BOZKURTLARIN DESTANI

BÜTÜN ŞİİRLERİ -2

- Bozkurtların Destanı
- Kür Şad İntikâm Destanı

NİYAZİ YILDIRIM
GENÇOSMANOĞLU

BOZKURTLARIN DESTANI

Elâzığ, Ağın'da 1929'da dünyaya geldi. Akçadağ Köy Enstitüsü'nden 1947'de mezun oldu. Öğretmenlik ve İlköğretim müfettişliği yaptı. Millî Eğitim Bakanlığı Genel Yayınlar Müdürlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Türk Musikisi Konservatuvarı Genel Sekreterliği'nden emekliye ayrıldı. Türk Edebiyatı dergisinin yazı işlerini, Türkiye gazetesinin kültür - sanat sayfasının yönetti. Defne, Devlet, Töre, Türk Edebiyatı gibi dergilerde tarihimizin destanlaşmış hâdise ve şahıslarını mısralara döktü. Edebiyat çevrelerince "Destan Şairi" olarak kabul ve saygı gördü. 21 Ağustos 1992'de vefat etti. (Gençosmanoğlu'nun hayatı, eserleri ve sanatı konusunda geniş değerlendirme ve doyurucu bilgi, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkan Ahmet Kabaklı'nın beş ciltlik Türk Edebiyatı'nın dördüncü cildinden edinilebilir).

Niyazi
Yıldırım
GENÇOSMANOĞLU

Niyazi Yıldırım
GENÇOSMANOĞLU

BOZKURTLARIN DESTANI

TÜRK EDEBİYATI
VAKFI

BÜTÜN ŞİİRLERİ SERİSİ -2-

Redaksiyon ve Notlar
Arif Yılmaz

Kapak
Fazıl Mecit

Dizgi-Mizanpaj
Atilla Ceylan

Tashih
Erdal Hamami

Baskı-Cilt
Umut Kağıtçılık-Matbaacılık

5. baskı: 2005

1. baskı: Ötüken Yayınları, İstanbul, 1972
2. baskı: Ötüken Yayınları, İstanbul, 1976
3. baskı: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1979
4. baskı: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002

TÜRK EDEBİYATI VAKFI YAYINLARI
Divanyolu Cad. No: 14 Sultanahmet / İSTANBUL
Tel: (0212) 526 16 15 – (0212) 527 50 32
Faks: (0212) 513 77 49

ISBN: 975-7594-62-8

İÇİNDEKİLER

Bir Kaç Söz 7
BOZKURTLARIN DESTANI 9
Başlarken 11
Onbaşı Yamtar 13
Yüzbaşı Işbara Alp 16
Güreşlerin Sonu 49
Kabul Töreni 70
Onbaşı Sançar 77
Kurultay 81
Tedbir 90
Yargı 98
Çalık 115
Onbaşı Pars 134
Çaşıt 142
Akın 149
Dönüş 153
Kıraç Ata 155
Uygur Alka 171
Yamtar'ın Tartışması 176
Kıtlık 185
İsyan 189
Bozgun 194
Akın Var 197
Kuşku 198
Çin Ordusu 199
Bekleyiş 200

Hücum 201
Karşı Hücum 202
Sonsuzda Buluşmak 204
Kara Kağan'dan Kara Haber 206
Son Çare 208
Umut ve İman 211
Tuzak 213
Kağansız Ülke Olmaz 221
Uçmak 232

KÜR ŞAD İHTİLÂLİ DESTANI *233*
Çin Ülkesi 249
Çin Sarayı 250
Kür Şad 251
Böğü Alp 252
Gök Börü 253
Yakarış 254
Badruk 257
İlk Düşenler 261
Kara Budundan İki Er 263
On Altı Yaşında Onbaşı Göktaş 265
Sonsuz Koşu 282
Kara Ozan 285
Sonsuza Kadar 290

NOTLAR *303*

BİR KAÇ SÖZ

Bu kitap, yaşayışları gerçek bir destan olan Gök Türk atalarımızın, tarihin bir dönemindeki çetin uğraşlarını anlatır.

Nihâl Atsız tarafından yazılmış olup 9. defa basılan "Bozkurtların Ölümü" adlı büyük roman, destanımızın konusu ve kaynağı olmuştur.

Coşkun bir haz ve sonsuz bir heyecanla okunan romanı nazma çekmenin ne gereği vardı; denilebilir.

"Bozkurtların Ölümü"nü, genç bir köy öğretmeni iken okumuştum. Üzerimdeki etkisi aylarca süren bu kitabı, sonraları defalarca okuyarak âdeta ezberlemiştim. Ezberlemekle de hızımı alamamış olacağım ki, onu nazma çekmek; böylece, büyük yazarın heyecanlarını aynen tatmak ve kahramanlarla omuz omuza bulunmak istedim.

İlk çalışmalarımı Nihâl Atsız Bey görmüşler ve teşvik etmişlerdi. Bu teşvik, benim için, hem büyük bir güç kaynağı, hem de büyük bir lütuf olmuştur.

Romanın aslındaki seviyeye yaklaşabilmek için çok uğraştım. Fakat bunu başarabildiğimi sanmıyorum.

Ancak, manzum yazıların hafızalardan daha geç silineceğini düşünerek, geçmişteki büyük maceramızın nesillerin dilinde dolaşmasını sağlamış olabilirsem, bahtiyarlığım sonsuz olacaktır.

1970 yılında yayınladığım "Kür Şad İhtilâli Destanı" da, bu kitabın son bölümü olarak birlikte basıldı.

"Bozkurtların Destanı" diye adını koyduğum bu eserdeki kusurlar kendime; başarılar; "Bozkurtların Ölümü" gibi bir eseri Türk gençliğine veren büyük Türkçü yazar merhum Nihâl Atsız'a aittir.

Tanrı'nın rahmeti üzerine olsun ve TANRI TÜRK'Ü KORUSUN.

Niyazi Yıldırım GENÇOSMANOĞLU

BOZKURTLARIN DESTANI

BAŞLARKEN

Geçmişi öğrenelim, gezip ana yurtları;
Görelim, hangi tasa öldürmüş Bozkurtları!
Çevirelim gözleri on dört asır önceye;
Sonra bugüne dönüp dalalım düşünceye...
Seni özünden vuran düşmanın kimmiş dünkü?
Göreceksin ki, yine aynı düşman, bugünkü!

Bizi üzen, ağlatan yahut güldüren nedir?
Düşmana tutsak edip sonra öldüren nedir?
Hangi sırla parlayıp büyüyüp açılmışız?
Hangi duyguyla sönüp dağılıp küçülmüşüz?

Bu düğümleri bir bir çözeceksin burada;
Bir gerçek sezeceksin, kanayan her yarada!
Sonra okuyup ulu atalar erdemini,
Duyacaksın o büyük günlerin özlemini!
Göreceksin ki, eşsiz yiğitlerin nicesi
Ölmüş... Yaşasın diye, büyük Türk düşüncesi!
Bileceksin, bu yolda nasıl akmış kanımız...

Ayaydın bir gecede başlıyor destanımız:

Çin üzerine yürüyen Gök Türk ordusuna öncü olarak Yüzbaşı Işbara Alp'ın gidişi ve çerilerin başına gelenler:

"Yavaaaş!..." diye bir buyruk verildi ileriden,
Uçan atlar üstünde çeriler dizgin kastı!

Az sonra, "Duurr!..." buyruğu verince genç yüzbaşı,
Bozkırda uğuldayan nal sesleri de sustu!

Bu geniş çayırlıkta bir mola vermek için,
Üç günden beri ilk kez ayaklar yere bastı!

* * *

Yorgun atlar başıboş, çayıra bırakılmış;
Geniş düzlükte yer yer gür ateşler yakılmış;
Çeriler boş durmuyor, her birisi bir işte...
Kimi bir et parçası kızartıyor ateşte;
Kimi yaralarını dağlıyor kızgın okla,
Kimi ağaç yontuyor elindeki bıçakla.

Yüzbaşı Işbara Alp, henüz vermemiş mola;
Koşturuyor atını, durmadan sağa, sola...
Sert buyruklar veriyor gezinen çerilere...
Gözcüler gönderiyor yanlara, gerilere...
İşini bitirince o da atından indi;
Gece yarılanırken, sesler büsbütün dindi...

ONBAŞI YAMTAR

Gecenin derin sessizliği içinde iki onbaşı:

Acunda, savaşmaktan özge kaygusu yoktu;
Atını, evdeşini, kılıcını severdi.

Korkağı bağışlamaz; düşmanı olsa bile,
İyi vuruşanları yüksünmeden överdi.

En çok yalandan, bir de Çinliden tiksinirdi,
Bunları her anışta, öfkelenir, söverdi.

Görkemli gövdesiyle, bir dev gibiydi Yamtar;
Uzun saçları, omuz başlarını döverdi.

Yarı aç yaşamıştı dirliği boyunca hep
"Ölüm Tanrı buyruğu, açlık olmasa" derdi.

Pek neşeli olurdu, akında, şölenlerde:
Bulsaydı, her öğünde bir öküz budu yerdi!

* * *

Gece, ortalık sessiz, hava öyle sıcak ki,
Uyuyan yorgun atlar, güçlükle soluyordu.

Çeriler, kimi yatmış yıldızlara bakıyor,
Kimi yarı uyanık, kimisi dalıyordu.

Onbaşı Yamtar çekmiş kılıcını kınından,
Bir çakmak taşı ile durmadan biliyordu.

Pusattan özge nesne düşünmezdi savaşta,
Arada bir yeniyle terini siliyordu.

Onbaşı Yamtar, kılıcının keskinleştiğine kanaat getirmiş olacaktı ki durdu. Yerden bir ot koparark kılıcın keskin ağzına değdirdi. Bu sırada, arkadan bir ses:

"Hey! Onbaşı!... Belli ki kılıcın çokça keskin!
Dilerim ki, usun da çıksın yağıya baskın..."

Sesinden tanımıştı Yamtar, Onbaşı Pars'ı,
Dedi:
– Bir deneşelim, kimin keskindir usu!
Pars dedi:
– Deneşelim! Karşılık ver soruma!
Işbara Alp çok bunlu. Ne dersin bu duruma?

– Geçende yenik düştü kılıç oyunlarında,
Onu düşünüyordur Yüzbaşımız bu gece!
Pars dedi:
– Bilemedin kaybettin yarışmayı!...
Yamtar dedi:
– Deyiver, sebep ne imiş sence?
Pars dedi:
– Yüzbaşıyı bunlu eden Katundur.
Bilirsin Ötüken'de, Katun derdi çetindir!
Yüzbaşı Işbara Alp binbaşı olacaktı,
Türkeli'nde Çin işi yüzüstü kalacaktı!...

Katun bunu sezince, başına albız* üşmüş,
Alp'ın binbaşılığı, böylece suya düşmüş!...
İşte, Işbara Alp'ın budur yürek ağrısı!...
Yamtar dedi:
Bre Pars! İyice anlat bana,
Bu işi nasıl yapar bir Kağanın karısı?
Pars dedi:
İçing Katun, Çinlidir biliyorsun,
Var mıdır Çinlilerin içinde tek doğrusu?
Yamtar dedi:
–Eeee sonra?
Pars dedi:
–Sonrası yok,*
Yamtar'ınkinden çokmuş, Onbaşı Pars'ın usu!...

* Albız: Cin, şeytan.

YÜZBAŞI IŞBARA ALP

Gece, sıcak... Bunaltı.. Esmiyor kuzey yeli,
Bir sessizlik kaplamış bozkırı, dağı, beli...
Dirseğinin altına destek etmiş bir taşı,
Sağ eli şakağında düşünüyor Yüzbaşı!
Bir ara gözlerini çevirdi gök yüzüne,
Gördüğü nesnelerden korku girdi özüne!

Bulutlar yumak yumak uçuyor gibiydiler;
Ya kovalıyor, yahut kaçıyor gibiydiler.
Yağız yer, sıcaklığın sıkıntısından üzgün,
Gökte nasıl uçuşur bulutlar doludizgin?...
Işbara Alp bu işi pek hayıra yormadı;
"Bu bir uğursuzluktur" dedi, orda durmadı...
Artmıştı Yüzbaşının yüreğindeki ağrı,
Yürüdü yavaş yavaş karanlıklara doğru...
Bu sırada belirsiz bir şey fırladı yerden,
Yüzbaşı Işbara Alp mıhlanıp kaldı birden!
Dedi: "Ya tavşan, yahut bir tilki olsa gerek!"
Gezledi karaltıyı, yayına ok sürerek...
Ne yazık ki uçan ok amaca varamadı;
Yüzbaşı attığını ilk defa vuramadı!...
Sararan şakakları, soğuk soğuk terledi,
Hızla ardına dönüp "Çalık!" diye gürledi.
Çalık yere diz vurdu,
Dedi: –Yüzbaşım! Buyur!...
–Çal toplan borusunu, bütün erlere duyur!

Boruyu dudağına yaklaştırırken Çalık,
Toz dumana karıştı birdenbire ortalık!
Ay sarıldı bulutla, gölgelendi ovalar,
Gökten boşanıverdi sanki dolu kovalar!...
Çalık'ın tiz borusu çınlayınca alanda,
Çeriler atlarına bindiler, aynı anda!
Işbara Alp el attı atının yelesine,
Nal sesleri karıştı göğün gürlemesine!
Yağmur bir kırbaç gibi acıtıyor yüzleri,
Çeriler seçemiyor tepeleri, düzleri...
Yerle gök arasında uçuyorlar görmeden.
Rüzgâr bütün gücüyle, bir an ara vermeden,
Yeri, göğü sarsarak son hızla esiyordu...
Ve öfkeli atların hızını kesiyordu...
Sığınağa varmaya ne umut var, ne ışık.
Yağmur, rüzgâr, karanlık, atlar... Karmakarışık!...
Kapkara bir çığ gibi ölüme gidiyorlar,
Görünmez düşmanlarla sanki cenk ediyorlar!
Hiçbiri bilemiyor bu yarışın sonunu
Sonu bir yana, kimse göremiyor önünü!...
Derken, yuvarlandılar atlar, dik bir inişten!
Alıklaştı çeriler, bu beklenmedik işten...
Kimi can kaygusunda durmadan bağırıyor.
Kimisi ıslık çalıp atını çağırıyor..
Yer, gök gürültülerle sarsılırken arada
Yüzbaşının buyruğu duyuldu bu sırada:
–Erler! Tez olun, hemen toplanınız buraya!
Erler, hiç düşünmeden geldiler bir araya.

Yüzbaşı bir an durdu,
Sonra şöyle buyurdu:

"Sıyırın kılıçları
Şimşeklerde bilenip
Keskinleşsin uçları!"

Buyruk geldi yerine,
Bir tümsek üzerine
Erler kılıç sıyırdı!

Sonra Işbara Alp'ın dizildiler peşine...
Akıl-sır ermiyordu Gök Tanrı'nın işine!
Bulanık sel, gittikçe azıtıp kabarıyor,
Göbeklerden aşarak göğüslere varıyor!

Az sonra gelmişlerdi kayalıkça bir yere
Kayaları gösterdi Işbara Alp erlere;
"Sular ininceye dek tutunun kayalara!
Ellerini uzatsın atlılar yayalara..."
Yamtar sert kayaların sivrice bir yerine
Tutunarak el attı kayıştan kemerine
Kemeri sivri taşa bağlamak istiyordu,
"Böylece beş-on çeri kurtarırım" diyordu!
Bir eli kemerinde, bir eli sivri taşta,
Çevresine bakındı: Her çeri bir uğraşta...
Yardımı mümkün değil, bir elin, öbür ele!.
"Albız alsın" tutsak mı olmalıydı ecele...
Son gücünü toplayıp kemerini sıyırdı,
Çevresindekilere gür sesiyle buyurdu:
"Hey!..." Bir yandan sallıyor elindeki kayışı,
Bir yandan da erlere gösteriyordu taşı...
Dedi:
–Kim yem olmamak isterse azgın suya,
Hemen yanıma gelsin, kurtarır sivri kaya!
Böylece çerilerin yardımını sağladı,
Belindeki kemeri sivri yere bağladı!
Ve yirmi er, bir anda peş peşe ulandılar,
Tok kayadan aşağı boşluğa sallandılar!...

Gökler yine gürlüyor, şimşekler çakıyordu:
Işbara Alp öteden bu işe bakıyordu...
Bir de ne görsün kayış git gide incelmede,
Yirmi erin başına korkunç bir iş gelmede!
Düşündü... Bu durumda, gerekmezdi başka söz,
Gür sesiyle ünledi:
–Kurtkaya! Elini çöz!..
Kurtkaya, bu zincirin ortasındaki erdi;
Buyruğu işitince elini salıverdi!...
Kapılmadan korkuya, on er döküldü suya,
Sellerin kucağında, daldılar son uykuya!...
Yine gök gürültüsü, yine şimşek çakmada,
Kudurmuş seller yine aynı hızla akmada...

* * *

Şimdi, her bir yürekte ölüm sezgisi vardı,
Dudaklarda bir acı deyiş ezgisi vardı:

* * *

"Azgın sular içre dalıp gittiler...
Alptılar; Alp-Eren olup gittiler:
El ele, kol kola, omuz omuza,
Uçmak yollarını bulup gittiler!."

* * *

Bu acıklı ezgiyi kurtlar, kuşlar dinledi...
Yedi gök, yedi deniz, yedi iklim... İnledi!
Ölümle savaş sürdü tan ağarıncaya dek;
Gün ışırken toplandı çeriler öbek öbek,
Seller geceki gibi, kapıp gidici değil;
Kişiyi doğduğuna pişman edici değil...

Çılgın sular uzanmış derenin yatağına,
Yıldırımları çekmiş Gök Tanrı otağına.

Islak giyimlerinden süzülüyordu sular,
Atları şaşkın, ürkek... Ne dizgin var, ne yular!.

Sanki denizden çıkıp basmışlardı karaya..
Çalık, boru çalınca, geldiler bir araya.
–Onbaşılar!.. Erleri şu düzlüğe toplayın!
Adlarıyla çağırıp sağ kalanları sayın!...

Diyerek Işbara Alp yorgun atını sürdü.
Ön sırada dinelen bir onbaşıya sordu:

–Onbaşı Yamtar!
–Buyur!
–Kaç yitik var çerinden?–
Yamtar, karşılık verdi, inler gibi derinden:
–Yok sanıyordum ama, saydım, değilmiş tamam!
Sağ kalırsam, ölenin öcünü yerde komam!...
–Erlerini saydın mı hey, Onbaşı Sülemiş!...
–Saydım; Benim çerimden, birden artık ölmemiş!..
–Onbaşı Sançar!
Buyur!
–Sen de söyle çerini!
–Götürmüş azgın seller, on çerimden birini!...

–Onbaşı Pars! Çerinden giden var mı uçmağa?
–Ölümde yürek var mı, benimle konuşmağa!...

–Selde kaç çerin gitti. söylesene Gök Börü?
–Savaş dururken, var mi suda ölmenin yeri!...

–Onbaşı Arık Buka! Yitik çeri sayısı?
–Beş çerimi yitirdim, erlerin en koyusu!...

–Onbaşı Buğra!.....
Ses yok!...
–Onbaşı Buğra nerde?
–Buğra uçmağa vardı, dün geceki sellerde!...

–Peki, sayıp bakınız tamam mıdır çerisi?
–Çoktan saydık Yüzbaşım! Eksik değil birisi!...

– Onbaşı Kara Budak! Sende yitik ne kadar?...
–Benim çerilerimden dönmeyen üç tane var!...

–Sen, Onbaşı Üçoğul! Bildir bana çerini?
–Ben de sellere verdim erlerimden birini!...

* * *

Yüzbaşı Işbara Alp, sorgusunu bitirdi,
Dedi:
–Geceki seller, on üç eri götürdü!...

* * *

Erleri boğmak için köpüren, taşan sular,
Nerelerde kaldılar, acaba ne oldular?

Bir anda kara toprak sanki hepsini, yuttu,
Gökler yaptıklarını ne de çabuk unuttu!...

* * *

Yeni bir buyruk verdi Yüzbaşı çerilere,
Hep birden yürüdüler, dün geldikleri yere...
Derelerden geçerek bir düzlüğe çıktılar,
Bozkır ufuklarından sonsuzluğa baktılar...

Karşıdan doludizgin bir atlı geliyordu,
Atılmış bir ok gibi, havayı deliyordu!...
Atlı, uçsuz bozkırı, yutuyor gibi aştı.
Kırk-elli adım kadar çerilere yaklaştı.
Sonra, dizgin kasarak olduğu yerde durdu:
–Yüzbaşı Işbara Alp hanginiz?
Diye sordu.

Işbara Alp at sürüp dedi:
–Benim yüzbaşı!
Ya sen kimsin?... Deyiver, neden bu hızlı koşu?
–Yüce Bağatur Şad'ın at uşağı Yelce'yim!.
Düşmanlarıma diken, dostlarıma gülceyim!
–Bağatur Şad ne ister?
Buyruğu varsa göster?

–Bağatur Şad, geriye dönmenizi buyurdu!
Bu yıl Çin'e akın yok, dört bir yana duyurdu...
Budunun gözü kızgın, yas Türkeli'ni sardı.
Kağan ağulanarak gece uçmağa vardı!...

Yüzbaşının, erlerin, gözleri buğulandı..
Demek ki Çuluk Kağan, dün gece ağulandı!...

Bu haber, ortalığa yıldırım gibi düştü.
Yumuşunu bitiren atlı geri dönmüştü.
Ardında kalan yalnız koyu bir toz, dumandı...
Fakat saldığı haber, bu gidişten yamandı!...

Demek ki Çuluk Kağan, ağulandı dün gece!...
Ağu... Ölüm... Ne soğuk, yakışıksız dört hece!...

Yüce Çuluk Kağan'ın ağulu haberiyle,
Bir ölüm sessizliği çöktü erler üstüne!
Tunçtan, demirden olsa, dayanamaz, dağılır...
Gök Tanrı, bu acıyı verse yerler üstüne!
Alınlar kırışırken gönüller coştu birden,
Gözlerden yaş boşandı, soğuk terler üstüne!
Kılıçlar şakır şakır sıyrıldı kınlarından,
Bir ağızdan dediler:
–And hançerler üstüne!...

"Gök girsin, kızıl çıksın
Kendi kanımız aksın...
Toplayıp gücümüzü.
Almazsak öcümüzü."
"Gök girsin, kızıl çıksın,
Kendi kanımız aksın...
Toprak doymadan kana,
Kılıç koyarsak kına!..."

Işbara Alp aradı dün geceki bulutu...
"Sona mı eriyordu Türklüğün yüce kutu?"
Boşa attığı oku düşündü derin derin...
"Neresinden gelmişti uğursuzluk, göklerin?"
"Tanrı, Kağanı alıp yüz mü çevirdi bizden?"
"Türk'ü, Tanrı katında, düşüren nedir gözden?"

Yüzbaşı düşündükçe, baktı artacak derdi,
Sağ elini kaldırıp erlere buyruk verdi:
–Hey!... At sürün ardımdan, boşuna burda durmak!
Yumuşumuz, son hızla, Bağatur Şad'a varmak!...

Sonra, dizgin boşaltıp mahmuzladı atını,
Nal sesleri bürüdü, göğün yedi katını!...
Hızı arttı, terleyip köpüklenen atların,
Öfkeler çivilendi bağrına bulutların!...

Üç gün önce, Çin'e akın etmenin sevinciyle uçan öncülerin gönülleri yaslı, yürekleri paslı... Ağır ağır, Ötüken'e dönüşleridir:

Bütün öncü başbuğlar erleriyle birlikte,
Yüce Bağatur Şadı'ın uydular buyruğuna

Yüz gülmez, dil konuşmaz, gönüller gam denizi...
Bir yas dumanı çökmüş, Bozkurtlar uyruğuna!

Türk Kağanına ağu içirmiş Çinli Katun
Ayaklar basmamışken, Çinlinin kuyruğuna!..

Yurda doğru yol aldı, işte yirmi bin atlı,
Kara bulutlar inmiş, dağların doruğuna!...

Çerinin ortasında, Yüzbaşı Işbara Alp
Hiçbir asığ, em olmaz, gönlünün yarığına!

Onbaşı Yamtar'la Pars, geriden geliyorlar..
Olayı, hem anlatıp hem de inceliyorlar:

–Gördün mü Katun'un yaptığı işi?
Kağana yedirdiği ağulu aşı!

Gelecek yıl, Çin'e akın olursa,
Sağ bırakmam, Çinli diye bir kişi!...

–Bir sebep olmalı, ağu işinde;
İnsan inanmaz, görse düşünde...

Katun'un ettiği yanına kalmaz,
İt canını verir yay kirişinde!

–Bu karganmış karı, hemen ölmeli!
Ağlayan Bozkurtlar, yine gülmeli.
Yay kirişi bu Çinlinin neyine?
Kör kılıçla bin parçaya bölmeli!...

* * *

Yürüyüş yavaşladı tepeler morarırken..
Ordu konaklamıştı ortalık kararırken,
Mevsim yazdı; kimsede ne çadır vardı, ne kürk.
Yoktu ordu içinde yüreği yanmayan Türk...
Dün esen yel, coşan sel... Çoktan unutulmuştu!
Konuşan yoktu... Sanki dilleri tutulmuştu!

Ne kadar da güzeldi, bu gece bozkır, dağlar...
Dağlar ne bilsindi ki, yürekler hep kan ağlar!
İncecik bulutlarla mavilik süsleniyor
Yandaki koruluktan Bozkurt'lar sesleniyor.
Ne kımızını içen, ne aş yiyen çeri var,
Her yiğidin içinde, acıyan bir yeri var!...
Sivriltilmiyor oklar, bilenmiyor pusatlar...
Eller iş tutmaz olmuş, tımarsız bütün atlar!.
Ellenmeden duruyor, ak torbalarda azık,
Kağanı ölen Türk'ün olur yüreği ezik!...

Ay battı, ortalığa kara bir gece indi.
Gecenin karanlığı, gönüllere de sindi.
Fakat, gece inmekle duygular silinmiyor,
Türk'ün ne düşündüğü yüzünden bilinmiyor!
Birden, bir ses duyuldu, karanlıkta... İnceden...
Sanki duymamışlardı bu sesi hiç önceden...
Bu, bir ozan deyişi, bir kopuz ezgisiydi...
Yüreklere oturan acının yazgısıydı!
Uyuyanlar uyandı; uyanıklar yürüdü..

Erler, ayaklarını sese doğru sürüdü.
Üç telli kopuzuyla, kör sessizliği bozan,
Kara budundan yağız bir çeri... KARA OZAN!...
Söylüyor, söyletiyor, dinliyor, dinletiyor!
Yirmi bin er kişiyi, yürekten inletiyor!
Kopuz sesine giden değil yalnız çeriler,
At uşaklarından tut, soyca en ileriler...
Ünlü Gök Türk Beyleri... Yabgular... Hepsi orda,
Bağatur Şad da gelmiş, dinliyor bir kenarda:

"Çulluk Kağan öldü mü,
Türkler başsız kaldı mı,
Korkak Çinli güldü mü,
Parçalanır yürekler!

Göğe yetti acımız..
Kalmadı mı gücümüz?
Alınmazsa öcümüz,
Parçalanır yürekler!

Katun'u asmaz isem,
Yurdunu basmaz isem,
Bin Çinli kesmez isem,
Parçalanır yürekler!

Sayrıya em var deme,
Yaramız gelmez eme!
Kara Ozan inleme,
Parçalanır yürekler!"

Ozanın bunlu sesi, bozkırlara yayıldı,
Karanlığın içinden bir yanık ses duyuldu:

–Bre ozan! Yürek dağlaman yeter!...
Giden geri gelmez, ağlaman yeter!...
Ko biriksin gönülde öç duygumuz,
Gözyaşı selinde çağlaman yeter!...

Bağatur Şad'ın otağı çevresinde nöbet tutan iki Çinli at uşağının, Türklere söz atışları... Bir daha kalkmamak üzere yağız yere yatışlarıdır:

–Şu İçing Katun var ya, anıtını yapmalı,
Tapıncaklara koyup Tanrı diye tapmalı!
Kağan'ı ağuladı, Çin'e umut belirdi;
Eğer akın olaydı kim bilir ne olurdu!...
–Kağan'ın oğlu iki. Yaşar Şad'la Şu Tiğin...
Yaşar Şad Kağan olsa, her günümüz bir düğün!
–Elbette o olacak, Şu Tiğin pek küçüktür.
Ağası, ondan en az, beş-altı yaş büyüktür!
–Zannımca yeni girdi bu yıl on sekizine,
Eğer Kağan olursa, iner Çin'in dizine!
–Yaşar Şad, arık, donuk bir kişidir, iş bilmez,
Türk Kağanı olursa, Çin'e kötülük gelmez!

Uzun süre, durmadan konuştu iki Çinli.
Bir ara, zevzekliğe daldılar ki o denli,
Ne önü kolladılar, ne yanı, ne geriyi...
Görmediler, sokulup dinleyen bir çeriyi!
Uşakları dinleyen, Çince bilen bir Türk'tü.
Duydu duyacağını, sonra çekilip gitti:
Türklere söğerlerken uşaklar, tatlı tatlı,
Kendilerine doğru yaklaştı iki atlı!...

Birisi parmağıyla gösterdi Çinlileri,
Öbürü yay gererek, ok fırlattı ileri,
Kaşla göz arasında uçtu ikinci ok da,
Çinlilerin yerinde kalmıştı iki nokta!...

Gördüler leşlerini, ortalık ışıyınca.
Bağatur Şad çok kızdı olanları duyunca...
Atına binip dedi:
–Bütün borular çalsın,
Otağımın önünde, herkes yerini alsın!...
Bütün beyler... Çeriler... Alana toplandılar,
Çok önemli bir nesne söyleyecek sandılar!

Bağatur Şad, at sürüp tam orta yerde durdu,
Tok bir sesle, Yüzbaşı Işbara Alp'a sordu:
–Yüzbaşı Işbara Alp! İki Çinli er ölmüş!..
İki ok, ön taraftan alınlarını delmiş...
Haberin olmadı mı?
–Haberim elbette var!...
İki Çinli uşağa, ben ettim acunu dar!...
–Bu işi niçin yaptın? Ne ettiler ki sana?
–Çinli at uşakları, ne edebilir bana!
Kağan'ın ölümüne sevindikleri için,
Onları, iki okla, ettim toprağa perçin!...
–Bunu nasıl anladın? Sen bilir misin Çince?
–Ben bilmem Çin dilini; Çalık bilir iyice!
Dinlemiş Çinlileri. Gelip anlattı bana,
Yoksa, Çinli de olsa, boş yere kıymam cana!...
–Yüzbaşı Işbara Alp! Bil ki suçun ağırdır!.
–Böylesine ağır suç, benim için uğurdur!...
–Sonunu iyi düşün! Bu iş, nereye varır?
–Senin uşaklarını oklamak bir suç ise,
Belki birkaç değnekle ayaklarım kabarır.
Fakat, Çuluk Kağan'ın ölümüne sevinen
İki Çinli çaşıtı vuranı, Tanrı korur!...

Böyle sert çıkışlarla bu iki ünlü kişi,
Bilinmez, nereye dek sürdürecekler işi...

* * *

Genç bir atlı yaklaştı yanlarına o ara,
Kimseye sezdirmeden duruverdi kenara.
Bu sert konuşmaları dinlemeye koyuldu;
Bu genç, öyle yabana atılır er değildi.
Pusatları, urbası, her yanı bakımlıydı.
Soylu atı çalımlı ve yeni takımlıydı!

Öfkeli çıkışlarla coşuyor Bağatur Şad,
Yüzbaşı, bulamıyor cevap vermeye fırsat!
–Uşakları vurmakla hak yerini buldu mu?
Hem de, sana, vur diye buyruk veren oldu mu?

Işbara Alp, karşılık vermeye davranırken
Kenarda duran atlı davrandı daha erken:

–Belki de olmuştur Şad!...
Kızgınlığın boşuna!
Uşakların ölmesi,
Gitmedi mi hoşuna?
Kundak sokanlar ölür,
Türk'ün temel taşına!
Töreye uymayanın,
Yumruk iner başına!
Düşmana yüz verirsen,
Ağu korlar aşına!...

Bu genç, Çuluk Kağan'ın oğlu Şu Tiğin Beydi,
Genç de olsa ülkeye Kağan olması yeğdi!
Şu anda, Ötüken'den gelip soluk soluğa,
Sessizce sokulmuştu, duran kalabalığa.

Maksadı, Kağanlığı eçesine* vermekti,
Babasının yerinde, onu Kağan görmekti.
Ülkede, Şu Tiğin'in vardı yüce bir yeri,
Ona saygı duyardı, beyler ve bütün çeri.
O, Bozkurt ocağının koçyiğit bir oğluydu,
Soyca, en ulu Kağan Bumun Han'a bağlıydı!
Babası Çuluk Kağan, bir Çinli Katun ile
Evlenince, budunun içine girdi hile!
Sonunda ağuladı Kağan'ı Çinli Katun,
Onmaz bir yasa battı Gök Türk illeri bütün.

Deminki tartışmayı sabırla dinlemişti,
Bağatur Şad'ı haksız görünce önlemişti,
Keskin bakan gözleri, andırıyordu odu,
Bu gözlerle iyice süzdü Bağatur Şad'ı:

Dedi: At ılgar ettim,
Dokuz gün yol tükettim.
Geldim seni görmeye,
Güzel muştu vermeye
Ey! Babamın kardaşı!..
Oldun devletin başı!
Seçildin Kurultayda,
Kağan sensin Altay'da!
Bunu duyurmak için,
Davullar çalınmalı.
Ülkenin dört yönüne.
Ulaklar salınmalı.
Açık olsun bahtımız,
İnce ay, dolunmalı!...

* Eçe: Amca (Bağatur Şad).

Bağatur Şad'ın, Kara Kağan adıyla Gök Türk tahtına geçişi... Ötüken'de, kutlama şenliklerini açışıdır:

On gün sonra Ötüken,
Yapıyordu toy-düğün...
Yeni seçilen Kağan,
Kutlanıyordu bugün:

Bağatur Şad, almıştı
Kara Kağan adını.
Türk töresine göre,
Yönetecek budunu.
Budun içten duyacak
Türk olmanın tadını
Yağılarına karşı,
Korurken öz yurdunu,
Dört yöne akınların
Kesmeyecek ardını!
Yoksulun, kimsesizin...
Dinleyecek derdini.
Tanıyacak, kişinin
Korkağını, merdini.
Yaşar Şad'a Tulu Han...
Şu Tiğin'e de KÜR ŞAD
Kağanlıkça verildi
Bu en yüce iki ad!
Bu olaya sevindi
Türk budunu yedi kat.
İçilmeli kımızlar,
Ele geçmez bu fırsat...

Kara kağan oturmuş yüce Gök Türk tahtına,
Töremiz gereğince, Katun vardı sağında.

Tahtın az gerisinde, dokuz tuğ yükseliyor
Dokuz tuğ, kutlu idi Türklerin her çağında.

Yabgular, İlterişler, İlhanlar, İlbeyleri,
Tarkanlar, Tiğinler... Hep Kağanlık otağında.

Mete'nin, Teoman'ın, Bumun'un... Torunları...
Ölmez ruhları şimdi yüce Tanrıdağı'nda!...

Oldukça uzağına durmuş Yamtar, otağın.
Biri boşalır gider, biri gelir çamçağın.
Kızarmış et yiyerek kımız içmek pek hoştu,
Son çamçağı dikerken, yanına Pars yaklaştı
–Yamtar be, söylesene, bu işlere ne dersin?
–Ben bilmem, sen söylesen daha iyi edersin!
–Kurultay, Yaşar Şad'ı, seçmemiş kağanlığa,
O da, Tatar ilinde, razı olmuş hanlığa!
–Ne çıkar bundan, demek Gök Tanrı böyle yazmış.
–Hayır, hem kolu güçsüz, hem de usu pek azmış!...
–Bunu anladık ama, Katun neden sağ durur?
Hem de Kağan tahtının sağ yanında oturur!
Kara Kağan, bu çıfıt karı ile evlendi,
O düştü içimize, kinimiz alevlendi!
–Bilmez misin ki Yamtar, ölen Kağan'ın eşi
Türk töresine göre, alır küçük kardeşi!...
–Fakat, bu albız karı, Kağan'a ağu verdi,
Bu demektir ki, Çinli Türk'e gözdağı verdi!
–Doğru söylersin ama, ortada Türk töresi.
–Bu işin töremize uyan yeri neresi?
Töre, alın demez mi, ölenlerin öcünü?
Düşmanlara gösterin demez mi Türk gücünü?
Benim bildiğim şudur: Türk töresine göre,
Kağan'a ağu veren, girmeli yağız yere!...

Bu sırada bir uşak, Yamtar'a kımız sundu..
Bu bir Çinliydi.. Yamtar, öfkelenip yutkundu!
Dedi:
–Ulan bunda da ağu olmasın sakın!
Sonra ben de giderim Çuluk Kağan'a yakın!...
Çinli uzaklaşırken, Yamtar dönerek Pars'a:
–Yirmi kez ölmem gerek, kımızda ağu olsa!
–Neden?
–Çünkü: İçtiğim, tam yirminci çamçaktı!
Pars, inanmamış gibi, Yamtar'a ters ters baktı:
–Bunca kımız içerken, ne kadar azık yedin?
–İki koyun buduyla on bıldırcın!
–Ne dedin!...
–Şaştın mı? İki budla on da bıldırcın dedim.
Geçen yıl, bir şölende, dört dana budu yedim,
Boşa mı gitti sanki: yaptığımız akında
Yamtar'ın kılıcını gören olmadı kında!...
Gök Tanrı tanık olsun tam yetmiş kelle biçtim.
Kılıcım körlendi de bıraktım, elle biçtim!
Sözüm yok. Azıkları nereden bulduğuna
Şaştım. Çünkü: Ötüken...
–Kıtlık mı diyeceksin?
Şuna bak. Çin'i vurup getirip yiyeceksin!

–Bak, iyice bak Yamtar! Kür Şad'la Tulu Han'a..
Nasıl sert bakıyorlar, İçing Katun'dan yana...

–Kara Kağan, usluluk etti bu işte, bence,
Tulu Han'lık yakıştı, Yaşar Şad gibi gence!
Tunguz, Tatar ilini Kağan ona verecek...
İşittiğime göre, yakında gönderecek!...

– Böylelikle başından savmış olmasın onu?
Pek hoş gelmiyor bana, bu gönderişin sonu!

* * *

Yamtar! Bizim Yüzbaşı, bu gece yine bunlu,
Neşesiz... Hiç kimseyle olmuyor senli-benli.
– Bilmem ama, geçende bir kızı oldu yine,
Oğlu olmuyor diye, od düşmüştür içine!

* * *

Alana gelmiş olan binlerce Gök Türk eri,
Belki onbeşer çamçak kımız içmiş her biri...
Esridikleri hâlde, sessiz duruyorlardı.
Belli ki, avunacak nesne arıyorlardı...
Az sonra, gürültüler daha da yavaşladı...
Ulaklar davul çalıp ünlemeye başladı:

– Bugün zorlu yiğitler güreşecekler burada!..
Bugün kutlu dilekler adanacak Bozkurda!...
Güçlü kollar ok atıp kılıçlar vuruşacak...
Oklardan hızlı giden atlılar yarışacak!...

Yüce otağ önünde, sıralandı çeriler,
Şölen bitti, şimdi de başlıyor gösteriler...

Kara Kağan dönerek sol yanındaki beye
Dedi:
Sen çıkacaksın kılıçla deneşmeğe
Görelim senden üstün bahadırlar var mıdır?
Görelim ki, gücünüz usunuza yâr mıdır?
Bu alpların içinde varsa seni yenecek,
Katıma geldiğinde, asığlarla* dönecek!
Sen onları yenersen eğer ey yüce beyim!
Bidevi atlarımdan, dokuz at vereceğim!

*Asığ: Hediye

Sonra, bütün erlerde gezdirdi gözlerini,
Gözlerinden okudu hepsinin özlerini!
Dedi:
–Bozkurt soyundan koçyiğit Tuna Tiğin
Sırtı yer görmemiştir onun, şimdiye değin!
Onun kılıcı, böler çelikten kalkanları,
Yağıya saldırışı, andırır volkanları!..
Odur budunumuzun kolu bükülmez eri.
Erliğine güvenen var ise gelsin beri!...

Dört yönden dört bahadır, orta yerde boy attı,
Her biri övünerek kendisini tanıttı:

–Ben, Kül Çur! Sözümü doğru söylerim.
Acunda savaşsız günü neylerim.
Böyle günler için doğurmuş anam,
Kılıç şakırdatıp gönül eğlerim!

–Adım, Apa Tarkan! Yiğitler başı,
Suyunu süzerim sıkınca taşı!
Yumruğum, on batman gürze bedeldir,
Kılıcım, şimşeğin ikiz kardaşı!

–Bin kulaçtan on batman gürz atarım!
Kargı savurmakta daha beterim!
Binbaşı Makaraç Alp derler bana,
Tek başıma, yüz Çinliye yeterim!...

–Yüzbaşı Işbara Alp derler bana...

Bu övgüsüz tanıtış, Katun'a hoş gelmedi,
Kağan'ın kulağına eğilip şöyle dedi:
–Bu Yüzbaşı, kendini överek tanıtmadı,
Onun azıcık sözü, hiç usuma yatmadı!

Kağan, Işbara Alp'a:

–Katun övünmen diler!
Kan kılıcın, güzel söz, gönül pasını siler!

Işbara Alp diz vurup saygıladı Kağan'ı,
Söyledi gür sesiyle yüreğinde olanı:

–Attığım ok şaşmaz, bulur yerini.
Yay gererim ben gerini gerini...
Kağan öldü diye sevinenlerin,
Birer okta devirdim her birini!...

Elim; kargı, kılıç, mızrak kullanır.
Ok çekende yay kirişi dillenir!
Mahmuzlarım değince at döşüne,
Yeryüzü salıncak gibi sallanır!

Bu sözler ortalığa kızgın kor gibi düştü.
Yüzbaşının deyişi, Katun'u ürkütmüştü...
Bütün beyler öfkeyle Katun'a bakıyorlar,
Bu karganmış karıyı, bakışla yakıyorlar...

Kağan, sol yanındaki Tunga Teğin'e döndü:
–Erlerin hangisiyle boy ölçüşürsün! dedi.
Teğin diz vurdu yere:
–Kağan, buyruk senindir!
Bize ün kazandıran senin yüce ünündür.

Kağan erlere baktı gözlerini dikerek,
Sonra, Teğin'e döndü, erlerden göz çekerek:
–Tunga Teğin! Işbara Alp'la vuruşacaksın!
Bozkurtlar gibi dalıp, Türkçe kırışacaksın!

Tunga Teğin yürüyüp durdu Alp'ın önünde,
Giyindiği çelik zırh parlıyordu göğsünde.
Tolgasında gümüşten bir ay var yalap yalap....
Onun yanında kısa kalırdı Işbara Alp!
Çekik, yeşil gözleri, tatlı, sert bakıyordu,
Kara Kağan:
–Yiğitler hazır mı?
Diye sordu.
Sonra, dönerek, üç kez göğe doğru el çırptı!...
İki erin kılıcı kınlarında göz kırptı!

Tokuşuyor kalkanlar,
Birer azgın koç gibi!
Dalıyor birbirine,
İki Bozkurt, aç gibi!

Atılışlar kaplanca,
Bakışlar, kılıç gibi!

Bu kılıçlar savaşta,
Kelle alır baç gibi!

Şu kan sızan çizikler,
Yara değil, hiç gibi!

Acunda tatlı ne var?
Er gönlünde öç gibi!...

Bu us almaz döğüşe
Bakarak İçing Katun,

Diyor kendi kendine:
–Işbara Alp, pek çetin!!!

Dilerim ki, yenilsin,
Hatta ölsün büsbütün!

Kara Kağan taş gibi, donuk, sessiz... Bakıyor,
Çarpışan kılıçlarda yıldırımlar çakıyor...
Birden, iki koçyiğit, birer adım attılar,
Uzun kılıçlarını birbirine kattılar!
İkisi de göz göze bakıştılar... Derinden...
Sanki gök çökecekti, kim oynasa yerinden!
Tunga Teğin söz etti Yüzbaşıya o ara,
Bunlar yiğit sözüdür, atılır mı kenara:
–Yüzbaşı Işbara Alp! Bugün çok sevinçliyim;
–Seninle deneştiğim için pek övünçlüyüm!

Yüzbaşı Işbara Alp, karşılık verdi hemen:
–Acunda er mi olur Tunga Teğin'den yaman?–

Tunga Teğin, peş peşe yaptığı çıkışlarla
Genç hasmını birkaç kez, geriye doğru itti!
Tutunmasına fırsat vermeden saldırarak,
Onu kenara doğru epeyce geriletti!
Savaş uranlarıyla atılarak üstüne,
Savunmaya çalışan Yüzbaşıyı terletti!...
Az daha gerilerse, yenik sayılırdı Alp,
Son bir kez davranarak kılıcını parlattı.

Ve öylesine hızlı geçti ki saldırıya,
Gözle izlemek mümkün değildi dalışları!
Sağdan, soldan, karşıdan... İşliyordu kılıçlar.
Şimşekler kıskanırdı bu hızlı çalışları!
Kazanacak gibiydi Yüzbaşı Işbara Alp,
Eksilmek bilmiyordu, korkunç saldırışları!

Sessizdi koca alan, duyuluyordu yalnız,
Kılıç, kalkan sesleri ve soluk alışları!
Nasıl olduysa oldu... Birden.. Tunga Teğin'in.
Kesildi başındaki tolganın kayışları!...

Kayışları kesilen tolga, düşünce yere,
Buşku ile karışık korku düştü erlere!
Katun'un başı döndü, kirpikleri sulandı,
Savaş kurallarını Çin'deki gibi sandı.
Oysa ki, Işbara Alp hemen çekildi geri,
Başından tolgasını alıp attı ileri!...
Ünledi:
–Varıyorum!... Sıkı dur Tunga Teğin!
Sıkı dur da, bitmesin, bu tatlı döğüş bugün!

Bu son saldırışlarla, kızıştı yine işler,
Gövdeye, yanaklara başladı ilk dürtüşler!

İki Gök Türk beyi, alanda, herkesin gördüğü bir döğüş yaparken, otağın arkasında, Tanrı'dan gayrı kimsenin görmediği, özge bir döğüşün başladığıdır:

Kara Kağan'ın Çinli uşaklarından dördü,
Otağın arkasında dolanıp duruyorlar.
Kılıç oyunlarını görmektir dilekleri,
Alana bakmak için bir delik arıyorlar.
İçlerinden birisi, eski bir Çin subayı.
Önemli işlerini hep ona soruyorlar.
Subay diyor ki:
–Buldum çaresini bu işin!
Ve –buluş– üzerinde karara varıyorlar.

Otağın arkasında, toprağı pek yumuşak
Buluyorlar ki, yere uzanıyor dört uşak!
Sonra da eteğini kaldırarak otağın,
Öylece üzerinde kalıyorlar toprağın!
Ve görebiliyorlar kılıç oynayanları,
Çinli subayı, nedense beğenmiyor onları!..
Diyor:
–Boşu boşuna oluyoruz rahatsız.
Bunlar hem usta değil, hem vuruşları tatsız!
Hasmının tulgasını kesip düşürdü yere,
Kendisi de tulgayı fırlattı ötelere.
Buna yiğitlik değil, hımbıllık denir bizde,
Neler yapardık pusat olaydı elimizde!
Başı açık olanın dersini tez verirdim,
Ne yaman olduğumu onlara gösterirdim!–

* * *

Yer arıyor savaşı göremeyen çeriler...
Yer yok. Her taraf dolu, geriler, ileriler...

Kimisi bir deveye, kimisi ata binmiş...
Kimisi, iki büklüm bir aralığa sinmiş.
Kiminin hiç yeri yok, geziyor ortalıkta,
Bu yersizler içinde, at uşağı Çalık da
Koşarak, hiç durmadan gidiyor sola sağa...
Fakat yine bir türlü bakamıyor otağa!
Çalık, hiç usanmadan, bıkmadan yer aradı,
Döğüşü göremezse var mıydı günün tadı?

Bir aralık, otağın arkasına dolandı,
O denli sevindi ki, kirpikleri sulandı!
Dört kişi yere yatmış, gözlüyorlar döğüşü,
Çalık'ın içi yanmış, yapamaz mı bu işi!
Hemen, hiç düşünmeden uzandı yağız yere,
Oh!... Ne hoş bakıyordu, vuruşan iki ere.

Bu sırada, Çinlinin biri, subaya sordu:
–Böyle döğüş mü olur? Bu herifler kudurdu!
Çalık anlayıverdi Çinlinin sözlerini,
Fakat döğüşenlerden çekmedi gözlerini,
Demek ki Çinlilerdi, uzananlar buraya!...
Dedi:
–Dizmem gerekir bunları bir sıraya!
Çinli subay, sorunun karşılığını verdi:
–Türkler ussuz budundur. Ne bilirler ki! Dedi.
Yılan sokmuş gibi fırladı Çalık.
Sabrı kalmamıştı yarım dakkalık.
Ve Çinli subayın ince beline,
Bir tekme savurdu, tam kırk okkalık!

–Ulan kancık dölü! Ne dedin söyle!
Gök Türk Beylerine denir mi öyle?

Dört Çinli sıçrayıp, yerden kalktılar,
Türkler çokluk diye, ilkin korktular.
Gördüler ki, bir tek çeriymiş ancak...
Tepeden tırnağa hırsla baktılar!...

Ve subay konuştu: –Bana bak çeri!
Bizimle uğraşma, çekil git geri.
Biz Kara Kağan'ın at uşağıyız,
Kendine güvenip varma ileri!

–Ne olursan ol be! Çinlisin işte!
Hepinizin gözü akçayla aşta.
At uşağı olmak Kara Kağan'a
Ne kazandırır ki size savaşta!

–Kılıcın var diye, güvenme yiğit!
Boşuna uğraşma bizimle, çek git.
Elimde kılıcım olsaydı eğer,
Verirdim ben sana güzel bir öğüt!

Çalık bir davranışta kılıcı attı yere,
Söz etti alık alık bakışan Çinlilere:
–Haydi bakalım, attım kılıcımı, gördünüz.
Şimdi vuruşacağız, gelin şöyle dördünüz!
Dedi ve hiç durmadan saldırdı dört kişiye!
–Döğüş ola kan çıka, kar yağa el üşüye.
Gözler önünde bir cenk varken otağ önünde,
Yine aynı otağın biraz arka yönünde,
Gözlerin görmediği özge bir cenk başladı.
Uzadıkça hızlandı, sanmayın yavaşladı!
Alt üst oluyorlardı hiç durmadan beş çeri.
Çinliler, her yumrukta, öpüyorlardı yeri!

Çalık pataklıyordu en çok Çinli subayı...
Bu yüreksiz kahraman, bu sahte kabadayı,
Ayakta duramıyor, hep yere düşüyordu.
Çalık'ın vurduğu yer, göğerip şişiyordu!

* * *

Yorulmuşlardı artık Işbara Alp'la Teğin.
Kılıç sallamışlardı, dinlenmeden, bir öğün.
İçing Katun yerinde gayrı duramıyordu...
Gözleri bulanmıştı. Bir şey göremiyordu.

Bir aralık, çevrede gözleriyle gezindi,
Otağın arkasından bazı şeyler sezindi!
Tulu Han, sezgisini anlamıştı Katun'un,
Elbette önemli bir sebebi vardı bunun...
Ardını gözetledi, sonra döndü önüne,
Nedense Tulu Han'ın kuşku girdi gönlüne!
Daha keskin bakınca, kalkık eteği gördü,
Yanıbaşında duran Kür Şad'a buyruk verdi:
–Katun'un şaşkınlığı değil imiş boşuna,
Arkada bir şeyler var, hele bak da gel şuna!
Kür Şad, yerinden çıkıp yürüdü yavaş yavaş...
Bir de ne görsün! Burda vardı özge bir savaş!...
Gördüğü bu nesne pek yakışıklı bir işti.
Bir Gök Türk, bir Çinliyi yağız yere sermişti!
Üç Çinliye karşı da hâlâ direşiyordu,
Ortaya, ayağa, hem başa... Güreşiyordu!
Yumruk izleri vardı Çinlilerin kaşında,
Birinin hayır yoktu, otuz iki dişinde!..
Bir Çinli daha yere yuvarlanmıştı şimdi,
Dört Çinliyi yassıltan bu yaman çeri kimdi!...
Deviriyordu yere hepsini bir vuruşta
Fakat erliğe hile karışıyordu işte!
Yerdeki Çinli gördü Çalık'ın kılıcını,
Yaklaştı sürünerek, almak için hıncını,
Uzandı kabzasına, yılan gibi kayarak...
Kür Şad, izledi onu, bir, iki üç... Sayarak!
Gelince kahpeliği önlemenin tam çağı,
Omuzunda, yavaşça kımıldadı sadağı!
Çinlinin yaptığını biraz daha gözledi,
Yayına bir ok sürüp amacını gezledi!
Çinli tam yaracakken Çalık'ın kafasını,
Kür Şad'ın oku deldi elinin ayasını!..
Çinli, çirkin sesiyle kopardı yaygarayı,
Öldüm sandı, görünce elindeki yarayı!
Ok sesiyle Çinlinin acı haykırışları,
Birdenbire, arkaya döndürdü bakışları.
Döğüş bitmişti, Çalık yere vurdu dizini,

Çinliler, çizik çizik etmişlerdi yüzünü!
O, eski Çin subayı, dayak yiyen Çalık'tan...
Kür Şad'a dert yanacak oldu bir aralıktan,
Fakat Kür Şad, ağzına tıkadı sözlerini
Çinlilerin üstünde gezdirip gözlerini,
Dedi ki: –Sizler, erce döğüşmek bilmezsiniz,
Bire, dört gelirsiniz, teke tek gelmezsiniz!
Diyelim ki, dördünüz, ancak bir adam eder,
Sizi güçsüz yaratmış Ulu Tanrı, kim ne der!
Bunun için geldiniz, hepiniz bu çeriye.
O, belinden kılıcı bırakmışken geriye,
Siz onu kılıcıyla arkasından vurarak,
Öldürmek dilersiniz kafasını kırarak!
Kahpeliktir işiniz! Buna kim erlik desin!
Sonra, Çalık'a döndü: –Bre çeri, sen kimsin?
Çalık derin bir nefes alıp göğsünü gerdi,
Kür Şad'ın sorusuna yiğitçe cevap verdi:
–Bana, Çalık derler, savaştır aşım!
Yüce Işbara Alp, benim Yüzbaşım!
Hem at uşağıyım, hem de çeriyim!
Şimşekler babamdır, rüzgâr kardaşım!

Kür Şad, döndü Işbara Alp adını duyunca,
Karanlıklara saptı, gitti otağ boyunca...
Orada yarım kalan bir döğüş bırakmıştı...
O gidince, Çalık da kılıcını takmıştı.
Sanki yine hazırdı yeniden döğüşmeye,
Dört Çinli hazırlandı oradan sıvışmaya..
Fakat açlık onlara artık dönüp bakmıyor,
Yürüyor ve Kür Şad'ın peşini bırakmıyor,
Onun ardından gidip iyi bir yer bulacak,
Otağı seyredecek, dilediği olacak.

Kür Şad, olup biteni anlattı Tulu Han'a,
Sonra yürüyüverdi Kara Kağan'dan yana...
Tahtın önünde durup dizini yere vurdu,
–Bir şey mi var? diyerek Kağan, Kür Şad'a sordu.
Kür Şad:

–Bu erler denktir. Buyruk ver ayıralım.
Denk olduklarını da buduna duyuralım!
Döğüş uzarsa, öbür oyunlar geri kalır,
Hepimizin gönlünde bir yara yeri kalır!

–Doğru söylersin Kür Şad! Onları artık ayır,
Çokça kıvandığımı bütün buduna duyur!
Kür Şad: –Buyruk senindir! deyip gitti alana,
Kılıcıyla ayırdı, her birini bir yana...
Dedi:
–Kağan buyurdu, artık bitmiştir savaş!
İki yiğit geriye döndülər yavaş yavaş...
Kara Kağan'a doğru giderek diz vurdular,
Sonra birer dağ gibi karşısında durdular.
Kağan, Işbara Alp'a hayretle bakıyordu,
Sanki yiğitliğini özünden okuyordu.
Sonra dedi:

–Yüzbaşı! Teğin'le denk kaldınız,
Gözümde yüceydiniz, daha yüce oldunuz!
Ben ki, Gök Türk Kağanı! Binbaşı yaptım seni!
Bundan böyle, savaşta, yöneteceksin bini!
Büyük Gök Türk beyleri bu işe sevindiler;
Kağanın sözleriyle kıvanıp övündüler.

* * *

Güreşler başlayacak, bir ulak bağırıyor,
Sayılı yiğitleri alana çağırıyor....

* * *

Yürüdü orta yere, sekiz yerden sekiz er,
Ve kim olduklarını dediler birer birer:

–Ben Ötüken buğrası, katı demir bilekli!
Taş yağsa, baş eğmeyen kara arslan yürekli!
Tuttuğum yer sağalmaz! Serttir kolum, kanadım,
Sırtı yere değmeyen, İnal Tarkan'dır adım!

–Ben ki, Tinesi Oğlu! Her gün yarışta!
En azılı boğayı yıkarım bir vuruşta!...
Yoksula yardımlıyım, el atarım düşene,
Acunu karartırım, benimle güreşene!...

–Savaşa istekliyim, kim demiş naz ederim!
Düşman güçlü olursa, daha çok haz ederim!
Kara Kağan çerisi Aydoğmuş derler bana!
Bir akında, kırk kelle verdim Çuluk Kağan'a!

–Ben Alp Bamsı! Anadan, atadan öz Kırgızım!
Kıskandırır yellerle yıldırımları hızım!
Selenge kıyısında, dokuz alpla güreştim,
Kırk Çinlinin böğrünü parmaklarımla deştim!

–Ben, bileği bükülmez Dokuzoğuz güçlüsü,
Yedi kızın dileği, yetmiş yağı öçlüsü!..
Bir solukta, bir sadak ok çeken Bilge Tudun!
Arslanların haldaşı, yoldaşıyım Bozkurdun!..

–Ben Yamtar! Çılgın sele göğüs geren Onbaşı!...
Sançar'ın, Gök Börü'nün, Yumru'nun... Kan kardaşı!
Sayılmakla tükenmez, çoktur benim hünerim,
Kırk çamçak kımız içer, dört öküz budu yerim!

–Ben Salça Bey! Her kime fiskem değse kan döker;
Haykırsam gök yarılır, deniz taşar, dağ çöker!
Yumruklarımın izi kalır demirde, tunçta...
Yedi kat çelik zırhı, bölerim bir vuruşta!

–Ben Gümüş oğlu Çalık! Tükenmez bende soluk!
Kılıcımın ucundan kan gider oluk oluk...
Geçen yılki savaşta yirmi Çinli hakladım,
Dördünü de az önce, iyice yumrukladım!...

İçing Katun duysaydı Çalık'ın sözlerini,
Kini depreşir ve kan bürürdü gözlerini..
Fakat nedense şimdi bakmıyordu o, buna,
Gözlerini dikmişti yiğit Bilge Tudun'a.
Pek yakışıklı idi, bu Dokuzoğuz beyi,
Olsa da çok değildi, yedi kızın dileği.

Güreşlerin başlayacağı sırada, Çin'den konuk gelişi... Güreşlerin yarına kalışıdır:

Onbaşı Yamtar'la Pars, yan yana oturdular,
Ve sözlerini Çinli konuğa getirdiler.
Pars dedi:

–Konuk için güreşler geri kaldı.
Azık yer güçlenirsin, bu kalış iyi oldu!
Yamtar:

–Ben ulakları duyamadım iyice,
O da mı güreşecek, dinlenip de bu gece?
Eğer güreşecekse, ben onunla tutarım,
Tanık ol, Çin beyini bir çelmede atarım!
Pars:

–Çin beyi konuktur. Onun derdi kineşmek*
Hem Çin beyleri bilmez, Türkler gibi güreşmek!
Kağan Çin işlerini öğrenmek ister ondan,
O da bazı nesneler sormak ister Kağan'dan...
–At uşakları mıdır yanındaki üç kişi?
–Yok canım, onlar subay. Gezmek onların işi.
Bu suratsız herifler hiç hoşuma gitmedi
Kağan alıkoymakla hiç de iyi etmedi!

* Kineşmek: Meşveret etmek.

–Öyleyse çok bakmalı yüzlerine. Ne dersin?
İştahın kesilir de belki biraz az yersin!
–Doğru söylüyorsun Pars, davar-doluk azaldı.
Yüz yirmi koyunumdan on sekiz tane kaldı!
Kısrağımın ikisi, kurtlara yem oldular...
İneklerim geçen kış Aladağ'da kaldılar.
Us başımdan yitiktir eğer böyle giderse..
İşler belki düzelir, Kağan –Akın var... Derse.

GÜREŞLERİN SONU

Öğleden önce bitti güreşler ertesi gün.
İnal Tarkan'la Bilge Tudun kazandılar ün.
Sonra elense edip ikisi tutuştular,
Fakat yenişemeyip kaldılar berabere,
Kağan asığlar verdi, bu iki ünlü ere!

Gök Türlerin en keskin nişancısı Kür Şad'ın kırk okçu ile yarışmaya çıkışı... Gökler gibi gürleyip yıldırımlar gibi çakışıdır:

Bu sırada, davullar
Vurulmaya başladı.
Ve alan, çepeçevre
Sarılmaya başladı.

Ulaklar, oklaşacak
Erleri çağırıyor,
Gür sesli bir çeri de
Şöylece bağırıyor:

–Ey Bozkurt oğulları
İçinde en soylular!...
Ey Gök Türk uyruğundan,
Obalılar, boylular...
Oku şaşmaz Tatarlar,
Gözüpek Kıtaylılar...
Kırgız bahadırları,
Kazaklar, Altaylılar...
Hani Uygur gençleri,
Nerde Karaçaylılar!..

Ok yarıştırmak için
Alana çıksın erler!

Burada belli olur,
En yiğitçe hünerler.
Tiğinler, Şadlar, Beyler,
Tarkanlar, İlteberler...

Bugün er meydanında
Ok atıp yarışacak!..
Çin'den gelen konuk da
Yarışa karışacak!..
Tanrı yüksündürmesin
Ötüken erlerini.
Yarışacak yiğitler,
Alsınlar yerlerini!–

Hazırlıklar bitince, Kara Kağan göründü,
Koca otağ, bir anda sessizliğe büründü.
Sağında Katun vardı, solunda Çinli konuk
Katun'un yüzü güleç, Kağan'ın yüzü donuk.
Kağan'ı saygıladı diz vurup yere herkes,
Tahtına oturunca, işitildi gür bir ses:
Kara Kağan buyurur,
Yeryüzüne duyurur:

Üstünüze er yoktur
Katı kiriş germede.
Eşsiz ustalarsınız
Yaya düzen vermede.
Gözleriniz keskindir
Gez yerini görmede.
Yanılmaz oklarınız,
Hedefine ermede!

Kimdeyse güçlü bilek,
Dilesin benden dilek.
Baş okçuyu görelim,
Türlü asığ verelim.
Koçyiğitler eşlensin,
Deneşmeye başlansın!...

Tahtın sol açığına konuldu gez tahtası,
Üstünde dört yuvarlak, dördünün de ortası,
Karaya boyanmıştı. Bunlar vurulacaktı...
Bir kez vuramayanlar, kenara duracaktı.
Atıcılar geçtiler otağın sağ yanına,
Tatlı bir kuşku değdi çerilerin canına.

Kutlu olduğu için konuk, Türk töresince,
Çinli Şen King'e verdi Kağan oku, ilk önce!
Konuk pek sevinmişti, hemen yerinden çıktı,
Ok dolu bir sadağı alıp boynuna taktı.
Sonra gez tahtasına doğru yayını kurdu,
Bileğinin gücüne güvenmişliği vardı.
Okunu yerleştirdi, gezledi yay gererek,
Çıt yoktu ortalıkta. Atmıyordu tek yürek.
Ok uçtu, tatlı bir ses yayıldı kulaklara,
Fakat saplanmadı ok kara yuvarlaklara...
Herkes ikinci okun çıkmasını kolladı,
Şen King, onu da yine, aynı yere yolladı!
Gez tahtası dışına düştü ikinci ok da
Yine eskisi gibi çıt yoktu ortalıkta!..
Kür Şad, yerinden çıkıp Kağan'a doğru gitti,
Dedi:
–Kağan! Çinlinin yaptığı cana yetti!
Onun bu yaptıkları gücümüze gidiyor.
Çinli konuk bizimle niçin alay ediyor?
İçing Katun önünde sorulan bu soruya,
Onu darıltmayacak bir karşılık gerekti.
Fakat soru kaypaktı. Ne cevap verecekti!
Daha henüz ağzını açmamıştı ki Kağan,
Çeriler arasından bir kahkaha duyuldu.
Kür Şad, geriye bakıp olanları görünce,
Onun da dudakları usul usul yayıldı!..
Kağan'a baktı o da sessizce gülüyordu,
Büyük, küçük herkesin ağzında diş sayıldı!

Bu kahkahayı atan, genç Onbaşı Sançar'dı.
Onun böyle arada bir gülme huyu vardı...
Fakat hiç umulmadık zamanlarda gülerdi,
"Acun dirliği, her kez, gülmeye değmez." Derdi.
Mal, akça.. gibi şeyler, onca pek değersizdi,
Attan, pusattan özge nesneler, hep yersizdi!

Bugün de yine asık yüzle gelmiş alana
Atından inmeyerek dinelmişti bir yana.
Gözledi Çinli Beyin çıkıp yay germesini,
Bekledi ilk atışta hedefi vurmasını
Fakat, bir, iki, üç, dört... Hepsi böyle peş peşe
Boşa gidince Kür Şad hemen karıştı işe...
O, bu acemiliği hep alay sanıyordu.
Gitmiş Kara Kağan'a derdini yanıyordu.
Bu sırada, dördüncü ok terk edince yayı
Onbaşı Sançar attı, o ünlü kahkahayı!..
Nasıl oldu, hiç kimse varamadı farkına,
Dördüncü ok saplandı, bir çerinin börküne!
Okun gidip deldiği börk havaya uçmuştu,
Çinli konuk, Şen King'in beti-benzi kaçmıştı!
Sançar'ın kahkahası bulaşınca erlere,
Kasıklarını tutan eğiliyordu yere!..
İçing Katun, bir yandan erlerin gülüşüne
İçerliyor, bir yandan acemi kardeşine...
Neyse ki, kargaşalık uzun sürüp gitmedi,
Bir ulak: –Asıl yarış, şimdi başlıyor! dedi.
Bu kez, yarışmak için, kırk er çıktı ortaya,
İlk saldıkları kırk ok, saplandı hep, tahtaya!
Elli adım uzaktan yapılmıştı bu deneç.
Ulaklar Başı dedi: Elli adım daha geç!
Aralık yüz adıma çıktı, yaylar gerildi,
Oklar tahta üstünde titreşirken görüldü!
Kırk okun on sekizi, bulmamıştı amacı,
Ok yarışından çıkmak, ok yarasından acı...

Yarışa devam eden şimdi yirmi iki er,
Onlar da elenecek git gide, birer birer.
Bundan böyle deneçler daha sıkı olacak,
Acemiler ayrılıp en ustalar kalacak!

İp bağlanmış bir sopa getirdiler ortaya,
İpin öbür ucu da bağlı bir yumurtaya!
İki er bu sopanın uçlarından tutuyor,
Sopayı tutan erler, onu kımıldatıyor.
Okçular elli adım geride duracaklar,
Sallanan yumurtayı gezleyip vuracaklar!
Yumurtalar düştükçe yenisi bağlanıyor,
Şen King, bunu gördükçe, yüreği dağlanıyor!
Çinli yoldaşlarının bakamıyor yüzüne,
Tasa bulutu çökmüş, Katun'un da gözüne.
Bir değil, iki-üçtü İçing Katun'da tasa,
Her şey neyse ama şu Işbara Alp olmasa!..
O idi kendisine saygısızlık gösteren,
Tegin'le denk kalarak binbaşılığa eren!
Ok yarışlarında da attığını vuruyor,
Oklar sanki Katun'un yüreğini yarıyor.
Şen King, bir çocuk gibi, acemilik edince
En ciddi beyler bile gülmüşken ince ince,
Binbaşı Işbara Alp, az da olsa gülmemiş,
Sert yüzünde incecik tek çizgi belirmemiş...

O vuramasın diye Tanrı'ya yakarıyor,
Katun yakara dursun, Alp durmadan vuruyor!

Şimdi alanda yalnız iki nişancı kaldı,
Kür Şad'la Işbara Alp, birinciliği aldı!

Bu kez iki yumurta havaya fırlatıldı,
Yumurtalar düşmeden yerden oklar atıldı!...

Şimdi de iki tahta getirdiler ortaya,
Elli okla Türk sözü yazacaklar tahtaya!..
O anda çerilerde görmeliydi sevinci,
Kim önce bitirirse, o olacak birinci.

Öylesine bir hızla çekiliyor ki oklar,
Her birisini tek tek izlemek mümkün değil.
Tahtaların üstünde TÜRK sözü beliriyor,
Buğulu bakışlarla gözlemek mümkün değil.
Kimin kazanacağı bilinmiyor şimdilik,
İki erden birini özlemek mümkün değil.
Şen King ayağa kalkmış alık alık bakıyor,
İçinden geçenleri gizlemek mümkün değil!

Çalık, zeki gözlerle çevreyi gözetliyor,
Gözle gördüklerini, gönlünde özetliyor.
Şen King'e takılınca gözleri aralıkta,
Gülümseme isteği uyanıyor Çalık'ta!..

Kür Şad,son okunu da hızla sürdü kirişe,
Oklarla TÜRK yazarak son verdi bu yarışa!
Peşinden Işbara Alp, son okunu sapladı,
Birdenbire alanı haykırışlar kapladı!..

–Yaşa Kür Şad! Yiğit Kür Şad, er Kür Şad!..
Gök Türklere benliğini ver Kür Şad!
Tanrı övsün, budun sevsin gücünü!..
Çuluk Kağan senden umar öcünü!..

Kara Ozan' la Çuçu' nun kopuz çalıp atışmaları...
Öç duygusu ile yanıp tutuşmalarıdır:

Alanı çevreleyen halka biraz daraldı,
Kara Ozan, Kağan'ı saygılayıp yer aldı.
Arkasından da Çuçu, dizini yere vurdu,
Ozanlar karşılıklı bağdaş kurup oturdu.
Genç, yaşlı kadın, erkek... Hazırdı dinlemeye,
Kopuzlar ağır ağır başladı inlemeye...
Kara Ozan, kopuza düzen verip başladı,
Yanındaki Çuçu'yu şöylesine taşladı:

–Ötüken'in erleri
Bilir benim gücümü.
Kopuzumdan çıkan ses,
Aratmaz kılıcımı
Kara Ozan seninle
Aşık atan Çuçu mu?

Çuçu da telleri gerdi,
İrkilmeden cevap verdi!

–Seni böyle söyleten
Kımız mıdır, sücü mü?
Böyle yaman söylersen,
Komam sende öcümü!
Deyişin kılıcımdan
Daha öldürücü mü?
Seni basan şaşkınlık,
Ağudan da acı mı?

Kara Ozan öfke ile
Mızrabını vurdu tele:

–Ötüken erlerinin
Acunda yoktur eşi.
Ötüken'in kızları,
Gökte ayın onbeşi.
Yürekleri kan eder
Gözlerinin ateşi.
O şaşkınlık dediğin,
Çinli konuğun işi!...

Şen King'le İçing Katun, bu sözleri işitti,
Katun küplere bindi, Şen King'in usu yitti.
Kara Kağan ve beyler sessizdiler... Taş gibi.
Bir düşüncedeydiler, hepsi bir tek baş gibi.
İçing Katun'un hırsı içini kemiriyor,
Duramıyor, eğilip Kağan'a şöyle diyor:

–Yüce Gök Türk Kağan! Göz yummak gerek midir.
Bu bayağı kişinin konuğu yermesine?
Kağan, taş gibi sessiz, dönüp baktı sağına,
İçerledi Katun'un araya girmesine!

–Ozanların sözleri kutludur. Kesilemez!
Taraftarım onların çok saygı görmesine!

Katun beklemiyordu böyle bir karşılığı,
Şaştı, Kara Kağan'ın ters cevap vermesine!

Bu kez Çuçu'da sıra
Söylüyor kıra kıra:

–Çinli beyin attığı
Boya gittiyse n'ola
Çinli bu, sağa atsa,
Ok gider, düşer sola.
Neylesin, Ulu Tanrı,
Güç vermeyince kola!
Kavuşsun Kara Kağan,
Kür Şad gibi oğula...

Kür Şad adı geçince, budun bir çalkalandı,
Çerilerin gözleri, Kür Şad'da halkalandı.
Çinli Şen King, kendinden geçmiş gibi hâlsizdi,
Kimseden ses çıkmıyor, bunlar sanki dilsizdi!
Ozanın sözlerini Katun ona anlattı,
Şen King istemeyerek kılıcına el attı!
Kara Ozan, Çinlinin gördü el attığını,
Kopuzla karşıladı onun bu yaptığını:

–Kılıcına el atma,
Şimdi deyiş çağıdır.
Ortalıkta dolaşan,
Ak kımız çamçağıdır.
Yad elde oturanlar,
Bil ki yurt kaçağıdır!
Senin kılıç dediğin,
Türk'ün oyuncağıdır.

–Ötüken kızlarının
Gözleri gönül yarar.
Onları gündüz güneş,
Geceleyin ay sarar.

Çinli meydan okursa,
Bunda şaşacak ne var?
Keçi esrik olunca,
Döğüşmeye kurt arar!–

Şen King, öç duygusuyla dolarak taşıyordu.
Şu anda sanki yoktu, iğreti yaşıyordu.
Öfkeyle düşünüyor, düşündükçe yanıyor...
Bütün söylenenleri kendi için sanıyor...
Şimdi, ozanlar ona bakmıyorlardı bile,
Kür Şad'ı övüyorlar, teller gelmişti dile.

"Ötüken'de arslanlar var,*
Kür Şad onların biridir.
Çok yiğitler vardır ama,
Kür Şad, erlerin eridir!

Kür Şad'ı doğuran ana,
Ne emzirmiş acep ona!
Erlik ululuktan yana,
Dünya, Kür Şad'dan geridir!

Acunda var nice çeri,
Kimi üstün, kimi geri.
Kür Şad adlı Gök Türk eri,
Anadan doğma çeridir!

Kılıcı yıldırım çeler,
Attığı ok demir deler.
Kür Şad, ölümlere güler,
Onsekiz yıldan beridir!

Yiğitlikte en ileri
Kalır bin beş yüz yıl diri
Gök Türklerin gönülleri,
Şimdi Kür Şad'ın yeridir!

* Bozkurtların Ölümü adlı romandan aynen alınmıştır.

Tulu Han'ın, Tatar iline gitmesi... Geceleyin Kür Şad'ın çadırına gelerek veda etmesidir:

Kür Şad'ın çadırına geldi gece Tulu Han,
Dedi:
–Tatar iline yolluyor beni Kağan!
Tunguz ve Tatarları zor olurmuş yönetmek
Bir aksilik çıkmadan, isterim hemen gitmek!
Bir diyeceğin var mı?
–Hiç bir diyeceğim yok!...
Eğer senin varsa de, daha sabaha pek çok.
Dedi: –Kağan çıkmadı
Umduğum kadar uslu.
Bu gidişle Türklüğün
Geleceği de puslu!
Katun'a güven olmaz,
Çinlidir onun aslı!
Kağan'ı aldatırsa,
Bozkurtlar olur yaslı!
Durmasın kınlarında,
Kılıçlarımız paslı!...

Kür Şad, irkildi birden,
Başını aldı yerden:

–Çinliler hep çaşıttır!
Onları ben bilirim...
İğri giden olursa,
Haklarından gelirim!

Ağa, ini bakıştı
Kıvılcımlı gözlerle.
Sanki anlaşmışlardı
Gözlerdeki sözlerle!..

Karşılıklı bakışlar,
Bir zaman yandı, söndü...
Tulu Han, birdenbire,
–Hoşça kal! dedi, döndü!..

Kür Şad dedi: –Be Ağam!
Açık olsun uğurun!
Yolcuları bulunur
Açılan her çığırın!...

Batı Gök Türk Kağanı, Tüng Yabgu'nun
gönderdiği elçilerin Ötüken'e gelişleri...
Kara Kağan tarafından kabul edilişleridir:

Yazı bitti Türkeli'nin,
Geldi çattı yaman güzü!
Biraz daha sararmıştı
Çin beyinin sarı yüzü!
Pek sevmişti Türkeli'ni,
Hoştu gecesi, gündüzü...
Açık havayla ak kımız,
Yormuyordu başı, gözü.
Yadırgadı tek nesne:
Gök Türklerin sertti sözü!
Ya kızları nice sarptı...
İçlerinde yoktu düzü.
Çin'de olsa, şimdiye dek
Yanıltmıştı beş on kızı!
Kızlardan yüz bulmayınca,
Dolmuştu içine sızı.
Sızıları depreştikçe,
İçiyordu ak kımızı..
Bugün hiç avunmuyordu,
Nedense artmıştı nazı!

Yoldaşlarından biri, bir teklifte bulundu,
–Bir gezinti yapsanız! deyip teklifi sundu.
–Neyleyelim bozkırların cansız güzelliğini?
Bana işveli kadın, kannışlı* kız olmalı...
Yer, gök, hava, su... Bunlar, gönlümü eğlendirmez!
Yâr eliyle sunulan sücü, kımız olmalı!...

Çinli beyin yoldaşı, şöyle dedi beyine:
–Saygıyla eğilirim beyimin eteğine!
Pek kesin söz veremem ama, biraz yürürüz,
Belki güzel kadınlar ve genç kızlar görürüz...

–Güzel kadın, güzel kız ben her gün görüyorum,
Görmesem daha iyi, gördükçe eriyorum!
Yoksa senin bildiğin, özge nesneler mi var?
Biliyorsan deyiver!
–Bildiklerim şu kadar:
Şimdi bulunduğumuz yerden epey ilerde,
Kutlu Orkun suyunun dirseklendiği yerde,
Büyükçe bir koru var, orda kısrak beslenir,
Genç kızlar at üstünden birbirine seslenir...
Kısrak sütünden kımız yaparlar Türk kızları,
Bir kez gidip bakalım, nicedir kımızları!...
–Bu kızların yanında erler de bulunur mu?
–Hayır!
–Tuhaf! Kırlarda erkeksiz olunur mu?

* * *

Şen King ara vermeden hep sücü içiyordu
İçtikçe hoşlanıyor, kendinden geçiyordu.

–Atlarımıza binip yapalım bir gezinti,
Kırlarda dolaşırsak, belki geçer üzüntü.

Biraz sonra dört Çinli koyulmuşlardı yola,
Şen King konuşuyordu bakmadan sağa, sola:

Kannışlı: Cilveli.

–Çin'de yine Suiler başa geçtiği zaman,
Tangları devirerek ben olacağım kağan!
Sizi başbuğ yaparım, herkese üst oluruz,
Sonra bir akın yapar, burayı da alırız!

Subayları korkuttu, Çin beyinin sözleri,
Döndü öne, arkaya, sağa sola... gözleri.
Bu sözü bir Türk duysa, hâlleri ne olurdu?
Bir solukta dördünün canlarını alırdı!...

Böylece gide gide Orkun'a varmışlardı,
İlerdeki koruda kızları görmüşlerdi...
Şen King'in gözlerinde bir ışık yanıp söndü,
Dizginleri kasarak yoldaşlarına döndü:

–Hepsinin pusatı var, bakın şu genç kızlara!
Yayları, sadakları takmışlar omuzlara!..
İncecik bellerine bir de kılıç taksalar,
Erden fark edilmezler, döğüşmeye çıksalar!
Önceden bilir miydin Van Zin Şan! Sen bunları?
Van Zin Şan, bu koruya getirendi onları.
Dedi:

–Evet beyimiz! Bilirim çok zamandır.
Kılıçları yok ama, bıçakları yamandır!

Çinli bey, bu sözleri yarı şaşkın dinledi,
–Bu çerilere başbuğ olmak isterdim– dedi.

Kızlara yaklaştılar, böylece konuşarak,
Van Zin Şan, Çin beyine daha çok yanaşarak,
Dedi: –Şu al kısrağın yanında duran kıza
Bak! Yüzü aya benzer, gözleri de yıldıza!...
En güzelleri odur, fakat yüzü hiç gülmez.
–Zaten Türk kızlarının, biri gülmeyi bilmez!
–Hatta erkekleri de!

Dedi ve sustu hemen...
Kağanlık otağında şenlik olduğu zaman,
Bu ünlü beylerine, Türkler nice gülmüştü!...
İşte şimdi bu olay hatırına gelmişti!..

Şen King atını sürdü güzel kızın yanına,
Dedi: –Bir çamçak kımız verir misin kız bana?

Kız başını kaldırıp Şen King'e bakıverdi,
Bu bakış Çin beyini kor gibi yakıverdi!
Sendeledi, az daha atından düşecekti,
Bu, kız değil, cennetten koparılmış çiçekti!

Böyle bir kız görmemiş, Çin beyi dirliğince,
Yeşil gözleri çekik, kaşları gayet ince...
Dolgun yanaklarından esenlik fışkırmada,
Uzun kumral saçları, topuğuna vurmada!...
Gümüş saplı bir bıçak asmış bel kemerine,
Bir kızıl boya vurmuş meşin çizmelerine.

Van Zin Şan, Çin beyine yaklaşarak dedi ki:
–Çince konuşmayınız, o, Çince bilmez belki!

Güzel kızı görünce, gitti Şen King'in usu,
Nece konuştuğunu bilmiyordu doğrusu!..
Bozuk bir Türkçe ile kımız istedi kızdan,
Kız, söz etmeden verdi... Bey, hoşlandı kımızdan!
Çamçağı uzatırken üç subayı gösterdi,
Kız, birer çamçak kımız, subaylara da verdi.
Şen King başarısından kıvanç duydu, sevindi
Bir altın uzatarak; "Al bu yeter mi?" dedi.

Bu söz utandırdı kızı,
Dedi: –Satmadım kımızı!
–Biliyor musun kimim ben?
–Katun'un kardeşisin sen!
–Nereden anladın bunu?

–Bildim konuk olduğunu!
Ötüken'deki Çinliler,
Türkçeyi iyi bilirler.
Sen daha öğrenmemişsin,
Belli ki yeni gelmişsin!
–Siz korkmaz mısınız burda?
–Kimden korkacağız kırda?
–Korkmadın mı Çin beyinden?
–Çin beylerinin neyinden?
–Erden korkmaz kız olur mu?
–Çinlilerden korkulur mu?

Şen King, istiyordu ki, kız sıkılıp bunalsın,
Kaypak sorular sorup daha ileri varsın.
Gök Türk kızı verince taş gibi karşılığı,
Beyin, uyuz keçiye dönüverdi kılığı!..
Fakat bozulduğunu belli etmemek için,
Sordu: –Öyleyse, ya bu pusatlarınız niçin?
–Biz gece gündüz demez, dağda, kırda yürürüz.
Bir saldıran olursa, bunlarla öldürürüz!..
Şen King sustu. Kızmıştı... İçin için yerindi,
Bu sırada karşıdan birkaç atlı göründü!..
Arkasından bir daha, birkaç daha çıktılar...
Derken iki yüz atlı, o tarafa aktılar...
Bunlar Türk çerisiydi, hepsi yeni pusatlı,
Kızlara yaklaşınca en önde gelen atlı:

–Hey! Kızlar! Biz elçiyiz!... Batıdan geliyoruz!...
Bize yol gösterecek bir öncü diliyoruz!
Varmamız gerekiyor bu akşam Ötüken'e,
Öncü kim olacaksa, atlanıp düşsün öne!

Bu sözler üzerine, doğruldu bütün kızlar,
Çinlinin yanındaki kızda birleşti gözler!
Güzel kız, gelenlere doğru bakıp ünledi:
–Sizleri Ötüken'e, ben götürürüm! dedi.
Sonra, yakınındaki bir genç kıza dönerek;

–Gün Yaruk! Kısraklara sen bak, ben gelene dek!
Yanıbaşında duran al kısrağına bindi,
Atlıların önünde gelen yiğide döndü:

–Haydi, ben gidiyorum! Siz de ardımdan sürün!
Kız, önünde dörtnala uçtu iki yüz erin!...

Çin beyi şaşkınlıkla Van Şan'a dönüyor:
–Bu kız bir biniciden iyi ata biniyor!...
–Evet beyimiz, Türkler, at üstünde doğarlar.
Eğer çokluk olsalar, acuna mı sığarlar?
Neyse ki, azlık budun... Hem de kurak yurtları...
Böyle olmasaydı kim tutardı Bozkurtları!..

Bu tatsız konuşmalar beyin canını sıktı,
Bu kez yakınlarından geçen bir kıza baktı,
Sordu:

–Yol gösteren kız acaba kimin ola?
–O mu? Işbara Alp'ın büyük kızı Almıla!..
–Ne için o götürdü otağa elçileri?
–O, içimizde soyca hepimizden ileri!
Büsbütün sıkılmıştı Çinli beyin yüreği,
Dedi:
–Gidelim, yoktur beklemenin gereği...

* * *

Ötüken'de bir bayram havası estirmişti;
Batı Kağanlığından elçilerin gelmesi.

Hepsi yerleştirildi konuk otağlarına,
Gerekti elçilerin, bu gece dinlenmesi.

Bütün Ötükenliler onları konuşuyor,
Ne hoştu Kağanların birbirini bilmesi.

Yamtar, bu nesneleri hemen kavramazdı,
Oysa ki gerekliydi onun da öğrenmesi.

Bilgi edinmek için, Onbaşı Pars'a koştu,
Pars bilgili kişiydi, dinletirdi herkesi.

İlk sorusunu sordu Yamtar soluk soluğa,
Hızlıca geldiğinden kesilmişti nefesi.

–Kara Kağan mı ulu, Batının Kağanı mı?
Bu soru üzerine duyuldu Pars'ın sesi:

–Kağanlar, ululukta biribirine denktir!
–Olur mu? Gerekmez mi birinin yücelmesi?

Pars, Yamtar'a anlattı geçmişte olanları,
Dedi ki: –Çağımızdan on iki yıl öncesi,

Büyük Türk ülkesinde, tek Kağanımız vardı.
Diğerlerinin ona uymaktı düşüncesi.

On iki yıldan beri, Kağanlık iki oldu,
Tasadır Gök Türklerin ikiye bölünmesi.

Şimdi Ötüken'de de ayrı bir kağanlık var!
Çok sürmedi Yamtar'da kuşkunun silinmesi...
–Demek, eskiden yalnız, Batıda Kağan vardı?
–Evet! Yakında oldu birliğin çözülmesi!
Onbaşı Yamtar sustu, başladı düşünmeye,
Geçmişi hatırlayıp gerilere inmeye...
Geçmişi kurcalayıp anmanın vardı yeri,
Neler olup bitmişti on iki yıldan beri...

"Babası, bazı konuk kişilerle konuşmuş,
Bölünme konusunda onlardan us danışmış...
Ülkenin bölünmesi yerindirmiş onları..."
Yamtar, bugünkü gibi hatırlıyor bunları!
Hem de, hatırlayınca, ferahlamıştı içi...
"Peki ama, Batıdan niye gelmişti elçi?"
Bunu çözmek için de, usunu epey yordu,
Fakat beceremeyip Onbaşı Pars'a sordu;
Pars:

–Batının Kağanı, çok uslu bir kişiymiş,
Türk elinde, ayrılık gayrılık olmaz demiş!
Belki birleşmek için gelmişlerdir elçiler!
–Birinin yok olması gerek, bunu kim diler?
–Hiçbiri yok olmadan yine birlik sağlanır,
Bu işler Kurultayda anlaşmaya bağlanır.
Birbirine yağılık gütmezler, dost oluruz
Birlikte akın edip daha çok mal alırız!...
Çinliler çokluk budun, öldürmekle bitmiyor.
Onları bitirmeye öz çerimiz yetmiyor!
Onlardan on çeriye karşı, bir tek ölsek biz,
Yine onlardan önce yok olur tükeniriz!..
Sanırım Kara Kağan anlaşmaya yanaşır,
Bütün Türkler bir olsa akınlar başkalaşır!..

KABUL TÖRENİ

Kül Er Tiğin, öteki elçilerle birlikte,
Kara Kağan katına varıp kabul olundu.

Kağan'ın sağ yanında oturuyordu Katun,
Kür Şad'la Tunga Teğin, sol tarafta bulundu!

Diğer beyler durdular Katun'un sağ yönüne,
Şen King de bu beylerin arasına alındı.

Saygılama ezgisi vurdu iri davullar,
Elçilerin girmesi için haber salındı.

Kül Er Tiğin, ardında dört bey olduğu hâlde,
Girdi... Tahtın önünde ayak üstü kalındı...

Sonra, dizler vurulup bitti saygı töreni,
Baş elçinin gür sesi kulaklara çalındı:

–Ben. On Ok Kağanı'nın birinci elçisiyim!.
Adım Kül Er Tiğin'dir!. Size selâm getirdim...

Kağanım, bir de bitik* yazdı Kara Kağan'a,
Tez ulaştırmak için, uzun yollar bitirdim!...

Tüng Yabgu Kağan diler sağ, esen olmanızı,
Bu yüce haberleri katınıza yetirdim!..

Sonra, Kağan'a doğru bir adım ilerledi,
– İşbu Yabgu Kağan'ın yazdığı bitik, dedi.

Bu bitik, has ipekten bir şala sarılıydı,
Ayrıca, bir çiçekli bohçaya dürülüydü!
Bu bitikle ün geldi, Doğu Gök Türk yurduna...
Kül Er Tiğin, başını çevirerek ardına,
Ön tarafa çağırdı dört elçiden birini.
Bu ikinci elçiydi, gidip aldı yerini...
Deriden yapılma bir kutu vardı elinde,
Bir de uzun bir kılıç asılıydı belinde...
Önce yere diz vurup sonra başını eğdi,
Elindeki kutuyu tahtın önüne koydu...

–Ben Türgiş Beyi!.. Adım, Oğulçak Buğra Beydir!
Türk birliği uğruna başımız gitse yeğdir...

Çil altınla doluydu, deriden yapma kutu!
Demek altın çağını yaşamaktaydı Batı...**
Türgiş Beyi çekildi bir-iki adım geri,
Kendinden sonrakine terk ediverdi yeri.
Üçüncü elçi gelip dizini yere kodu,
Koyu yeşil gözleri andırıyordu odu...
Kını altın kakmalı bir kılıç tutuyordu,
Kılıca bakanların yüreği atıyordu.
Dedi:
–Ben, Oğuz Beyi! Kül Erkin derler bana!..
Kağanım saygı sunar, yüce Kara Kağan'a!
Üstün olmanı diler savaşlarda yağıya,

* Bitik: Mektup
** Batı Türkeli.

Der ki, bu soy kılıçla ışık salsın Doğuya!...
Kara Kağan kıvandı. Çok buşkuluydu içi,
Şimdi de karşısında işte dördüncü elçi
Kızıl gözlü bir doğan tutuyordu kolunda,
Sığınlar can verirdi, bu doğanın elinde...
Dedi:

–Bana, Binbaşı Alp Kutluğ derler! Kağan!
Kağanım tarafından yollandı bu ak doğan..
Bu, soylu bir doğandır, az bulunur acunda,
Kartallar can çekişir pençeleri ucunda!..

Sonra kolundan yere bıraktı soylu kuşu,
Geri geri çekildi, son bulmuştu yumuşu...

Sert adımlar atarak öne geldi son elçi,
Gür sesiyle çınladı ulu otağın içi...
–Ben, Yüzbaşı Alp Çavlı! Dokuz bidevi atı,
Benim elimle sunar Gündoğduya, Günbatı!...
Nerede yücelirse kurt başlı bayrağımız,
Yad, yabancı bilmeyiz oradır oymağımız!..

Bir buyruk üzerine hediyeler alındı,
Kara Kağan'ın sesi kulaklara çalındı;

–Sizleri gönderip de beni sorduğu için,
Çok kıvandım, kardeşim Yabgu Kağan'dan yana!

Soylu yiğitleriyle gönderdiği asığlar,
Acundan daha yüce bir övünç verdi bana!

Yolladığı atlarla akınlara çıkarak
Yağının ülkesini boyayacağım kana!

Onun çok keskin uslu olduğunu işittim,
Ben de uymak isterim, yüce Yabgu Kağan'a!

Siz, biz, hepimiz... Bozkurt soyunun öz oğluyuz!
Bir gövde, baş gibiyiz, benzeriz bir tek cana!

Aramızda ayrılık, aykırılık bulunmaz,
Hepimizi doğuran, bir güzel huylu ana!

Kül Er Tiğin! Gezinin, dolaşın Ötüken'i, .
Kararımızı sonra bildireceğiz sana!..

Kara Kağan kalkınca, çeri selâma durdu...
Beyler ve karabudun hepsi diz yere vurdu...

Kağan, yalnız başına öz çadırına geçti,
Hemen Yabgu Kağan'dan gelen bitiği açtı:

"Ben, Yabgu Kağan! Bunu, Kara Kağan'a yazdım.
Kağan olan acuna ün salmalı değil mi?

Nasıl ki, bir gövdede birden artık can olmaz,
Gök Türkeli'nde de bir baş olmalı değil mi?..

Bay iken yoksul olduk, ikiye bölününce,
Akınlarla, ülkeye mal dolmalı değil mi?

Dış yağılarımıza karşı birleşiversek,
Yüzleri hem sararıp hem solmalı değil mi?"

Kara Kağan bitiği baştan sona okudu,
Düşünceye dalarak kendisine kakıdı...*
Bir iş başarmamıştı Kağan olalıberi,
Yakışır mı! Aç dursun koyun yanında börü?..
Kararsız düşünceler içinde kaldı usu,
Yalnız iş yapılmazdı, kineşmekti doğrusu...

Kendi kendine kızdı.

Bazı buyruklar verdi çağırarak bir eri,
Sonra girdi Katun'un otağından içeri.
İçing Katun merakla bekliyordu Kağan'ı
Kağan'ın yüzü asık, sıkılıyordu canı...
Hemen soru sormayı Katun uygun bulmadı,
Sabırsızlık gösterip yanına sokulmadı.
Kurnazlıkla söz edip söz almak kolay işti
Yabgu Kağan bitikte acaba ne demişti?
Elçi geldiğini de Katun merak ediyor;
–Kağan! Canını sıkan bir nesne mi var? diyor.
–Hayır!
–Düşüncelisin. Kötü haberler mi var?
–Hayır!
–Cevap yazmaya sen de verdin mi karar?
–Evet!
–Yoksa seninle birleşmek mi istiyor?
–Evet!
–Bu dileğine yüce beyler ne diyor?
–Hepsine ayrı ayrı sorup danışacağım.
Kurultay toplanınca bunu konuşacağım!.
İçing Katun anladı, Kağan'ın öfkesi az,
Arsızlığı ileri götürse fena olmaz...
Önemli soruların şimdi gelmişti çağı,
Dedi ki:
–Kağanımın vardı bana adağı!.
–Nedir?
–Çin'de Tangları* hemen devirecektin,
Kağanlığı da benim soyuma verecektin!
–Bundan caymış değilim!
–Öyle ise ne zaman?
–Her işin çağı vardır!
–Çağ olmaz bundan yaman!..

* Çin'de bir hanedan.

Batıyla uzlaşırsak, bu çağ gelmiş gibidir.
Her okumuz bir Çinli göğsü delmiş gibidir!..
–Tanglar devrilecek mi ey Kağan bana bildir?
–Bu iş, senin bildiğin kadar kolay değildir!
–Neden?
–Kan dökmek ister!
–Bundan mı çekinirsin?
–Çinli kanı dökmekten çekinmem! Sen bilirsin!...
Sanma, savaşta yalnız Çin'in beli bükülür,
Çinli kanı dökerken, Türk kanı da dökülür!...
Katun anladı, işler sarpa sarıyor yine,
Dedi:
–Bir Türk Kağanı, yanmaz kan döktüğüne!
–Yurt korumak içinse, dökülen kana yanmam!
Asığsız* işler için kan dökmeye inanmam!...
–Benim soyumun Çin'de Kağan olması az mı?
Çin bize, kumaş, darı, buğday... verir olmaz mı?
–Onun vereceğini biz kılıçla alırız!
Alışveriş yaparsak sonra yaya kalırız!..
Savaştan dilek, büyük kazanç almaktır yurda,
On köpek ölse bile değer mi tek Bozkurda?
–Öyleyse bütün Çin'i alın! Bu da mı olmaz?
–Bizim az çerimizle Çin ülkesi alınmaz!...
–Niçin alamazsınız, oklarınız şaşmazken.
Soylu atlarınıza uçan kuş ulaşamazken...

Kara Kağan başını önüne eğip durdu,
Sonra Katun'a dönüp sert bir deyişle sordu:
–Çin'de savaşa giren ne kadar çeri vardır?
Katun hiç düşünmeden:
–Dört bin tümen kadardır!..
–Ya bizde kaç çeri var?

* Değeri az olan işler.

–Nereden bilirim ben?
–Ben sana söyleyeyim. Ancak iki yüz tümen!
Bu kadar da Batıda var olduğunu bilsek,
Akın olduğu zaman hep bir araya gelsek,
Dört bin tümene karşı, dört yüz tümen ederiz.
Bu kadarcık çeriyle Çin'e nasıl gideriz?
Oysa ki, Yabgu Kağan bize çeri göndermez,
Onun yapacağı şu: Arkadan zarar vermez,
Ben de bütün çerimi çıkarırım akına...
Yine bir Türk amaçtır yirmi Çinli okuna!...
Sonra, Çin'de bu kadar sığınak ve kale var,
Üç-beş kişi boyunca binlerce taş kule var...
İşte bu engellerde harcanıp bitiyoruz..
Meydan savaşlarında Çinliye yetiyoruz...
Ama onlar saklanıp meydana çıkmıyorlar,
Taş duvarlar ardında durmaktan bıkmıyorlar...
Hem alıversek Çin'i, ne çıkar bundan sanki?
Yüz yıl sonra, acunda tek Türk kalmaz, inan ki!...
–Peki ama, sen bana söz vermiştin önceden!
–Ben de caymış değilim o eski düşüncedeN!
Verdiğim sözü sanma yabana atacağım,
Sözüm, akın içindi, o sözü tutacağım!...

ONBAŞI SANÇAR

Tarlasını belledi, ekti yalnız başına,
Sançar acunda yalnız yaşamayı dilerdi.

Yüzü her zaman asık, bunlu görünse bile,
En umutsuz anlarda kahkahayla gülerdi!

Birkaç koyunla kısrak geçindirirdi onu,
Sanki Yamtar'a inat bir çocuk kadar yerdi...

Yoksul, genç Karabudak dayısının oğluydu,
Onbaşı yoksulların gözyaşını silerdi.

Yamtar şaşardı onun nasıl yaşadığına,
Çünkü: işi sık dokur, hem de ince elerdi.

Çadırında pek çok yay, ok, kılıç, bıçak... vardı,
Pusatlarını her gün temizleyip bilerdi.

Savaşta Çinlilere aman vermezdi bir an,
Okla çelik zırhları, miğferleri delerdi!

* * *

Bugün hiç dinlenmeden tarlasıyla uğraştı.
Ekip biçmek kolaydı ama sıkıcı işti.

Toprağa bir göz atıp uzun uzun gerindi...
Bu sırada karşıdan Çinli Fu'lin göründü!
Bu kadın Ötüken'de gezer gönül eğlerdi,
Soranlara bey kızı olduğunu söylerdi..
Tutsak olup gelmişti Ötüken'e kocası,
Çırılçıplaktı!. Yoktu, ne damı ne bacası!..
Fakat şimdi bir zengin tacir oluvermişti,
Kesesi altın, gümüş akça doluvermişti!...
Ötüken'deki Türkler bilmezlerdi adını,
Ona "Bay Çinli" derdi, hem eri, hem kadını.
Çinli alışverişte Türkleri soyuyordu,
Kumarda Çinlilerin gözünü oyuyordu!..
Onun yaptıklarına Türkler bakıp gülerdi,
Yutulan Çinlilerse, ardından diş bilerdi!...
İşte, Fu'lin, böyle bir adamın karısıydı,
Hem gözdikeni idi, hem karın ağrısıydı!..
Sırıtarak yaklaştı Onbaşının yanına,
Sançar'ın bir tiksinti giriverdi canına!
–Kolay gelsin Onbaşı! Burda ne yapıyorsun?
Sançar şaştı! Bir Çinli, kendine soru sorsun!...
Olacak iş miydi bu! Başından gitti usu...
Yoksa azalmış mıydı, Çinlilerin korkusu!...
Kendisi günde on söz belki de konuşmazdı,
Yolunu şaşırsa da Çinliye danışmazdı!..
Yirmi yıldır, söz etmiş değildi bir Çinliye,
Ayıp değil mi? Bir Türk, bir Çinliye söz diye!...
Onun için Fu'lin'e, hiç aldırış etmedi;
Fakat kadın dinelip durdu... Geçip gitmedi!
Sançar'ın sert yüzüne dikerek gözlerini,
Bir kez daha söyledi önceki sözlerini...
Onbaşı Sançar, yine karşılıksız bıraktı,
Çinliye cevap vermek, Sançar'a çok ıraktı...
Fu'lin ona, oldukça yakın komşu gelirdi,
Bu bakımdan, Sançar'ın sert huyunu bilirdi.
"Kolay gelsin" sözüne yüksünmüş olmalıydı,
Ağzından söz almaya başka yol bulmalıydı...
Fu'lin, bir an düşünüp başka soru aradı,

–Sançar! Ne yapıyorsun? diyerek tekrarladı...
–Tarlaya bakıyorum! Görmüyor musun işte!..
Fu'lin sevindi, sertlik olsa da söyleyişte...
–Tarlada ne var? diye, Fu'lin sordu yeniden,
–Otlar, taşlar, ayrıklar, solucanlar... Bir de sen!
Çinli karı sırıttı, hiç oralı değildi,
Yaklaşıp Onbaşının kulağına eğildi:
–Sançar! Bak, bir sözüm var!
–Sözünü sakla!
–Niçin?
–Çinli sözü, özümü tiksindirdiği için!..
Kadın ağır sözlerle öfkelenip kızmıyor,
Çok pişkin davranıyor, durumunu bozmuyor...
Türlü kanmış yaparak daha yaklaşıyordu,
Onbaşı bu kadının hâline şaşıyordu!
İyice sokularak kadın Sançar'dan yana,
Dedi:
–Hiç ummadığın bir haberim var sana!..
Etkisini gösterdi kadının bu sözleri,
Birdenbire parladı Onbaşının gözleri:
–Ne!.. Yoksa, erlerimden biri attan mı düştü?
–Yok canım, öyle değil! Sançar'ın sabrı taştı:
–Kara Kağan mı öldü?
–Daha önemli, daha...
–Ne ise tez deyiver! Sokma beni günaha!..
Bana, bir aylık sözü konuşturdun bir günde,
Ya söyle, ya defol git!... Belâ mı var ne sende!..
Fu'lin, iki kolunu iki yanına gerdi,
Ve iki kol Sançar'ın belini sarıverdi!..
Onbaşı Sançar şimdi daha çok şaşırmıştı,
Çünkü: Fu'lin şakanın haddini aşırmıştı!
–Onbaşı Sançar! Ben sana vurulmuşum...
Ölümü göze alıp boynuna sarılmışım!...
–Bu işten bana ne be!.. Sen şu nesneyi söyle!..
Fu'lin fıkırdayarak gülüyordu ki öyle,
Dedi:
–Söyledim işte, vurulmuşum ben sana,

Senin için ölürüm, hâlimden anlasana!..
–Diyeceğin bu muydu?
–Sevinmedin mi buydu!
Sançar, albıza değil, Türk töresine uydu!..
Düz yoldan çıkılmazdı böyle göz göre göre!
Kollarını silkerek, kadını attı yere!
Dedi:
–Deli misin be!.. Usunu mu kaçırdın?
Kadınlık erdemini havaya mı uçurdun!..
Bir Gök Türk çerisinin attan düşüp ölmesi,
Yüce Kara Kağan'ın toprağa gömülmesi,
Bana gönül vermenden daha mı az önemli?
Fu'lin, sessiz bakıyor ve kirpikleri nemli..
Onbaşı Sançar, kızgın... Durmadan söylüyordu:
–Bre, Çinli karı!.. Sen çıldırmışsın!.. diyordu.
Çin'e akın ederek yağmaladım malını,
Kırdım atalarının kanadını, kolunu...
Bana, bunun için mi gönül verdin be karı!..
Fırlamış senin usun saçlarından yukarı!..
Sonra, tarladan çıkıp çadırına yöneldi,
O gidince, Fu'lin de yerden kalkıp dineldi.
Onbaşıya bakarak mırıldandı usulca:
–Sançar! Götüreceğim seni gittiğim yolca!..
Ötekiler de senin gibiydi önceleri,
Sonra, ardıma düşüp yürüdü niceleri!...

KURULTAY

Kurultayda Kar Kağan'ın beylerle kineştiği...
Kür Şad'ın, bütün yaraları deştiğidir:

Güz geldi, gümüş renkli bir sis bastı Altay'ı...
Kineşmeye toplandı, büyük Türk Kurultayı!
Önce, Yabgu Kağan'dan gelen bitik okundu,
Yazılanlar beylerin yüreğine dokundu!...
Sonra, Kağan söz alıp söz etti Kurultaya,
Dedi:
–Dertlerimizi dökelim hep ortaya..
Ünlü Gök Türk Beyleri!.. Us, ustan yüce olur.
Bunu böyle bilmezsek, hâlimiz nice olur...
Dileğim, en doğruyu arayıp bulmanızdır,
Hem doğruyu bulmanız, hem destek olmanızdır!

Kağan, bu sözleriyle açınca Kurultayı,
Bir bey ayağa kalkıp aldı konuşma payı.
Oldukça yaşlı idi, ağarmıştı saçları,
Yara yeri doluydu alnının yamaçları!..
Kılıçların izleri yüzünde belliydi,
Yaşı epeyce geçkin, en aşağı elliydi.
Hiç düşünmeden, fakat yahşi söz ediyordu;
–Ben Batı Türkeli'ni çok gezmişim, diyordu.

Karım da oralıdır. Güçlüdür onlar bizden...
Eğer uygun olursa, anlaşmalıyız tezden!
Soylu atları çoktur, hem de boldur yemişi
Yılın dört mevsiminde, uzdur onların işi...
Ormanları, suları... Anlatılmaz görmeli...
Bence, Batıya hemen elçiler göndermeli!..
İki Kağan ant içsin kılıçlar üzerine,
Gayrı, yağılık bitsin!.. İşlemeden derine!..
Onlar bize iyi at, sağlam pusatlar verir,
Kara Kağan onlara Çin ipeği gönderir!..
Gerekirse, savaşta çeri bile vermeli,
Devletimiz yeniden gücünü göstermeli!..

Yaşlı beyin sözleri çevreye buşku saldı,
Sonra, ünlü beylerden Tunga Teğin söz aldı:

–Batı bizden güçlüyse, ancak kıvanç duyarız.
Birleşip ünümüzü yeryüzüne yayarız...
Bütün Türkler kardeştir! Ayrılmaz tırnaktan et,
Güçlüler güçlülerle anlaşmak ister elbet!...
Fakat gelen elçiler gücümüzü görmeli,
Görmek yeterli değil, usları da ermeli!..
Nasıl olsa elçiler bu kış burda kalırlar,
Yayda akın olursa, gücümüzü görürler!...

Kür Şad çıktı ortaya,
Söz etti Kurultaya:

–İyi bir yol tuttunuz,
Güzel sözler ettiniz,
Ey yüce beyler!: Yalnız,
Bir nesne unuttunuz!...

Ötüken'de Çinli var,
Bizim yarımız kadar.

Boruları da öter,
Bizim borumuz kadar!..

Elçiler burda kalıp
Onları görecekler.
Bizim için nasıl bir
Yargıya erecekler?!..

Bozkurtlarca ünleyen,
Bastığı yer inleyen,
Beyler apışıp kaldı...
Kara Kağan söz aldı:

–Çinlileri görürse Batıdan gelen erler,
Ne çıkar sanki? Ancak, tutsakları çok derler.
–Hayır!.. Çünkü: Çinliler, tutsak gibi değiller!..
Bütün beyler şaşırdı, tutuldu bütün diller!...

Bir bey söz alıp sordu.
Görelim ne diyordu:

–Sen ne söylersin Kür Şad?
Böylesi duyulmuş mu?
Acun, acun olalı,
Çinli, Türk... Bir olmuş mu?

Bunu bilmiyor musun?
Bu kadar çokken usun!..

–Bu Çinliler tutsaktır! Elbette biliyorum!
Ama, niçin Türklerle denk tutulsun diyorum!
Bu durumda, tutsağa benzer yerleri yoktur,
Onları şımartmanın bize zararı çoktur!

Kara Kağan söz alıp Kür Şad'a doğru döndü:
–Diyeceğin ne ise açıkça söyle! dedi.

–Demek istediğim şu: Çinliler, Türklerle denk;
Kurtla it arasında nasıl kurulur ahenk?
Ey Kara Kağan! Senin tahta çıktığın gündü,
Büyük otağ önünde yapılan toy, düğündü...
Türkler yeni bir güne sevinçle kavuşurken,
Ben gördüm, dört Çinliyi, bir Türkle döğüşürken!..
Hani Çinli tutsaktı? Nasıl kıyıştı buna?
Sığmaz böyle bir olay hiçbir Türk'ün usuna!...
Onlar bu gücü nerden, kimlerden alıyorlar?
Demek sımartılmışlar, demek yüz buluyorlar!..
Sonra, Çin beyi, Şen King kimdir, yumuşu nedir?
Kağanlık otağına giriyor ikide bir!..

–Bilmez misin ki, Şen King, tutsak değil, konuktur.
–Konuk ama, Çinlidir, Çinliye güven yoktur!...
Hem niçin konuk olsun? Biz mi çağırdık onu?
Kötülüğe çıkmasın bu konukluğun sonu?
O kendi budununa yaramayan bir kişi,
Yurdundan kovulmazdı, düzgün olaydı işi!...
Bir de onun yoldaşı Van Zin Şan denen herif...
Onun yaptıklarını kimse edemez tarif!
Her yeri dolaşıyor, hiç durmadan geziyor...
Her adım atışında bağrımızı eziyor!
–Gezsin. O da konuktur. Gezmesinden ne çıkar?
–Ne mi çıkar!.. Bir çaşıt, koca bir devlet yıkar!..
–Bu işler nasıl olur? Ey Kür Şad, bize bildir!
O beyin soyu şimdi Çin'de Kağan değildir...

–Ne çıkar sanki bundan..
İbret alınız şundan:
Ötüken'de Bozkurtlar
Bitse, yad olsa yurtlar...

Karluklar yurda dolsa,
Kağan onlardan olsa...
Ben Karluk'tan olurdum,
Çin'e yağı kalırdım!..–

Bir ölüm sessizliği yayıldı Kurultaya,
Susuyorlardı, kimse çıkmıyordu ortaya!..
Ağzı açılmıyordu nedense hiçbir beyin,
Bu sessizliği bozdu sonunda Tunga Teğin:

–Çaşıt olsa ne çıkar? Sanki iş mi bitirir?
Yoksa kılıçlarımız zağını mı yitirir?
Gökten ateş mi düşer,
Yaylarımız mı gevşer?

–Hayır, hiçbiri olmaz! Öğrenip sayımızı,
Haberimiz olmadan kazarlar kuyumuzu!..
Akın olduğu zaman haber ederler Çin'e,
Kurdukları pusunun düşürürler içine!
Ötüken'de Çin için kötü düşünenleri,
Belki de öldürürler, giderlerse ileri!..

–Sen bizi koydun artık Kür Şad! Çocuk yerine...
Kılıç vurabilir mi Çinli, Türk erine?
İçimizde tutsakken, bu işi nasıl yapar?
Gölgemizi gördükçe Çinlinin ödü kopar!
Tutsak Çinli, bir Türk'ü nasıl öldürebilir?
Bu sözler çocukları ancak güldürebilir...

–Erlikle öldürürler demiyorum ben size,
Bir örnek göstereyim burada hepinize:
Savaş alanlarında bir Türk öldürmek zordur.
Fakat barış gününde bunun kolayı vardır!

Çinli Türk öldüremez diye hüküm verdiniz,
Çuluk Kağan'ı nasıl öldürdüler gördünüz!..
Sanmayın boşunadır benim taşıp coştuğum..
Kılıçla ok değildir, "ağu"dur konuştuğum!..

Kür Şad'ın son sözleri Kağan'a dokunmuştu,
Fakat belli etmedi, soğukkanlı konuştu:

–Kür Şad! Dediklerini doğru bulduk hepimiz.
Nasıl istersen söyle, öylece yapalım biz!

–Ne mi yapalım Kağan! Bu tutsak Çinlilerin,
Tutsak olduklarını, onlara bildirelim.
Çinlinin Ötüken'de tarlası olmamalı!
Tarlalarını alıp biraz da biz sürelim!
Biz savaşırken, onlar, davar üretiyorlar,
Yarı davarlarını Gök Türklere verelim!
Onlar alışverişte bizi aldatıyorlar...
Bunu önlemek için bir hazırlık görelim!

–Bunları önlemek kolay!
–Fakat bunca değil olay!..
Tutsak Çinli karıların
Kötü yolda gezdiği var!
Nice erdemli gençlerin,
Yoldan çıkıp azdığı var!
Evli Çin güzellerinin
Gözlerini süzdüğü var!
Çinlinin öz yurdumuzda,
Derimizi yüzdüğü var!
Daha nice olayların
Bağrımızı ezdiği var!
Hem de nice çerilerin
Töremizi bozduğu var!...

Böyle giderse, Tanrı'nın,
Alnımıza yazdığı var!..
Kür Şad, boşuna konuşmaz!
Elbette bir sezdiği var!..

Av görmüşçesine doğan,
Fırladı yerinden Kağan:

–Ne söylersin bre Kür Şad!..
Bunlandırdın bizi kat kat...

Yan bakmak evli kadına,
Yakışır mı Türk adına?!!
Eğer bozulursa töre,
Gökten ateş yağar yere!..

–Yalnız ateş mi yağar...
Ne güneş, ne ay doğar!.
Söner ışığı göğün...
O zaman durma döğün!..
Bir bozulmaya görsün,
Tanrı gecinden versin,
Dağılır, çözülürüz...
Dökülür eziliriz!..

Ey yüce Kağan! Beyler!..
Bağrımızda yılan var!
Yüzümüze gülerken,
Özümüzü çalan var!
Çinlilerin işinde,
Hem hile, hem yalan var!
Türkler kadına gitmez,
Ayağıyla gelen var!
Kimi erlerimizi,
Çadırına alan var!

Ve Çinli kocalardan,
Buna razı olan var!
Nerede Türk töresi?
Ötüken'de talan var!..

Bu sözler Kurultayda
Çokça buşku doğurdu,
Orta yaşlı bir Tiğin
Kalkıp şöyle bağırdı:

–Olanlar gerçek mi, düş mü?
Böyle kadın görülmüş mü?

Ya kocası nasıl durur?
Taş olsa yine kudurur!...
–Türk budununda, elbet böyle nesne bulunmaz.
Fakat Çinli dediğin böyle işleri tınmaz!
Çünkü, onlara yalnız aş ve akça gerektir.
Az olursa elvermez! Hem de çokça gerektir;
Akça kazanmak için, erdemini, ırzını
Düşünmeden gönderir karısını, kızını!...
Çinliye gönül veren nesiller huysuzlaşır!..
Çinliyle düşüp kalkan her budun soysuzlaşır!..
.....
.....
Bu günden tezi yoktur. Uygunsuz karıları
Tutup, tabanlarına, kat kat sopa çekmeli!

Kadının kocası da bu işi biliyorsa,
Onun da pis kanını kara yere dökmeli!

Eğer böyle yapmazsak, bu kargalar göz oyar.
Neden Çin tarlasına Türk fidanı dikmeli?

Türkler de Çinli kadın almasın bundan böyle.
Türk tohumunu, Türk'ün toprağına ekmeli!..

Kağan beylere baktı,
Bir bey ayağa kalktı:

–Doğru buldum Kür Şad'ı.
Yücelmeli Türk adı!
Töresiz iş tutulmaz,
Töreye su katılmaz!..
Fakat, bir incelik var,
Uz verilmeli karar.

Sanmayın suçun hepsi
Kuyuyu eşendedir...

Yarısı da, kör gibi
Oraya düşendedir!..

Tunga Teğin söz istedi,
–Bu söylenen doğru, dedi.

Kür Şad atıldı ortaya,
Şöyle dedi Kurultaya:

–Hayır olmaz!.. O zaman, Türk'le Çinli bir olur!...
Çinliyle bir olursak, alnımızda kir olur!..
Düştüğünüz kuyunun sanırım yoktur dibi..
Türk töresi değişmez Tanrı buyruğu gibi!...
Töremiz şöyle diyor: Bir er, evli kadına
Eğer zorla ilişse, zararlıdır buduna!
Yargının kararıyla başı kesilir erin...
Ey Bozkurt oğulları!.. Düşünün, hüküm verin!
Düşünün... Çinlilere yok zorla ilişenler,
Düşünün... Ey gönlüyle sözleri çelişenler!..
Zaman varken düşünün!.. O da kalmaz, gün gelir...
Uz düşünemezseniz, Türkeli'ne Çin gelir!..

TEDBİR

Kesin buyruk almıştı yasavullar, Kağan'dan:
Çinli çadırlarına göz, kulak olunacak
Yasavulbaşı oldu Boğa Tarkan yeniden,
Olan bunca işlere ipucu bulunacak
Ellerine geçerse yoldan aykırı giden,
Tabanlarına hemen kırk sopa çalınacak!
Evli-barklı kadına ilişen çerilerin,
Yargının kararıyla kellesi alınacak!!.

Dolaştı yasavullar, akşamdan sabaha dek,
Kutlu kent bildiğimiz, Doğu Gök Türk ilini...
Bu dokuz yasavulun içlerinden birisi,
Ana diline yakın bilirdi Çin dilini!..
Hava bir keskin ayaz... Hele yarı gecede,
Ta yürekleri içre, duydular göz yelini!
Yasavullar yorulmuş, hem de acıkmışlardı,
Bağa Tarkan dayadı bir ağaca belini...
Bir karaltı sezmişti, ileri dönemeçte,
Yavaşça sadağına uzattı sağ elini!...
Bir yasavul konuştu:
–Gelen Onbaşı Sançar!
Nereden gelir böyle, şaşırmış mı yolunu?
Yasavulbaşı sordu:
–Ne arıyor bu zaman?
Bilmez mi işler sıkı, çağ kötü, buyruk yaman!

–Sançar bora gibidir! Kurta, kuşa yol vermez.
Onun yaptıklarına kimsenin usu ermez!

Onbaşı gömemişti onları, geçti, gitti.
Bu kez yasavulbaşı bazı sesler işitti!
Bu sesler yakınlarda bir yerden geliyordu..
–Hey!.. Duymuyor musunuz? Bir ses var! diye sordu
Tarkan da işitmişti. Biraz durup dinledi,
–Ses uzaklarda değil yakınımızda!... Dedi.
Sonra işmar eyleyip Çince bilen çeriye:
Der: –Bak hele ne diyor; sokul bir ileriye!

Yasavul ilerleyip dinledi ince ince...
Bir kadınla bir erkek tartışıyordu Çince!
Erkek soluk soluğa, durmadan söylüyordu,
Çinli, öz karısına neler neler diyordu:
–Beceriksiz karısın! Bir işe yaramazsın!
Şu Onbaşıyı bilmem niye kandıramazsın?

Yasavul çevirince Gök Türkçeye bunları,
Tarkan'ın kafasına akın etti kanları!..
–Bu Onbaşı kim ola? Sakın Sançar olmasın?
Ne ise, iyi dinle, eksik bir söz kalmasın!

İçerdeki tartışma daha çok büyüyordu,
Şimdi erkeği susmuş, kadını söylüyordu:

–Çadıra dek getirdim! Daha ne yapayım ben!..
Hem toplayıp neylersin bunca akçaları sen?
–Akçaları toplayıp Çin'e taşıyacağım!
Sonra da bir bey gibi yiyip yaşıyacağım!..
Sen istersen burada Sançar'ınla kalıver!
Onu da beğenmezsen başkasını alıver!...

Tarkan, bu sözleri de yasavuldan işitti,
Beti benzi sarardı, başından usu gitti!..

Çadırın kapısını itip girdi içeri,
Arkasından da girdi iki yasavul eri...
Çürük ot sarısına döndü Çinlinin benzi,
Bir söz söyleyemedi, tıkanıverdi genzi!..

Bu idi ticaretle, kumarla halkı soyan...
Bu idi, sinsi sinsi töreye karşı koyan!
Kanınışlı Çin güzeli Fu'lin bunun karısı.
Ötüken'de onun da ötüyordu borusu...
Çinli tir tir titreyip soğuk soğuk terledi,
Bağa Tarkan'ın sesi birden bire gürledi:
–Türkleri soyan sensin demek ki ulan Çinli!
Bu işleri yaparsın karını öne sürüp...
Çinli:
–Beyimiz! dedi, Tarkan kesti sözünü:
–Sonra bu akçaları yersin, Çin'e götürüp!...

Çinli titriyor durmadan...
Kimse bir fikse vurmadan,
Sanki yere yığılacak.
Kemikleri dağılacak!..

Bağa Tarkan söylüyordu.
Sözleri çok ağırdı.
Çinli işitmiyor, sanki
Kulakları sığırdı!
Tarkan:
–Yere yıkın! diye
Erlerine çağırdı.
–Elli değnek vurun!.. Çinli,
Bangır bangır bağırdı...

Fakat uzun sürmedi,
Bangır bangır bağırış
Soluğunu tıkadı,
Yirmibeşinci vuruş!..

Yasavulbaşı dönüp
Şöyle dedi Fu'lin'e:
–Demek, sen de Sançar'ı
Dolamıştın eline?

Uygunsuzluk etmenin
İşte böyledir sonu
Ama bir daha baştan
Çıkaramazsın onu!

O kadar çok düştüyse
Gönülcüğün Sançar'a,
Git, onu bundan böyle
Yerin altında ara!...

Bağa Tarkan, Fu'lin'den
Gözlerini ayırdı,
Duran yasavullara
Sert bir sesle buyurdu:

–Sırtlayın sandıkları,
İçleri dolu gümüş...
Durma be, albız karı!
Haydi sen de öne düş!...

Tan yeri ağarmıştı,
Yasavullar hızlandı...
Fu'lin sessiz yürüdü,
Ne küstü, ne nazlandı.

Epeyce gitmişlerdi,
Ortalık ayazlandı...
Fu'lin girdi deliğe,
İçin için sızlandı...
Sandıklar indirildi,
Kapılar tıkızlandı!..

Bağa Tarkan alarak bu kez yasavulları,
Hiç durmadan Sançar'ın çadırına yöneldi.
Sançar kalkıp giyinmiş, ak kımız içiyordu.
Yasavullar, çadırın kapısına dineldi!
Sançar daha koymadan çamçağını yerine,
Kulağına dışarıdan ayak sesleri geldi!
Sonra kapı açılıp bir yasavul gözüktü,
–Onbaşı Sançar! Biraz dışarıya gel! dedi.
Sançar, çıkıp görünce Tarkan'ı yüzü asık,
"Acaba ne var" diye için için gam yedi...
Dizini yere koyup saygıladı Tarkan'ı.
Sorulan sorulara karşı hiç irkilmedi.
Tarkan sordu: –Dün gece neredeydin Onbaşı?
Onbaşı susuyordu.. Eğilip bükülmedi!..

–Söyle! Gece nerdeydin?
Söyle hangi yerdeydin?

–Niçin sorarsın bana?
Sanki bundan ne sana?

–Ben yasavulbaşıyım!
Yurdun temel taşıyım!

Yasak yere gideni,
Kötü işler edeni...

Gece, gündüz ararım
Ve herkese sorarım!

–Ötüken'de yasak yer
Olur mu? Bunu kim der!...

–Olur! Aksilik etme!
Söyle bizi bekletme!..

–Ben bilmiyorum, hayır!..
Gezerim dere, bayır...

–Cevap ver! Son sözümüz...
Kızdı artık gözümüz!...

–Benden cevap yok size!
Ölümü aldım göze!..

–Şunu yere yıkınız,
Gereğine bakınız!..

Onbaşı'yı yıktılar,
Gereğine baktılar...

Her iki tabanına,
Elli değnek vuruldu.

Sançar gık demiyordu,
Yasavullar yoruldu.

Ne eksik, ne artıktı,
Ellincide duruldu.

Onbaşı kalktı yerden,
Ne kızdı, ne darıldı!

Yine Bağa Tarkan'ın
Umutları kırıldı.

Artık şakası yoktu,
Öfkesine sarıldı:

–Ben bilmez miyim senin
Ne işler yaptığını?

Doğru yolu bırakıp
İğriye saptığını!...

–Peki, biliyorsun da,
Ne diye soruyorsun?

Ne kötülük yapmışsam
Söyle! Ne duruyorsun?

–Bu gece, Bay Çinlinin
Çadırına girmişsin!

Sançar'ın gözleri döndü,
Ve çakınlar yanıp söndü!

–Bre Bağa Tarkan! Sen
Usunu yitirmişsin!..

Bu karşılık çok ağırdı,
Yasavulbaşı bağırdı:

–Tutun şunu, Fu'lin'in
Olduğu yere tıkın!..

Sançar duyunca Fu'lin'i,
Kılıca attı elini...

–Deşerim ha!.. Usunuz
Varsa, olmayın yakın!

Yasavullar davrandılar,
Sançar tutulur sandılar.

Bağa Tarkan kızmıştı:
–Kılıç çekin! buyurdu.

Çekmişlerdi kılıçları,
Pırıl pırıldı uçları...

Döğüş başlayacaktı,
Fakat kader ayırdı!

Arkadan bir ses gelmişti,
Birisi: –Sançar! demişti...

Sançar! – Buyur!... Diyerek
Sese karşılık verdi.

Işbara Alp'ındı bu ses,
Sever ve sayardı herkes;

–Kılıcı kınına sok!
Kılıç kınına girdi!

Binbaşı sordu Tarkan'dan:
Sançar gelmez mi arkandan?

–Evet!

Binbaşı döndü:
–Sançar! Öfkeni dindir!

Sançar yere diz vurdu,
Sonra dinelip durdu:

–Başüstüne Binbaşım!
Yüce buyruk senindir!

YARGI

Gün yükselirken bir kargı,
Kurulmuştu yüce yargı!

Kalın, yün keçelerle
Bezenmiş yargı yeri...

Dokuz yargıcı girdi,
Ağır ağır içeri...

Atalar töresince,
Davullar vurdu önce!

Ulaklar haber verdi,
Yasavullar da girdi

Çokluk budun gelmişti
Yargıyı dinlemeye...

Başyargıcı gür sesle
Başladı ünlemeye:

–Türk yargısı kuruldu,
Ve Tarkan'dan soruldu:

Gece kimi gördünse
Anlat... Söyle adını?

Tarkan, olanı dedi.
Başyargıcı ünledi:

–Getirin karşımıza
Şimdi Çinli kadını!...

İki Yasavul gitti,
Fu'lin'i öne itti...

Başyargıcı durmadan
Başladı sorgusuna:

Kadın: –Adım Fu'lin'dir!
Dedi Türk yargısına!...

–Kendini nice sattın?
Bir Onbaşı ayarttın!

Oysa ki sen evlisin!
Bu işi alır mı us?

Acunu verseler de
Satılır mı hiç namus?

Çinli kadın titredi,
Dedi: –Kocam söyledi.

–Demek o da namussuz!
Hem namussuz, hem ussuz!..

–Hayır, namuslu idi.
Akçayı çok severdi!

–Demek namuslu idi,
"Türkleri ayart" dedi!...

–Dedim ya, çok severdi,
"Namus akçadır." derdi!

–Akçayı neyleyecek?
–Çin'e kaçıp yiyecek!

–Bu Onbaşıdan önce
Kaç kişiyi ayarttın?

–On beş kişiydi onlar...
–Adları ne, kim bunlar?

–Bilmiyorum!
–Desene,

Biribirine kattın!...

Baksana şu yığına,
Düşen var mı ağına?

Fu'lin, çepçevre duran
Türklere dönüp baktı...

Fakat çok bakamadı,
Gözleri yere aktı!...

–Kimler var ayarttığın,
Ve koynunda yattığın?

–Bu erlerin içinde
Onlardan kimse yoktur!

Yargıcılar kineşti*
Birincisi söyleşti:

–Elli değnek vurulsun!
–Elli değnek, pek çoktur!..

–On değnek yeter buna?
–On daha koyun ona!

–Onu önce vurulsun
Sonra vurulsun onu!

Bu yargı beğenildi,
Ve Çinliye denildi:

–On değnek vurulacak
Birkaç gün durulacak

O acılar geçince,
On değnek daha yersin!...

Küpe olur kulağına,
Ökse olur ayağına...

Artık ölene kadar
Doğru yolca gidersin!

Kimseyi ayartma gayrı,
Olursun canından ayrı!...

* * *

Çinli karı alınıp
Deliğe götürüldü,
Şimdi karşılarına
Onbaşı getirildi!...

Kineşmek: Kendi aralarında konuşmak, meşveret etmek.

–Onbaşı! Bilmez misin
Türk töresi nicedir?

–Türk töresi önünde
Boynum kıldan incedir!...

–Ne diye ilişirsin
Töre-tüzük bilirken?

Tarkan seni dışarda
Görmüş, gece gelirken!

–Sançar dışarda gezer...
Tarkan bundan ne sezer?

Burası Türk ilidir!
Her yerinde gezilir!...

–Sançar!Sen sorma bana!...
Dur ben sorayım sana!...

Bay Çinlinin çadırı
Yanından niçin geçtin?

Gece ne arıyordun?
Kımızı çok mu içtin?

–Bilmem onun yerini!...
Hem tanımam birini!...

O gün tarlamı sürdüm
Bıçağımı düşürdüm!...

Almaya gittim sonra!
–Gün doğunca gideydin!...

–Ama, öfkelenmiştim!
–Azıcık sabredeydin!...

–Öfkemi yenemedim!
–Yeneydin!

–Denemedim!

–Kime öfkelenmiştin?
–O karganmış karıya!

Başyargıcı kaldırdı
Başını yukarıya:

–Ne oldu anlatsana?
–Karı sırnaştı bana!

Gün batmaya yakındı,
Benim tarlama geldi.

Oynuyordu gözü, kaşı...
Dedi: –Sözüm var Onbaşı!

Hem de çok önemlidir!
Sordum: –Kağan mı öldü?

Dedi: –Ondan önemlidir!
Dedim: –Çabuk söyle nedir?

Dedi: –Vuruldum sana!
Kavruldum, öldüm, bittim...

–Kan kalmamıştı yüzümde,
Şimşekler çaktı gözümde!...

Boynuma sarılmışken,
Elimle öte ittim!...

Bana sırnaşırken alçak,
Kınından sıyrılmış bıçak!...

Onu almaya gittim.
Uykum kaçınca işte!

–Çinlinin çadırına
Girmedin mi dönüşte?

–Sağır mısınız? Girmedim!...
Kimselere el sürmedim!...

–Kalabalık etme Sançar!
Bir yasavul dinlemiş...

Konuşurken karı koca,
Sözleri gelince uca:

–Niçin kandıramadın?
Şu Onbaşıyı! demiş!...

Bay Çinli öz karısına...
Sığmaz kimsenin usuna!...

–Bu ilde, benden başka
Çok onbaşılar vardır!

Yargıcıya kuşku girdi,
Sözü Tarkan'a çevirdi:

–Bay Çinli dedi mi ki,
"Bu Onbaşı Sançar'dır?"

–Gök Tanrı sevmez yalanı
Söyleriz gerçek olanı!...

Onbaşının adını
Hiçbiri söylemedi!

–İyi kulak ver soruya!
Çinli ne dedi karıya?

–Sen Çin'e gelmiyorsan
Sançar'ınla kal! dedi!...

Yargıcı vermeden ara
Yüzünü döndü Sançar'a:

–Gördün mü?
–Ne göreyim?
Sorun bir de karıya!...

Başyargıcı buyruk verdi,
Biraz sonra Fu'lin girdi!...

Korkudan benzi gitmiş,
Usu inmiş yarıya!...

Yargıcı sordu Fu'lin'den:
–Yalan çıkmasın dilinden!...

Onbaşı Sançar mıydı,
Sizin çadıra giren?

Fu'lin düşündü bir ara,
Bu, ağır geldi Sançar'a!

–De, alçak karı! Sana
Ben miyim gönül veren?

Fu'lin'de gözler süzüldü
Ve dudakları büzüldü...

–Gelen Sançar'dı... Dedi...
Bu söz daha ağırdı!...

Sançar yumruğunu sıktı,
Öfkeyle Fu'lin'e baktı,

Suratına indirip
–Yalan!... Diye bağırdı!...

Kötüydü karının işi,
Dökülmüştü birçok dişi!...

Kızıl kandı yüzü, gözü...
Bilse, der miydi o sözü!

İncecik bacakları
Usul usul yayıldı...

Yıkılıverdi yere,
Biraz sonra bayıldı!...

Sançar dimdik duruyordu,
Yargıcı öfkeyle sordu:

–Söyle! Çinli karının
Sözü niçin yalandır?

Söyle! Başın gitmeden?
Gönlümüzü inandır!...

–Ne bileyim! Sen bil onu!...
–Ölümdür yalanın sonu!...

Bu sırada budunun arasından bir çeri,
Kendine yol açarak çıkıverdi ileri.
Gidip Başyargıcının karşısına dikildi,

Bütün bakışlar onun üzerine çekildi.
Gün yakmıştı yüzünü, boyu ince, uzundu...
Gözleri yargıcılar üzerinde gezindi,
Sonra, bir kez yutkunup Başyargıcıya dedi:

–Çinli karı yalandır! Sançar doğru söyledi!...
Çünkü: Bendim, Çinlinin çadırına giren er!...

Şaştı yargıcılarla yargıyı dinleyenler...

Sessiz mırıltılarla kımıldadı her dudak:
"Bu yağız genç... Bu bizim Onbaşı Karabudak..."

Başyargıcı, suçluyu süzdü inceden ince,
Sorgusuna başladı, gürültüler dinince:
–Kimsin sen?
–Bir Onbaşı!
Adın ne?
–Karabudak!
Suçluysam, olsun canım, Türk töresine adak!...
–Çinli kadın evlidir. Bunu elbet bilirdin?
–Evet!
–Peki, ne diye gidip çadıra girdin?
–O beni çağırmıştı!
–Sen gitmeyivereydin?
–Ne diller döktü bana, orda olup göreydin!
Ne kannışlar yaparak karı, aldattı beni...
–Peki, Çinli kocası görmüyor muydu seni?
–Benim gittiğim gece kocası evde yoktu!
Kolumdan yapışarak zorla içeri soktu!...
–Karı, buna karşılık, senden ne istiyordu?
–Her gelişte, bir gümüş akça getir, diyordu!
–Başka ne dedi sana?
–Hiç!
–Az düşün, bilirsin?
–Dedi: "Şimdi erken git, yarın gene gelirsin..."
–Demek ki bu karıya tutuluverdin çokça

Yarın ne verecektin? Var mıydı gümüş akça?
–Gümüş saplı bir bıçak yağmalamıştım Çin'den
Onu götürecektim. Hazırlamıştım dünden!...
–Evli misin?
–Değilim.
–Yaşın kaç?
–Yirmi iki.
–Ne diye evlenmedin bugüne kadar peki?
–Evlenmek mi? Yoksulluk kavururken içimi,
Bilmez miyim nicedir el kızının geçimi?
–Acunda kimlerin var?
–Anamla kardaşlarım!
Sançar, halamın oğlu, Pars, Yamtar... Yoldaşlarım!
–At, kısrak, keçi, koyun?...
–Tanık olsun ki, şu ok,
Canımdan ve urbamdan gayrı hiçbir nesnem yok!
–Bilir misin hakkında yapılacak işlemi?
–Biliyorum, gelmiştir artık ayrılık demi!
–Bir diyeceğin var mı yargının sonucuna?
–Mahşere dek kalmaya gelmedik ya acuna!...
Yeter ki, kanlarımız töreye uygun aksın...
Arkamda kalanlara, Onbaşı Sançar baksın!
–Onbaşı Karabudak! Sona ermiştir yargı.
Kağan'a gidecektir, yaptığımız bu sorgu.
Gereği yapılacak Kara Kağan ne derse!...
Başyargıcı gidince,
Hüzün çöktü herkese...
Kağan'ın otağına varıp diz vurdu yere,
Dedi:
–Yargı bitmiştir, Türk töresine göre!
Kağan bir göz atarak arkasından konuştu,
Yine töreye göre, çevresine danıştı:
–Kimmiş kendini bilmez bu usu az Onbaşı?
Hem yoksulmuş, hem de pek körpeymiş bunun yaşı!...
Kür Şad:
-Işbara Alp'ın yiğit bir çerisidir,
Yaşı körpedir ama, kendi genç irisidir!

Kağan! Mümkün olursa, bağışlayalım bunu?
Kağan öfkelenmişti, dedi:
–Bilin ki şunu:
Töremiz ne diyorsa yapılmalı gereği!
Sonra, bir anda çöker, yurdun orta direği!...
–Töreye aykırıdır Onbaşının ölümü!
Baş yere can alıp da bükmeyiniz belimi!
–Bunu anlayamadım! Aykırılık nerdedir?
Kim töreyi bozarsa, onun başı yerdedir!...
–Yüreğim katı ama, dayanmaz bu acıya,
İznin olursa eğer, soralım yargıcıya!..
O karıya zorla mı ilişmiş bu Onbaşı?
Başyargıcı söylesin aydınlatsın bu işi.
Başyargıcı dağıttı konuyu örten sisi;
–Onbaşıyı çağıran, karının ta kendisi!...
–Gördünüz mü? Töreye uyar bir nesne yoktur!
Zorla ilişmemişse, bu erin yüzü aktır!...
–Bu iş, Türk Töresinde başka yere uymaz ki?
–Ama, bir Çinli için, bir Türk'e kıyılmaz ki!..
Gereksiz bir olaydan kan aksa yağız yere,
Budunu tasa bürür, ünü çıkar göklere!...
–Kür Şad! töre önünde düşünülür mü budun?
Onbaşı ölecektir! Kesilmeli umudun...
Kağan iki yanında duran beylere döndü,
Beylerin dimdik duran başları öne indi...
–Beyler! Başyargıcıyı hepiniz dinlersiniz...
Bence yargı doğrudur. Ya sizler, ne dersiniz?
Soldakiler dediler:

–Evet, en doğru yargı budur!...
Deyince, Kür Şad için bütün umutlar söndü...
Yargıcı gereğini yapmak üzere döndü!...

–Onbaşı Karabudak! Kağan, yargıyı gördü.
Beylerle kineşerek yüce hükmünü verdi!
Acun dirliği bitti. Uçmakta güleceksin...
Ya kılıçla, ya okla vurulup öleceksin!..

Yiğit Karabudak'a uçmak yolu göründü...
Bu sonuca, çeriler, için için yerindi...

Bir yasavul gelerek tuttu onu elinden,
Sadağını omzundan, kılıcını belinden...
Saygı ile çekerek sıyırıp çıkardılar,
"Son sözün nedir?" diye, bir kez daha sordular.
Onbaşı Karabudak dedi:
–Hiçbir sözüm yok!
–Peki, kılıç mı, ok mu? Düşünmeden dedi:
–Ok!...

Onbaşı Karabudak,
Okla ölmek diledi.

On yasavul, on okun
Uçlarını biledi!

Yine bir kahpe Çinli,
Bir Türk'ü kündeledi!

* * *

Bir anda, çadır çadır...
Dolaştı kara haber!...

Pars, Sülemiş, Üçoğul!...
Geldiler hep beraber!

Yamtar, Yumru, Gök Börü...
Koşarak yetiştiler,

Onbaşı'nın yasını,
Yudum yudum içtiler!...

İlk sözü diyen Pars'tı.
Kolundan tutup sarstı...
Dedi: –Ne oldu, söyle?
Ölmek kolay mı öyle?

–Neyleyim oldu bir iş,
Yazımız böyle imiş!

Yamtar geldi yanına,
Ve sarıldı boynuna!...
Dedi: –Yiğidim, yazık...
Daha kaç lokma azık,
Kaç çamçak kımız içtin,
Ki, canından vazgeçtin?
Üçoğul yaklaşıp durdu,
Elini omzuna vurdu...
Dedi: –Seni almadan yer,
Kızkardaşını bana ver!
Baktıkça seni anarım,
Seni andıkça yanarım!...
Bir oğlum olursa eğer,
Veririm çok büyük değer!

Adı olur Karabudak...
Haydi söyle, bükme dudak?
–Verdim Üçoğul! Gam yeme,
Yalınız, "kalın" isteme.
Bilirsin yoksulum çokça,
Elde ne mal var, ne akça!
Söze karıştı Sülemiş,
İşitelim ki ne demiş:

–Ey benim yiğit Onbaşım!
Gönül etti kızkardaşım.
Seninle evlenmek diler,
Sen gülersen, o da güler!
Ne yazık ki, her şey bitti,
Yine Çinli oyun etti!...

Gök Börü... Deli Onbaşı...
Çatlatırcasına taşı,

Ne ünü varsa bağırdı,
Yazık ki, yer-gök sağırdı...
Dedi: –Söyle Karabudak!
Kimler için oldun adak?
Sebep kimse haklayayım,
Yüz adımdan oklayayım!...
Tanrı, tanık olsun şuna,
Ben söz söylemem boşuna!
Kılıç sıyırdım mı korkmam,
Kan dökmeden kına sokmam!...

Bu sırada, görevli yasavullar geldiler,
Yiğit Onbaşıların çevresini aldılar...
Yasavulbaşı dedi: –Haydi artık savulun!
Karabudak önüne düştü on yasavulun...
Biraz yürüdü, sonra dönüverdi ardına,
Son bir kez daha baktı... Baktı... Anayurduna...

Haykırdı Gök Börü'ye: –Binbaşıma söyleyin,
Karabudak bir özge suç işlemedi deyin...

Bir genişçe düzlükte, yasavulbaşı durdu,
Omuzundan tutarak Karabudak'a sordu:

–Onbaşı Karabudak! Bağlayalım gözünü!
–Beni korkak mı sandın? Geriye al sözünü!

Karabudak, kırk adım ileriye dikildi,
Beş okçu yere çöktü, beşi geri çekildi.
Yasavulbaşı baktı her birisine tek tek,
En gür sesiyle, yaman bir buyruk verdi:
–Ok çek!..
On okçu, irkilmeden hemen girişti işe,
Göz yumup açana dek, oklar geçti kirişe!
Ellerin çabukluğu izlenmiyordu gözle,
Yasavulbaşı yine, sertçe buyurdu:
–Gezle!..

Bu ikinci buyruk da pek yaman verilmişti,
On yayın kirişleri, bir anda gerilmişti...
Yamtar'la Pars, dediler:
Tanrım! Sen onu sakla...
Bu sırada üçüncü buyruk duyuldu:
–Okla!...
Okların vınlaması, yel sesine karıştı,
Karabudak'ın ruhu, Tanrıdağı'na uçtu...

Bu sırada, bir atlı,
Atlı değil kanatlı...
Geldi olay yerine,
Ölünün üzerine,
Kapanıp kucakladı...
Öptü, sardı, kokladı...

Böyle yazmıştı Çalap
Neylesin Işbara Alp?
Dedi: –Ey Tanrıdağı!
Yiğit Karabudak'ı,
Ak sislerinle bürü.
Tanrı katına yürü!..
De ki: "Onu bağışla,
Tüklüğünden ötürü!.."

Işbara Alp bunluydu, gözleri dola dola,
Atına atlayarak uzaklaştı dörtnala...

O zaman, onbaşılar yaklaştılar ölüye,
Gördükleri olaydan dönmüşlerdi deliye!
"Tanrı böyle istedi" deyip boyun büktüler,
Göğsündeki oklardan birer tane çektiler..
Her okun yerinde bir al bezek belirmişti,
Oklardan bir tanesi, can evine girmişti!
Pars, kımız çamçağını yancığından çıkardı,
Bıçağının ucuyla, sağ bileğini yardı...
Çamçaktaki kımıza on damla kan akıttı,
Eğilip on damla da Karabudak'tan kattı!
Onun gibi yaptılar, öbür yoldaşları da,
Çamçaklara damladı, gözlerden yaşları da!...
Üçoğul yanaşmayıp duruyordu kenarda,
Pars, bilmeyerek sordu:
–Neden durursun orda?
–Ben sizler gibi yapıp kankardaşı olamam,
Olsam, Karabudak'ın singilini alamam!...

* * *

Birer yudum içtiler sonra, kanlı kımızdan,
"Yer, gök, haberli olsun.." dediler, "andımızdan!"
Kankardaşı oldular hepsi Karabudak'la,
Üçoğul geri döndü elinde kanlı okla!..

ÇALIK

"Aç kişinin üstüne dokuz yorgan örtseler,
Yine uykusu gelmez."
Çalık şunu eklemiş, bu atalar sözüne:
"Açın yüzü de gülmez."

İki gündür ağzına tek lokma koymamıştı,
Netsin, neylesin bilmez!

Düşününce, bir güzel söz daha buldu Çalık,
"Durmak, gözyaşı silmez!.."

Ava çıkıp bir geyik, yahut bir tavşan vurmak,
Olağan işlerdendi, gerekir miydi durmak?
Dağa tez varmak için, mahmuzladı atını,
Biraz ilerleyince, ekşitti suratını...
İlerde birçok atlı görmüştü ava giden,
Avcının çokluğuydu, Çalık'ı bunlu eden!...
Demek yalnız kendisi aç yatmamış bu gece,
Dokuz yorgan altında, uyumayan, yüzlerce...
Bunları düşünürken asık yüzü değişti,
Avcının çokluğuna yerinmek kötü işti.

Dedi: –El ile gelen, toy, düğün sayılmalı..
İyisi, herkes kendi yoluna koyulmalı!
Atını hızlandırıp yassı tepeyi aştı,
Ortalık ışıyınca, av yerine ulaştı...

Birçokları birleşip sürek avı yapıyor,
Atlılar kimi sağa, kimi sola sapıyor.
Kimi yere yatarak kendini saklıyordu,
Kaldırılan tavşanı geçerken okluyordu.
Bir geyik avlayanlar, vermiyorlardı mola,
Avlarını üleşip düşüyorlardı yola.

Çalık, üç kez ok atmış, vuramamıştı bir şey,
Bugün yine nedense, ters gidiyordu her şey,
Açlıktan gözleri de iyi göremiyordu,
Titreyen ellerine düzen veremiyordu...
Gün tepeye yükselmiş, vakit öğle olmuştu.
Çoğunun eli dolu, Çalık'ınkiler boştu!..

Çevresine umutsuz bakarken alık alık,
Bir Çinli görmüş gibi, hemen yay gerdi Çalık!
İleri dönemeçten bir tavşan geçiyordu,
Epeyce iriydi de, gözleri seçiyordu.
Soluğunu keserek yay gerdi, ok fırlattı,
Tavşan, tepesi üstü iki, üç takla attı!..
Avını almak için ılgar etti atını,
Varıp gördüğü nesne, kaçırdı rahatını!
Tavşanın gövdesine saplanan iki oktu!..
Bugün işler ters ama, bu kadarı da çoktu.
Tek ok nasıl olup da iki oluvermişti?
Bu sırrı çözmek için Çalık dalıvermişti..
Nal sesleri işitti bir sağdan, bir de soldan,
Baktı ki, iki atlı geliyor iki koldan...
Çalık işi kavradı ve atlılara sordu:

–Ben attım okun birini,
Ya kim attı diğerini?

Şöyle dedi öbür atlı
Hem de inatlı inatlı:

–Ötekini de ben attım,
Hem gezleyerk fırlattım!

–Peki neden dilleşiriz?
Avı sen, ben üleşiriz!

Söze karışmayan çeri,
Bir adım attı ileri,

Dedi: –Yiğit ne söylersin?
Avı kendine peylersin!

Tavşanda senin payın yok!
Çünkü: Benim ikinci ok!..

Çalık biraz duraksadı:
Neydi bunların maksadı?

Dedi: –Ben de yay gerip
Tavşana ok savurdum.
Elbette pay isterim,
Tavşanı ben de vurdum!..

–Tavşanda iki ok var!
Tavşan vuranlarındır.
Sanma ki, başucuna
Gelip duranlarındır!..

Demek ki, her üçü de ok atmıştı bir anda,
Fakat oklar üç değil, iki idi tavşanda!..
Atlılardan birisi sadağına el attı,
Bir ok alıp Çalık'la öbürüne uzattı,
Dedi:

–Benim oklarım iki çentikli, bakın...
Eğer çentikli ise, biri benimdir okun!
Çalık da sadağına el atıp ok çıkardı,
Onun okunda iki çatışmış çizgi vardı.

Öteki çıkarmadı ok,
Dedi: –Bende hiç damga yok!

Üçü de yere indiler,
Avın yanına geldiler...

İki oku da çekip bakıverdiler dik dik..
Gerçekten birisinde görünüyordu çentik!
Çalık öteki okta çizgisini arıyor,
Fakat bulamayarak öbürüne soruyor:
–Gözlerim seçemiyor şimdi karayı, akı...
Çatışan çizgi var mı? Şunu iyice oku!
Atlı iyice baktı,
Tek çizgi bile yoktu!..

Çalığa et vermeden tavşanı paylaştılar,
Atlarına atlayıp ordan uzaklaştılar...

At uşağı tavşanı verdiğine yanıyor..
Onu hâlâ kendinin vurduğunu sanıyor!
Dalgın dalgın bakarken avın düştüğü yere,
Bir atlı sökün etti karşıdan birdenbire...

Dedi:
–Hey!. Bre yiğit! Ne dursun orada?
Okunu arıyorsan, gel al! İşte şurada!..

Ok düşmüştü tavşandan yirmi adım beriye,
Eğilip yerden aldı dönüverdi geriye...
Hiç durmaya gelmezdi, atına binip sürdü,
Dönemeci dönerken iki er kişi gördü.
Kılıçla vuruşuyor bunlar at üzerinde..
Çalık bunu görür de durur muydu yerinde?
Dedi:

–Belki tanıştır, şunları ayırayım,
Azıkları da varsa karnımı doyurayım!..
Atını hızlandırıp yaklaştı yanlarına,
Bakmadı yenlerinden süzülen kanlarına..

–Alık mısınız be ulan;
Nedir aranızda olan?
Ne döğüşüp durursunuz,
Katı kılıç vurursunuz?
Sanırım karnınız toktur,
Özge işiniz de yoktur!..

Atlılardan birisi,
Yamtar gibi irisi:
–Yiğit! Tanık ol bize.
Diye başladı söze:

–Kendimi şu tümseğin
Arkasına sakladım,
Yüz adım ileriden
Geçiyorken okladım!..

Söz aldı öbür atlı,
Söyledi tatlı tatlı:

Dedi: –Tavşan benimdir.
Ben daha önce vurdum!
Okumu fırlatınca,
Ön bacağını kırdım!

Çalık girdi araya,
Dedi: –Gelin buraya!

–İkinizin oku da
Bu tavşancığı vurmuş!
Demek ki, bu düzeni,
Gök Tanrı, böyle kurmuş...
İki ok, bir av vursa,
Döğüşülmez, gülünür...
Tavşan parçalanarak,
Orta yerden bölünür!..
Ben böyle karar verdim!
Demin birini gördüm,
Belli, alıktı kişi;
Hiç uz değildi işi...

Attığı ok tavşana değmemiş, düşmüş öte!
"Tavşan benimdir." diye, ortak olurdu ete!..
Elbet, ona et değil, yüz bile vermediler..
Üleşip savuldular, döğüşe girmediler...
Durun ben de bu avı üleştireyim size,
Paylarınız ayrılsın, işiniz çıksın düze.

Dediler: –Sağ ol yiğit! Kurtardın canımızı...
Sen olmasaydın eğer, dökerdik kanımızı!..

Bir av bulurum diye, Çalık da binip sürdü,
Dönemeci dönerken yerde bir tavşan gördü!

Bu da okla vurulmuş,
Art bacağı kırılmış...

Soludu hızlı hızlı,
Dedi –Kim bu tok gözlü?

Bir ses duydu geriden,
Baktı onbaşı Sançar!
At uşağına dedi:
–Çalık! Orada ne var?

–Bir tavşan! Sen mi vurdun?
–Evet! Ne diye sordun?

–Baktım yerde yatıyor.
Nabzı hâlâ atıyor!.
Şaşırttı beni bu hâl.

–Biraz önce okladım,
Eğer istiyorsan al!

Hemen atından yere atladı bir solukta...
O anda sevinmeyi görmeliydi Çalık'ta!
Dedi: –Sağ ol Onbaşı! Çoktan beri aç idim.
İnan ki, son lokmayı iki gün önce yedim!
–İki gündür aç mısın? Öyleyse al şunu iç!
Sançar kımız veriyor, gayrı durulur mu hiç?
Dedi: –İyi ki geldin. Gelmesen işim yaştı!
Sançar ses çıkarmadan oradan uzaklaştı...

–Şimdi eve giderek tavşanı kızartmalı,
Çoluk-çocukla yiyip erkencene yatmalı.
Atını mahmuzlayıp yassı tepeyi aştı,
Bir bayırın başında, Yamtar'la karşılaştı.

Elinde tavşan vardı, fakat çatıktı kaşı,
Çalık dedi:
–İyi av avlamışsın Onbaşı!
–Ne iyisi? Yemişim sabahın sovuğunu!..
Bir tavşan doldurur mu dişimin kovuğunu?
Sen bunları bırak da, tavşanını sat bana!
–Ne verirsin
–Üç koyun, yahut iri bir dana!.
–Ne zaman vereceksin? Dana var mı ki sende?
–Bu önümüzdeki yaz, Çin'e akın edende!..
Bilirsin ki, akından ulca* ile gelirim...
–Ama, sen gelene dek ben açlıktan ölürüm!–

Yamtar'ın keyfi kaçtı,
Başka bir soru açtı:

–Tavşanına benimle bir güreş tutar mısın?
Beni yenersen, bu da senin olur? Var mısın?

Çalık biraz düşündü... Güreşse ne olurdu?
Yamtar'ın elindeki tavşanı da alırdı:

At uşağı sevindi, dedi:
–Evet, tutarım!
Ya sen beni atarsın, ya ben seni atarım!
Bıraktılar atları,
Attılar pusatları...

Vakit tam öğle idi,
Tutuştular güreşe...
Kim alırsa tavşanı
Konacaktı beleşe..

* Ulca: Ganimet.

Çalık ilk saldırışta,
Son vermek diler işe!
Yamtar demir gibiydi,
Sert geliyordu dişe!

Saldırış sırasını Onbaşı Yamtar aldı,
Çalık'ı kavrayarak belinden, yere çaldı!
Bu, yaman bir çalıştı... İkisi de düştüler...
İkisi de yüz üstü, toprakla öpüştüler!..
Gün batımına kadar alt üst oldu iki er,
Kalın kaftanlarını sırılsıklam etti ter!
Gün batınca ufuklar kararmaya başladı,
Amansız saldırışlar, gittikçe yavaşladı.
Besbelli yorgunluğun etkisiydi yavaşlık,
Güreştikleri yer düz, ne çalı var, ne taşlık...
Böyle iken Çalık'ın bacakları dolaştı,
Eli ayağı kaydı, durum başkalaştı!..

Bilinmez nasıl oldu,
Kendini yerde buldu!..

Artık güreş bitmişti,
Tavşan elden gitmişti!

Yamtar, soluk soluğa,
Şöyle dedi Çalık'a:

–İyi oldu yenildin, güreşimiz tez bitti!
–Ne iyi olması be! Tavşanım elden gitti!
–Eğer yenilmeseydin aç yatardık hepimiz.
–Tavşan gitti, bu gece aç yatacak olan biz!

Çalık son umudunu kaybetmişti böylece,
Artık dönmek gerekti, bastırıyordu gece...

Talihine söve söve,
Elleri boş döndü eve!

Sançar onu görüp sordu:
–Avı yedin mi? diyordu.

Çalık'ın yüreği yandı,
At sürerken mırıldandı:

–Avı yemedim ama,
Bir halt yedim ki, sorma!

* * *

At uşağı şaşırdı çadırına girince...
Ağzının suyu aktı, olanları görünce!
Yarım gövde bir geyik kızartıyor karısı,
Direkte asılıydı etin öbür yarısı!...
Düş gördüğünü sanıp dişledi dudağını,
Kılıcını elledi, yokladı sadağını,
Evdeşine dönerek:
–Bunu nereden buldun?
Bu koskoca geyiği satıcıdan mı aldın?
Evdeşi sitem etti, dedi:
–Dağda avladım!
Temizleyip tuzladım ve iyice tavladım!
Anası da kızgındı, öfke ile bakındı,
Çalık'a yönelerek acı acı yakındı:
–Oğul! Baban, sığını diri diri tutardı.
Getirdiği azıklar, önümüzden artardı.
Sen bir gün akşama dek bir tavşan da vurmazsın..
Üç gündür aç yatarız, hâlimizi sormazsın!

Çalık bu sitemlerle için için kıvrandı,
Konuşacaktı ama, evdeşi tez davrandı:

–Tutsak kaldı ya Çin'de...
Geçen üç yıl içinde,
Ne yay, ne kılıç tutmuş...
Avlanmayı unutmuş!...

Anası dedi:

Yoksa erlikten de mi çıktı?
Eskiden onun gibi yaman bir avcı yoktu!
Çalık tutsak kalmıştı Çin'de üç yıl boyunca,
Yalan da öğrenmişti, Çinlilerin huyunca!

Dedi: –Bir tavşan vurdum,
Ama, Yamtar'a verdim!

Anası dedi:
–Niçin?
Yalanı bastı Çalık
Dedi:
–Bilmez misiniz, evi çok kalabalık!
–Oğul! Kişi ilk önce
Kendini bilir bence.

Evdeşin ava çıkıp vurmasaydı bir geyik,
Açlıktan uzanırdın, olurdu boynun eğik!
–Bilirdim evdeşimin geyik vuracağını,
Bilmesem, değil tavşan, vermezdim bacağını!

Geyik kızartılmıştı, başladılar yemeye,
Çalık'ın gücü yoktu gayrı söz söylemeye.
Derin bir uykudaydı o gece at uşağı,
Düşünde koşuyordu bayırlardan aşağı...
Her taşın gediğinde bir tavşan görüyordu,
Tavşanları oklayıp Sançar'a veriyordu.
Yamtar'a iki sığın vurmuştu iri iri,
Işbara Alp'a geyik tutmuştu diri diri...

Çalık'ın yeniden ava gidişi...
Ormanda tanıdığı kılıksız kişi:

Çalık ertesi gün uyandı erken,
Neşeli olurdu azığı varken.
Bir parça et alıp çıktı dışarı,
Ezgi söylüyordu, ata binerken!

Rahat uyumuştu, karnı da toktu
Tok olduğu için usu da çoktu...
Bir karıştan artık kar yağmış gece,
Ufuklar dumanlı, bozkırlar aktı...

Dedi: –Tavşan değil kuş vurmalıyım,
Şu azık torbamı doldurmalıyım.
Orman, eti tatlı kuşlarla dolu,
En az, yirmi tane öldürmeliyim!

Dağa ulaşınca, atını saldı,
Kendisi ormanın içine daldı.
Bir çam ağacına tırmanmıştı ki,
Bazı sesler duyup öylece kaldı!..

Biri Van Zin Şan'dı... Tanıdı Çalık,
Birinde, ne biçim vardı, ne kılık!
Onu da bir yerde görmüş gibiydi...
Dedi "Kim ola bu sakalı yoluk?"

Yoksuldu giyimleri, hem de çirkindi yüzü...
Kulakları kocaman, kanlı idi bir gözü!
Düşündü: "Van Zin Şan'ın bu herifle işi ne?
Kendisi Çin subayı, bu kılıksız kişi ne?"

Çalık tutsaklığında, öğrenmişti Çinceyi.
Bir söz anlamak için bıraktı düşünceyi.
Van Zin Şan, yoldaşına bir nesne teklif etti,
Ve, "Şen King duymamalı." dediğini işitti!

At uşağı kızmıştı, bunların derdi neydi?
Hele kılıksız Çinli, albız gibi bir şeydi!
Çalık: –Bana ne? Deyip sadağına el attı,
Yayına bir ok sürüp ileriye fırlattı...

Kanadını gere gere,
Bir üveyik düştü yere!
.....

Çalık yirmi kuş vurmuştu,
Torbasını doldurmuştu.
Değişmek için kımızla,
Atına atladı hızla..
Ötüken'de kış günleri,
Satmak için ürünleri,
Alış-veriş evi vardı.
Koca bir meydan kadardı!

Çalık sevine sevine,
Bu alış-veriş evine
Gitmek için çıktı yola,
Bakınmadan sağa, sola...
Vakit olmuştu ikindi,
Kapıda atından indi.
Bir de baktı ne göresi...
Doluydu yanı, yöresi!
At uşağı birkaç kere,
Gelmişti ama bu yere,
Yoktu bunca kalabalık.
Doğrusu ya, şaştı Çalık!..

Kuş torbası elinde,
Kalabalığa girdi,
Az ilerde Onbaşı
Yamtar'la Pars'ı gördü.
Yanlarında da iki
Yabancı kişi vardı!

At uşağı merakla yaklaştı yanlarına,
"Bunlar da kim?" der gibi, dikildi önlerine!
Yamtar anlattı:

–Bunlar Batıdan geliyorlar.
İşleri alış-veriş: mal satıp alıyorlar.
Kendileri Suğdaktır, bir küçük budunmuşlar.
Alış-veriş yapmayı, bunlar iş edinmişler.
Çalık dedi:

–Öyleyse, kuşları satmalıyım,
Tekrar ormana gidip yeniden tutmalıyım.
Ve torbasını açıp Suğdaklara gösterdi...
Suğdaklar, her kuş için ancak bir akça verdi.
At uşağı somurttu: –Akça ne işe yarar?
Ak akça sizin olsun! Çalık ak kımız arar!
Pars dedi:
–Sen bunlardan akçaları alırsın,
Eğer kımız istersen nerde olsa bulursun!
Bak, işte satıyorlar Çinliler, öte yanda.
Çalık baktı, bu sabah avlanırken ormanda,
Gördüğü o kılıksız Çinli de orda idi!

Hemen Suğdak'a dönüp: –Akçaları ver! dedi.
Çalık pek sevinmişti... Alınca akçaları,
Bir an bile durmadan kaldırdı ökçeleri...
Kımız satılan yere koşarken, bir aralık,
Kılıksız Çinli ile göz göze geldi Çalık!..
Haykırdı:

–Ulan Çinli tanımadın mı beni?
Bu sabah avlanırken ormanda gördüm seni!
Çinli önce şaşırdı, sonra süzdü Çalık'ı,
Birden geriye dönüp yardı kalabalığı...
Ona, buna çarparak kapıya doğru koştu,
Çinlinin kaçışına at uşağı pek şaştı!
Olayı gören herkes Çalık'a bakıyordu,
Çalık gülmemek için dişini sıkıyordu.
Ordaki Çinlilerden sormak istedi bunu,
Onlar da bilmiyordu işin ne olduğunu...
Bu sırada geriden bir kahkaha çınladı,
Çalık, gülenin Sançar olduğunu anladı.
Sançar katılıyordu, bir an vermeden mola,
Hem de diyordu:
Çalık! Adam olmadın hâlâ!.
Hiç Çinlinin üstüne hızlıca gidilir mi?
Bu korkak yaratıklar tedirgin edilir mi?
Herkesi etkiledi Sançar'ın bu sözleri,
Ve hepsinin bir anda yalazlandı gözleri.
Türkler, konuk Suğdaklar, Çinliler... Gülüyordu.
Hele Sançar'la Çalık... Gülmekten ölüyordu.
Biraz daha sürerse Sançar'ın bu gülmesi,
Olağan işlerdendi, bir kaç erin ölmesi
Bunu bildiği için Pars, uyardı Yamtar'ı;
Kucaklayıp atına bindirdiler Sançar'ı...
Sonra bacaklarını bir kayışla sardılar,
Atının sağrısına birkaç tokat vurdular.
At koştukça, Sançar'ın kahkahası dinerdi,
O kahkaha volkanı ancak böyle sönerdi!

Sançar gidince Çalık döndü, kımız satana,
Dedi:
–Şu akçaları al da kımız ver bana!
Çinli dikkatle saydı, on dokuz akça idi...
– Bir çamçak kımız ancak verebilirim! dedi.
Çalık hiç söz etmeden çamçağını uzattı,
Kımız dolmuştu, önce bir yudum alıp tattı...

Beğenmişti... Çamçağı hemen dikti başına,
Bugün çektiği emek gitmemişti boşuna.
Gözleri çakın çakın... Yanakları al aldı...
Fakat, uzun sürmedi neşesi... Yarım kaldı!

Yavaşça mırıldandı:
– Tuh!... Albız alsın seni!
Sançar'ın kahkahası, alıklaştırdı beni...
Bu kımızı içmeyip eve götürecektim,
Kaç gündür sayrı yatan anama verecektim!
Sonra Çinliye dönüp dedi:
–Baksana bana!
Bu kımızı alırken kaç akça verdim sana?
– On dokuz akça verdin;
– Ne on dokuzu ulan!
– On dokuz akça idi beyimiz: Değil yalan!
– Bana bey deme!.. Sonra patlatırım gözünü...
Ben at uşağıyım be!.. Geriye al sözünü!
Çalık bu kez kuşları alan Suğdak'a vardı,
– Demin bana kaç akça vermiştin? Diye sordu.
–Tam otuz akça verdim!..
–Neden on dokuz çıktı?
–Nasıl olur tamamdı!
Çalık onu bıraktı...
Geldi kımız aldığı Çinlilerin yanına,
Dedi:
–Doğruyu söyle!.. Acıyorsan canına!..

Çinli, Tanrı üstüne bin türlü yemin etti...
At uşağı koşarak yine Suğdak'a gitti,
Tuttuğu gibi, çekti Çinli sartın yanına,
Sonra, her ikisinin dikilerek önüne,
–Söyle Suğdak! Az önce bana kaç akça verdin?
–Tam otuz akça idi. Sayarken sen de gördün!..
Çalık Çinliye:
–Benden kaç akça aldın? Dedi.
–Ben de iyice saydım, on dokuz akça idi!..

Çalık:
–Ulan!.. Hanginiz yalancı bir anlasam
Kayıp akçalar için kalmayacak hiç tasam!...
Çinli, bizim Çalık'a bakarak kurnaz kurnaz,
Dedi:
–Bir nesne derim, iznin olursa biraz?
–De görelim, ama pek uzun boylu olmasın!
–Akçalar, beyimizin kesesinde kalmasın?
–Sus be!.. Çıldırmış gibi, konuşursun boşuna!
Benim akçamın, sizin beyinizde işi ne?
–Hayır!. Sizin keseniz, demek istedim yani.
–Ulan ne kesesi be!.. Ne sanıyorsun beni?
Ok sadağından özge, bende kese mi olur!...
Sencileyin alıklar hep gelip beni bulur!..
Suğdak söze karışıp Dedi:
–Demin gülerken,
Düşürmüş olmayasın? Eğilip sendelerken!.
Çalık düşündü... Dedi:
–Belki de doğrusunuz,
Ya ben düşürmüşümdür, yahut siz uğrusunuz!..

Vakit epey geçmişti.
Çalık'ın işi vardı...
Burda deminden beri,
Boşuna çene yordu.
Çinli bu... Hilesinin
Hiç gelir miydi ardı?
Şimdi ormanda olsa,
Kırk-elli ok atardı.
Daha akşam olmadan,
Bir sürü kuş tutardı.
Bu fikir hem Suğdak'ı,
Hem Çinliyi kurtardı!

Gün mor dağlara inmiş,
Akşama az kalmıştı.
Çalık orman içinde
İyi kuşlar bulmuştu.

Neşesi yerindeydi,
Torba yine dolmuştu.

Yürüyordu... Atını
Almıştı yedeğine.
Birden iki kuş kondu
Bir çamın budağına!
Çalık oklamak için
El attı sadağına.
Fakat vazgeçti. Bir ses
Çarpınca kulağına!..

Sesi anlamak için
Soluğunu tutmuştu,
Artık evi, kımızı,
Kuşları unutmuştu!.
Sola doğru yönelip
Üç, beş adım atmıştı.

Biraz ilerleyince,
Çalık ne görse iyi?
Kan içinde bir Çinli,
Bir de kocaman ayı!..
Çalık hiç düşünmeden
Ok sürüp gerdi yayı!...

Attığı ok, ayının
Sol gözüne girmişti,
Canavar, bu acıyla
İyice delirmişti!

Her iki pençesini yukarıya kaldırdı,
Önündeki Çinliye var gücüyle saldırdı!
Bıçağına el attı Çalık, bunu görünce.
Ve sapladı ayıya birkaç kere derince!
Çalık'ı daha güçlü bulunca döndü ayı,
Bu kudurmuş hayvanın dört kulaç vardı boyu!
Yaralarından oluk gibi kan akıyordu.

Kan çanağı gözlerle Çalık'a bakıyordu.
Çalık:

–Ulan!.. Kendini Yamtar mı sanıyorsun?
Zorlu yiğitler gibi kükreyip dönüyorsun!
Yamtar beni yenerek bir tavşanımı aldı,
Senin gözün de yoksa bu kuşlarda mı kaldı?
Ayı anlamış gibi bu alaylı sözleri,
Dişleri parıldadı, şimşeklendi gözleri!
Son gücüyle Çalık'ın üzerine saldırdı,
Çalık da son gücüyle bıçağını daldırdı!
Bıçak bu kez ayının gırtlağına gömüldü.
Koca gövde bir anda yere düşüp yamuldu.
Çinli bütün bunları gözlüyor ağzı açık,
Usundan geçmiyordu yardım etmek az buçuk!
Çalık toparlanıp da kendisine dönünce,
Gizlenmek ister gibi yana eğildi önce.
Sonra bir tilki gibi ağaçlar arasına,
Süzülerek sıvıştı!.. Bakmadan arkasına!
Fakat Çalık, Çinlinin tanımıştı yüzünü,
Dedi:

–Tamuya gitsen bulacağım izini
Bu sabah Van Zin Şan'la ormandan geçiyordun
Alış-veriş evinde önümden kaçıyordun
Akşamın dar vaktinde, yine karşıma çıktın,
Canını kurtarınca tez sıvışmaya baktın!..
Ulan Çinli! Var ama sende bir it oyunu,
Hiç tasalanma, sana, gösteririm boyunu!

At uşağı, yatsıya
Yakın evine geldi.
Kimseyle konuşmadan
Pusatlarını aldı.
Sonra atına binip
Karanlıklara daldı!
Anasıyla evdeşi,
Ardından bakakaldı!.

ONBAŞI PARS

Onbaşı Pars'ın Çin beyi Şen King'le karşılaşması... Çinlinin haddini aşmasıdır:

İnce bir kar yağıyordu
Ama, çok güzeldi hava.
Ötükenlilerin çoğu,
Kapanmamak için eve,
Kimi kırda dolaşıyor,
Kimi gidiyordu ava!..

Pars, sırtını bir çamın gövdesine yaslamış.
Gözleri uzaklarda, düşünüp duruyordu.
Birkaç adım ilerde, bir kütük üzerinde,
Her günkü can yoldaşı, Yamtar oturuyordu;
Elindeki bıçakla bir tahtayı yontuyor,
Hem de Onbaşı Pars'a sorular soruyordu:

Bir ara dedi:
–Bilsen ne salak kişiler var!
–Kimlerle konuştun da anladın bunu Yamtar
–Şu konuk Suğdaklarla konuştum önceki gün!
–Ne dediler?
–Savaşmak, kişiye vermezmiş ün!
–Suğdaklar salak değil, korkaktırlar daha çok.
Savaşı sevemezler, çünkü: Yürekleri yok!

–Savaşta ölünürmüş, neresindeymiş tadı!...
Bütün işleri yalan, hile ve dedikodu...

–Çok iyi anlamışsın salak kişidir onlar.
Öküze kımız versen, tadını nasıl anlar?
–Hangi Tanrı yaratmış Çinlilerle bunları?
Gök Tanrı yaratır mı hiç böyle budunları?

Onbaşı Pars, Yamtar'a:

–Hele sözü bırak da,
Karşıdan gelenleri tanı... İyice bak da!
Yamtar dedi:
–Bu yana doğru gelen üç atlı.
Pars:
–Bu gelenler Çinli, hem üçü de pusatlı!.
Hem de birisi Şen King, ikisi de yoldaşı...
Yamtar:
–Desene şuna, üçü de çaşıt başı!

Üç Çinli yaklaşınca, iki Türk'ü gördüler,
Sekiz-on adım kala, dizgin kasıp durdular.
Bu sırada, Çin beyi Şen King dönüp sağına,
Van Zin Şan'ın bir nesne söyledi kulağına...
Çin beyi ne dediyse dedi... Van Zin Şan güldü,
Sonra atını sürüp ta yanlarına geldi...
Önce selâm vererek her iki onbaşıya;
Dedi: –İstiyorsanız çıkalım bir koşuya!
Boş durmaktan ne çıkar? Bir işe girişelim,
Gözünüz kesiyorsa, üçümüz yarışalım!
Yamtar şaşırdı: –Sen mi? Kiminle? Ne yarışı?
–Sizinle!..
Yamtar dedi: – Anlamadım bu işi!
Pars dedi: –Ötüken'de çocuk mu yok, git yarış...
Hem yarıştan ne çıkar? İstersen bir de vuruş!
Çinli albızca gülüp dedi:
–Bakınız hele,

Böyle güzel bir fırsat, her zaman geçmez ele!
Şen King, yarışmak için, hem izin verdi bana,
Hem de bir altın verdi, yarışı kazanana!

Pars:
–Çin beyi altını bize yollamış demek.
Sen yarışa girip de çekme boşuna emek!

–İkinci gelene de, bir gümüş akça verdi!
Pars, alaycı bir dille, Çinli subaya sordu:
–Üçüncü gelene de bir nesne varsa eğer,
Onu sen al!.. Altını ve gümüşü bize ver!..
–Yiğit! Eğer kendine güveniyorsan çokça,
Yarışça birinci ol, senindir altın akça!

Pars, "Şen King'i de çağır, o da yarışa girsin."
Diyecekti, ardına döndü, bir de ne görsün!..
Şen King atını sürmüş, uzaklaşıyor kırda!
Demek ki o, yarışı izlemeyecek burda.
Pars düşündü: "Çinli bey, altın vermez boşuna."
"Peki, ya bu herifin o tarafta işi ne?"

Pars'ın iki gözünde parladı iki çakın,
Dedi: "Ulan Çin beyi, galiba sonun yakın."
Sonra Çinli subaya:
–Yarışın Yamtar'la sen,
Siz gidip dönene dek, burada beklerim ben!
Yamtar biraz ilerde duran atına bindi,
Hazırdı yarışmaya, Çinli subaya döndü:
–Şen King'in altınını kim alacak görelim.
Pars kırbacını bir kez şaklatınca sürelim..
Fakat benim yarışa geriden girmem gerek,
Senin atın yorgundur, biraz ön vermem gerek!
Sen ilerle... Yüz adım sayınca orada dur.
Pars kırbacı kaldırıp indirince, hemen sür!

Van Zin Şan, peki deyip yüz adım ilerledi,
Kırbaç kalkıp inince, Yamtar bir kez gürledi:
–Hayda!..
Yarşıçılara Pars biraz durup baktı
Kırbacını katlayıp çizme koncuna soktu,
Sonra eşkin atının okşadı yelesini,
Dedi:
–Varıp bulmalı, Şen King'in hilesini!
Başka bir yöne doğru atını mahmuzladı,
Şen King'le yoldaşını, adım adım izledi...
Bir yandan at sürerken, bir yandan söyleniyor:
–Bu Çin beyi bizimle bayağı eğleniyor.
O, böyle kolay kolay, bir altın veremezdi,
Bir hilesi olmasa, bu işe giremezdi!

Az sonra, Onbaşı Pars görmüştü Çinliler'i!
Dedi:

–Şimdi tutarım bu dönek dinlileri!
Artık at sürmüyorlar, her üçü de durmuştu,
Her üçü bir genç kızın çevresini sarmıştı!..
Onbaşı yaklaşınca tanıdı Almıla'yı!
Dedi:

–Bu düzenbazlık demek bundan dolayı...
Onbaşı Pars, son hızla at sürdü yanlarına,
Üç Çinlinin de korku girmişti canlarına,
Pars, Almıla'ya sordu:
–Ne dedi Şen King sana?
–Nereye gittiğimi soruyorlardı bana
–Nesine gerekirmiş?
–Ben de anlayamadım!
Onbaşı Pars, Şen King'e yaklaştı iki adım:
–Çinlisin ama hiç de kurnaz değilsin! dedi.
Şen King hem çok gururlu, hem de alaycı idi,
Albızca sırıtarak, dedi:

–Nereden bildin?
–Bizi yarışa sokup hemen buraya geldin!
–Sen, bu aklınla olsan gerekti, yüce bir bey!
–Her bey senin gibiyse, benim hiç olmamam yeğ!..
–Çokça ileri gittin!
–Ne olurmuş?
–Kan olur!
–Çinli kanını dökmek, benim için şan olur!
–Unutma üç kişiyiz!
–Üç yüz olsanız, ne var?
Ha üç yüz Çin'li olmuş, ha iki sürü davar!..
Şen King öfkelenmişti, kılıcını sıyırdı,
İki yoldaşına da, "Kılıç çekin!" buyurdu!

Sıyrılan kılıçlara hiç aldırmıyordu Pars,
Daha çok kızdırmaya bakıyordu, Şen King'i.

–Bana hiç yakışmıyor, üç kişiyle vuruşmak..
En az otuz kişidir, bir Türk erinin dengi!

Bizim savaş töremiz böyledir, onun için,
Almıla'yla yapsanız daha iyi, bu cengi!..

Bu sözler üzerine iyice kudurdular,
Üç Çinli, bir Gök Türk'e öfkeyle saldırdılar!
Pars gelen kılıçları yanıltıp çeliyordu,
Üç kişiyle vuruşmak, oyuncak geliyordu.
Almıla, at üstünde, hem döğüşe bakıyor,
Hem saldırmamak için dişlerini sıkıyor...
Bir ara haykırdı:
–Pars! Üçünü bir solukta
Deviremezsen eğer, görünme ortalıkta!
Bu sözler karışırken kılıçların sesine,
Pars'ın kılıcı değdi, birinin ensesine!
Çinli hafif bir yara alarak devrilmişti,
Karların üzerine yüz üstü serilmişti!
Almıla buşku ile bakarken bu oyuna,

Yere serilen Çinli, bir ok sürdü yayına!
Pars'ı arkadan vurmak üzre gerdi kirişi,
Işbara Alp'ın kızı, hemen sezdi bu işi!..
Atını şahlandırıp sürdü Çinliye doğru,
Fakat, atılan okla, yandı atının bağrı!.
Soylu at devrilirken, bir soysuzun okuyla
Güzel binicisini hızla yere fırlattı!
Almıla, bir dişi pars gibi yerden doğrulup
Kaşla göz arasında, bıçağına el attı!
Ve bir dişi Bozkurt'a yaraşan çeviklikle,
Atılarak Çinliyi sağ bileğinden tuttu!

Üç kişi at üstünde, çarpışırken bir yanda,
Dişi Bozkurt Almıla, her iki eli kanda...

Son gücüyle yapıştı, Çinlinin gırtlağına,
Ve Çinliyi benzetti, bir mezar hortlağına,
Almıla'nın kanında öç duygusu tutuştu...
Fakat, tam bu sırada, genç bir atlı yetişti!
Vuruşanlara bakıp dedi:
–Hey!... Kılıç indir!.
Pars, bu sesi tanıyıp dedi:
–Buyruk senindir!

Bu genç atlı, Kür Şad'dı. Pars ona doğru döndü,
Dönmesiyle koluna yaman bir kılıç indi!.
Onbaşı Pars, kapandı atının yelesine...
Kür Şad yine tanıktı bir Çinli hilesine...
Pars, kolunu tutarken, Şen King'e döndü Kür Şad:
–Yürekli er kişiler kollamaz böyle fırsat!
Her zaman, her işiniz, kahpece, alçakçadır!
Erdem ne bilmezsiniz! Sizce erdem, akçadır!..
Diyerek, kırbacını, Şen King'in suratından
Öyle bir geçirdi ki, Şen King düştü atından!
Gık demeden yığıldı karların üzerine...

Çinli beyin karanlık inmişti gözlerine!
Kür Şad bu kez yüzünden kan sızan güzel kıza
Dedi:

–Sonu böyledir, kim uyarsa albıza!
Beni çok mutlu ettin, yiğitçe vuruşunla.
Dokuz Çin'e değersin, şu kanlı duruşunla!
Kimsin, adın ne senin, ey Ötüken yıldızı?.
–Adım Almıla, yüce Işbara Alp'ın kızı!
Kür Şad Pars'a dönerek:
–Sen kimsin?
Diye sordu.
Yaralı Pars, atından atlayarak diz vurdu:
Dedi: Işbara Alp'ın onbaşılarındanım.
Adım, Pars, Ötüken'in er kişilerindenim!,
–İlk saldıran kim oldu?
–Onlar saldırdı ilkin!
Biri, kızıl tamuyu çabuk boyladı lâkin
Kahraman Almıla'nın yiyerek bıçağını!...
Biraz sonra da, öbür iki yurt kaçağını
Ben temizleyecektim.. Sen geldin kurtuldular,
Tamunun eşiğinden dönerek can buldular.
Kür Şad dedi:
–Kazancı az olur kısa günün
Almıla! Öldürdüğün Çinli'nin atı senin.
Öbürleri de Pars'ın üleşi, alın haydi!..
İkisi aynı anda "Buyruk senindir." dedi.
Sonra, atlara binip doluzdizgin sürdüler,
İki genç, gün batarken Ötüken'e vardılar...

* * *

Bir altını almıştı, kazanınca yarışı,
Sonra Pars'ı aramak oldu Yamtar'ın işi.
Onun yaralı olup yattığını işitti,
Bir şey anlayamadı, Pars'ın evine gitti.
Pars yatıyor!.. Gök Börü, Arık Buka, Sülemiş...
Sonra, Üç Oğul, Sançar, Almıla... Hepsi gelmiş.

Kiminin gözü yaşlı, kimi içten ağlıyor,
Bir otacı da Pars'ın yarasını dağlıyor!
Yüzü solgun, demek ki yarası pek ağırdı!
Yamtar:
–Ne oldu böyle ne var?
Diye bağırdı..
Pars yorgundu, Üç Oğul olanları Yamtar'a
Anlatırken, dışarıdan sesler geldi bir ara.
Az sonra, Işbara Alp hızla içeri girdi,
Binbaşıyı görünce, hepsi yere diz vurdu.
Yalnız eli böğründe selâm verdi otacı,
Dedi:
–Dağlayana dek. Çekti epeyce acı...
Binbaşı Almıla'ya:
–Git, kımız getir Pars'a,
Az olmasın, hepsini topla, evde ne varsa!.
Sonra Yamtar'a döndü:
–Haber gönder Çalık'a,
Bana gelsin, karanlık inmeden ortalığa!.
Yamtar:
–Buyruk senindir!.
Diyerek çıkıp gitti..
Binbaşı Işbara Alp, bu kez Pars'a söz etti:
–Bir diyeceğin var mı?
–Hiçbir diyeceğim yok.
Almıla gibi kızla övünmelisin pek çok!

* * *

Gün batarken, Onbaşı Yamtar soluk soluğa
Geldi Işbara Alp'a:
–Rastlamadım Çalık'a!..
Nerede olduğunu evdeşi de bilmiyor,
Diyor ki, üç gecedir, Çalık eve gelmiyor!

ÇAŞIT

Onbaşı Sançar'ın, erleriyle Çin duvarına yakın varışı; dönüşte, at uşağı Çalık'ı görüşüdür:

Bakmadan ortalığı kavuran çetin kışa,
Hep hazır tutmak için erlerini savaşa,
Sançar on çerisiyle yürüyüşe çıkmıştı,
Tam dört gün at teperek, Çin'e doğru akmıştı.
Beşinci gün yeniden atlarına bindiler.
Çin duvarı önünden, Ötüken'e döndüler.
Azgın tipi dinmişti, güzel bir hava vardı.
Göz alabildiğine, bozkır bembeyaz kardı...
Dörtnala at sürerken, gün batımına yakın,
Çerilerden birisi dedi:

–Hey şuna bakın!..
Erler, göz kesilerek:
–Ne var?
Diye sordular,

İlerde, binicisiz bir yağız at gördüler!..
Sançar hem erlerini, hem atlarını saydı,

Sonra, iki elini birden alnına koydu,
Baktı...
–Bir de çeri var, bu atın üzerinde!
Artık Onbaşı Sançar duramazdı yerinde,
–Tez davranın!
Diyerek, atını mahmuzladı,
Erleri de ardından, kendisini izledi...
Bozkırda giden ata çok geçmeden vardılar
Ve atın üzerinde genç bir çeri gördüler!
Yaralıydı... Kapanmış atının yelesine!
Bir Türk yine düşmüştü bir Çinli hilesine
Sançar yaklaşıp sordu:
–Kimsin, işin ne burda?
Ne arıyorsun böyle, bu kış günü bozkırda?
Cevap veren olmadı, Onbaşının sözüne...
Bir er yere atlayıp yaralının yüzüne
İyice baktı, dedi:
–Bu, at uşağı Çalık!
Nerdeyse ölür şimdi, ne ses kalmış ne soluk!
Sançar dedi:
İndirip yarasını dağlayın,
Ovalayarak, soluk almasını sağlayın!
İçmek istemese de, zorla kımız içirin,
Yan yana iki ata şu keçeleri gerin!
Yatırın üzerine, hemen yola çıkalım,
Bu işlerin ardından neler gelir bakalım!

Çalık'ın yaralı olarak Ötüken'e getirilişi, keçeden yatağına yatırılışı, Çinli çaşıtlarca yüreğine hançer batırılışıdır:

Böylece Ötüken'e vardılar, gün batınca...
Onbaşı döndü. Çalık yatağına yatınca.
.....
Sançar, Işbara Alp'a yol boyu olanları,
At uşağı Çalık'ın başına gelenleri,
Anlatınca, Binbaşı Işbara Alp pek şaştı,
Atına atlayarak hemen Çalık'a koştu,
Açılıyordu artık arasıra gözleri,
Hem de işitiyordu konuşulan sözleri.
Binbaşı Işbara Alp:
–Nerdeydin?
Diye sordu.
Çalık, bön bön bakarak, bir an sessizce durdu,
Sonra parmaklarıyla göstererek güneyi,
Bayıldı... At uşağı olamamıştı iyi,
Bir otacı* Çalık'a durmadan em veriyor,
Fakat o, düzelmiyor, gün geçtikçe eriyor.
Dördüncü gündü... Çalık, biraz kendine geldi,
Çevresindekilere:
–Bir çaşıt!...
Diyebildi.

* Otacı: Doktor, hekim.

Binbaşı Işbara Alp, sordu:
–Çaşıt nerede?
Çalık dedi:
–Boğuştuk, geberdi bir derede!...
–Sen mi geberttin?
–Evet!
–Seni çaşıt mı vurdu?
Çalık susmuştu, bu kez, Onbaşı Sançar sordu:
–Alışveriş evinde, seni görünce kaçan,
O kılıksız, karganmış, o dişlek, sarı sıçan,
O yılan gözlü Çinli çaşıt olmasın sakın?
–Evet!...
Sançar kükredi:
–Binbaşım! İşe bakın...
Ve kısaca anlattı, geçmişteki olayı...
Dedi:
–Başa gelenler, bu olaydan dolayı!...
Binbaşı Işbara Alp, dedi:
–Onbaşı Sançar!
Çaşıt dediğin Çinli, Çalık'tan neden kaçar?
O günkü olaylarla bunun ne ilgisi var?
–Belki de, bu konuda, Çalık'ın bilgisi var!...

Sustular... Bir sessizlik yayıldı ortalığa...
Onbaşı, göz ucuyla bakıyordu Çalık'a.
Çalık son bir gayretle açarak gözlerini,
Bir mırıltı hâlinde, dedi son sözlerini:
–Çin'de.. Tutsaklığımda.. Tanıdım.. Bir subaydır...
Durmadan izliyordum onu, beş-altı aydır!...
Bir de bitig var!... Aldım... Atın eyerindedir...
Bu bitig... Benim gibi... Yüz can... Değerindedir.
Binbaşı Işbara Alp, sordu:
–Nerede eyer?
Karısı ata binip ava gitmişti meğer!...
Binbaşının, kuşkuyla sorduğu bu soruya,
At uşağı karşılık veremeden bayıldı.

Onbaşı Sançar, hemen öz atına atlayıp
Çalık'ın karısını aramaya koyuldu.
Sançar, arayadursun ormanı, köşe bucak...
Çaşıt haberi çoktan Ötüken'e yayıldı!
Öfkeler düğümlendi, gözlerde, yüreklerde...
Çinlilerin adları birer birer sayıldı!
Ve eller kabzalara gitti, geldi bir zaman,
Bir kez daha, karganmış Çinliye kin duyuldu.
Bu haberle kükredi, uyanıklar, bir daha...
Haberin şiddetinden, uyuyanlar ayıldı!

.....

Sançar, kan ter içinde gün batımına yakın,
Bir çadırın önünde, dizgin kasarak durdu.
Atladı, düzelterek börkünü, kemerini;
Çadırın kapısından hızla içeri girdi.
Sol elinde, kıvrılmış bir kâğıt tutuyordu,
Diz vurarak, kâğıdı Işbara Alp'a verdi!

.....

Bitig okunadursun, o gece Ötüken'de,
Kulakları, "Bir çaşıt" sözüyle doldurdular.
Bütün Beyler, Buyruklar... İl Teberler... İşitti,
Özel olarak gidip Kür Şad'a duyurdular!
Ne yazık ki, çaşıtlar daha erken davranıp
Çalık'ın yüreğine, zağlı hançer vurdular!...
Binbaşı Işbara Alp, Kür Şad ve Bağa Tarkan...
Çaşıt başı, "Van Şan" denen iti, buldular.
Kısa bir soruşturma, yetti hain Çinliye,
Hiç vakit kaybetmeden, kellesini aldılar.
At, pusat, akça, davar... Ne kadar malı varsa,
Çalık'ın evdeşiyle anasına saldılar!

Çalık'ın ölüm haberiyle bunlanan Gök Türk ozanı Çuçu'nun, kopuzu dizinde, gözyaşları yüzünde, çalıp söylediğidir:

Çokça yüz verme yabana.
Tekmele, düşsün tabana.
Dik yokuşa, sür kabana...
Gün gelir baş kaldırırlar,

Nitekim, kaldırdılar,
Çalık'ı öldürdüler!

İster Hintli, ister Çinli,
İster dinsiz, ister dinli...
Hepsi yağı, hepsi kinli!...
Sen uyurken saldırırlar,

Nitekim, saldırdılar,
Çalık'ı öldürdüler!

Kağan, devletin seyrine
Bakmazsa, olmaz hayrına,
Kızıl hançeri böğrüne,
Göz kırpmadan daldırırlar...

Nitekim, daldırdılar,
Çalık'ı öldürdüler.

Bu söz, acunla yaşıttır,
Tanrı sözüne eşittir:
HER YABANCI BİR ÇAŞITTIR:
Bilmem, dersen bildirirler...

Nitekim bildirdiler,
Çalık'ı öldürdüler!

Gök Börü'm nerdesin uyan!
Kıpırdadı sarı çıyan...
Ağlar hâlimizi duyan...
Yaprağımı soldururlar...

Nitekim soldurdular,
Çalık'ı öldürdüler!...

AKIN

Güneşli, ılık
Bir bahar günü,
Kağan buyurdu:
Vuralım Çin'i!...
Bozkurt soyunun
Uyandı kini...
Kağan, Şad, Tarkan,
Bey, Ağa, İni...
Türk ordusunun
Yüz yirmi bini...

Güneşli, ılık
Bir bahar günü,
Düştü bozkıra,
Akın var!... Ünü...
Uludu Bozkurt,
Vuralım Çin'i!...
Kişnedi atlar,
Vuralım Çin'i!...

Yüz yirmi bin atlının Çin'e akışları, Çinlileri ürkütüp güneye doğru kakışları, Onbaşı Arık Buka'nın uçmağa varışı, Türk ordusunun, Çin'i bir daha vuruşudur:

Beş gün at sürüldü,
Beş gün, dörtnala...
Dizginler kasıla,
Boşana, dola...
Bir gün, gün batmaya
Ok boyu kala,
Çin Seddi önünde
Verildi mola!

Çinliler, od yakarak taş kulelerde,
Türklerin geldiğini haber verdiler.

Geniş Çin ülkesinin bütün kentleri,
Yükselen alevleri hemen gördüler.

Türk ordusuna karşı, dokuz kat çeri
Donatıp, ilk akşamdan yola sürdüler!

* * *

Onlar geledursunlar, güneş batmadan
Şu Çin duvarlarını geçmemiz gerek.

Bunun için, en keskin nişancılardan
On beş, yirmi tanesini seçmemiz gerek!

Arkasından dayaklı tunç kapıları,
Can ve kan pahasına açmamız gerek!

Duvarlar öyle yüksek, öyle sağlam ki,
Belki de üzerinden uçmamız gerek!

Dediğimiz günün
Akşam üzeri,
Kür Şad, Işbara Alp
Ve yirmi çeri...

Biri bir an bile
Bakmadan geri,

Ok çekip saldırdılar
Ve Çin Seddi üstüne,
Merdiven kaldırdılar!
Karşı koyan Çinliyi
Oklayıp öldürdüler!...

Yamtar, Sülemiş, Sançar, Arık Buka, Gök Börü,
Üçoğul, Pars... En keskin nişancıdır her biri,
Çin duvarını tutan Çinlileri öldürüp
Açacaklar kapıyı, ya ölü veya diri!...
Gün batımına yakın, duvarın üzerinden
Arkaya atlamıştı yirmi iki Türk eri!
Kür Şad'la Işbara Alp, beraberdi onlarla
Göğü bir toz bulutu, kan örtüyordu yeri!...

Yiğit Arık Buka'nın sırtında, tam dokuz ok,
Kapının mandalına asılıydı elleri!...
Dokuz ok, yetmiyormuş gibi genç Onbaşıya,
Durmadan okluyordu onu kancık dölleri!
Sırtından giren oklar, göğsünden çıkıyordu,
Saymak mümkün değildi, bağrında al gülleri!...

Bıçağı, dişlerinin arasında sımsıkı,
Elleri mandaldadır.
Gözler, bugün, gök tuğlar üzre, olsalar bile,
Arık Buka, aldadır!
Koca Çin ülkesinin kaderi, bir mandalı
Tutan iki koldadır!
Yirmi bir yaşındaki genç Onbaşı, bu anda,
Dönülmez bir yoldadır!
Fakat, son nefesinde gözleri, Çin'e doğru
Parlayacak naldadır.
Ve ulular ulusu, Tanrı'nın sonsuz gücü,
Şu anda bir kuldadır!...
Arık Buka mandalı çevirdi, açtı!... Ama,
Görün ki ne haldadır!

Mandalın dönmesiyle
Açıldı iki yana,
Demirden iki kanat!

Kişneyerek şahlandı,
Sonra yorgaya kalktı
Tamam yüz yirmi bin at!

Çin illerine doğru
Uçup gitti atlılar...
Atlılar yalın pusat!

Şu ölümlü acunda,
Bozkurt oğullarına,
Savaştı en yüce tat,

DÖNÜŞ

Ilık, güneşli, yeşil...
Güzel bir bahar günü,
Ordusunu dağıtıp
Bağrından vurduk Çin'i!
Dokuz günde eridi,
Çinlinin beş yüz bini!
Biraz olsun yatıştı,
Bozkurt soyunun kini!

Hem öç, hem bol doyumluk, alınmıştı Çinliden,
Şimdi Gök Türk ordusu geriye dönüyordu.

Sevinçliydi çeriler bu akın dönüşünde,
Bu sevinç orduya da yayılıp siniyordu.

Birçok uçmağa varan, birçok yaralı vardı.
Fakat, öç alınınca acılar diniyordu.

Kalmamıştı akından önceki bunlu hava,
Kişi kendini kirden arınmış sanıyordu.

Neydi o, Ötüken'de akın öncesi günler,
Damarlarımızda kan tutuşup yanıyordu.

Sonra Çin Seddi, Kür Şad, Kür Şad'ın ok çekişi...
Her okta üç-beş Çinli duvardan iniyordu!

Duvarlar aşılırken demir kapıyı açan,
Yiğit Arık Buka'yı gönüller anıyordu.

Anıldıkça koçyiğit, Onbaşı Arık Buka,
Gözler yalazlanıyor, soluk tıkanıyordu.

Orada... Onbaşının uçmağa vardığı yer...
Taze bir yara gibi, her sabah kanıyordu!

Ötüken, Türk illeri, yer, gök, dağlar, denizler...
Şehit nefesleriyle yunup yıkanıyordu!

Ülkü denilen nesne, nice bir duygudur kim,
Uğrunda ne yiğitler vuruşup ölür Tanrım!...

Budun, devlet, yurt, bayrak... Sevgimiz büyükse de,
En yüce buyruk, senin katından gelir Tanrım!

Bu varlıklar uğruna ölürken her Türk eri,
Kendini senin çerin olarak bilir Tanrım!

Varlığını unutup töreni bozanlardan,
Bu çeriler, senin ne öcünü alır Tanrım!

Soyumuzu en üstün kıldın, yağız yer üzre,
Senin şu gök bayrağın yerde mi kalır Tanrım!

KIRAÇ ATA

Böğü Alp'ın, Kıraç Ata'ya gidişi... İçindeki duyguları sunuşu... Gelecekten haber alarak dönüşüdür:

Ölüm sessizliği vardı acunda...
Sessiz akıyordu Selenge suyu.

Yorgun görmedeyiz atı üstünde,
Selenge boyunca giden yolcuyu.

Ötüken'den gelen bu yorgun atlı,
Hızlı at sürmüştü iki gün boyu...

Bir özge yüreğe boşaltmak için,
Kendi yüreğini oyan korkuyu!...

* * *

Selenge boyunca at süren yolcu,
Keskin dönemeci aşınca durdu.

Solda çam ormanlı yalın tepeyi,
Tepede üç sivri kayayı gördü!

Dedi: "Tamam buldum... İşte burası!"
Ve hiç beklemeden atını sürdü!

Az sonra tepenin eteğindeydi
Fakat tırmanması epeyce zordu!

Yolcu düşünmeden, yorgun atının
Dizginini kasıp atladı yere.

Dedi: "Er dediğin hep atta olmaz.
Yaya yürümeli yerine göre!..."

Bir ince su sesi duydu yanında,
Baktı kayalıklar içre bir dere!...

Kana kana içti buz gibi sudan
Ve terli yüzüne çaldı üç kere...

Atı yiyedursun sıska otları,
Kendisi tırmandı tepeye doğru.

Bu soylu yolcunun belli hâlinden,
Sönmez bir ateşle yanıktı bağrı.

Getirmişti onu buralara dek,
Sanki gökten gelen bir gizli çağrı!

İçinde yine o incecik sızı,
İçinde yine o belirsiz ağrı!

Sonra daha çok hızlı yürümeye başladı.
Bir düzlüğe gelince, nedense yavaşladı.

Durdu, yön bulmak için çevresine bakındı...
"Yanlış mı geldim..." diye, kuşkulanıp yakındı.

Bu düzlüğün çevresi, kayadan bir duvardı
Ve ilerde mağara gibi dört oyuk vardı.

Yaklaştı, dört oyuktan birine usul usul...
Gördüğü nesnelerden irkildi... Ama nasıl!...

İçerde kızıl gözlü, kızıl tüylü dört doğan...
Dördü de av üstüne atılmak üzre her an!

Yolcu geri çekilip yine düzlüğe çıktı,
Bu kez öbür oyuğa doğru eğilip baktı.

Karanlıktı!... Bir nesne görebilmesi pek zor...
Derken, ta... ileriden belirmez mi iki kor!...

Sonra iki kor daha belirdi... Dört oldular!...
Gittikçe büyüyerek bir hizaya geldiler!

Yolcu dört kızıl koru tanıdı çok geçmeden,
Dışarı çıktı ecel şerbetini içmeden!

Dedi: "Yanılmamışım; aradığım yer bu yurt.
Bir oyukta dört doğan, öbüründe iki kurt!..."

Üçüncü oyuğa da "bakmalı mıyım" derken,
Üçüncü oyuktaki davrandı daha erken!...

Bir ayı ki... Vermesin Tanrı dostlar başına...
Avını yorgun görüp kestirmişti dişine!

Pençeleri yumulup sonra geriliyordu...
Ayı ilerledikçe, yolcu geriliyordu.

Fakat göstermiyordu en küçük korku izi...
Ayının gözlerinde daima iki gözü!

Belinde kılıç vardı, sadağı dolu oktu...
Bunları kullanmaya pek niyeti de yoktu.

Düzlüğün sonuna dek böylece geri geri
Geldi ama, kalmadı artık gidecek yeri!

Ardında dik kayalar, önünde koca ayı...
Kalmadı yolcu için bunda kurtulma payı!...

Sırtını kayalara yaslayıp kaldı öyle...
Üç solukluk bir zaman geçmişti şöyle böyle...

Koca ayı daha çok beklemeye üşendi,
Kurulmuş bir yay gibi birden bire boşandı!...

Fakat ayı çatmıştı yiğidin en hasına
Bir tekme yemişti ki karnının ortasına!...

Yere yığıldı, boş bir saman çuvalı gibi,
Bu düşüşle sarsıldı kayalıkların dibi!

Bu sırada dördüncü kovuktan ak sakallı,
Ak saçlı, uzun boylu... Bir yaşlı koca çıktı!

Bir tekmede ayıyı sırt üstü yere vuran
Yolcuya gözlerini çevirip dik dik baktı!...

Yolcu der:
–Tam üç günlük bir yoldan geliyorum.
İhtiyar, göğsündeki kollarını bıraktı.
Der:
–Nedir istediğin?
–Kıraç Ata sen misin?
–Evet! Sesi bir kaynak suyu kadar berraktı.

Yolcu dediğimiz er, sağ eli yüreğinde,
Kıraç Ata'ya doğru dönerek boyun kırdı.

Sonra bir iki adım yaklaşınca yanına,
Başını dikleştirip bir anıt gibi durdu;

–Ben Yüzbaşı Böğü Alp! Ötüken erlerinden;
Selâm sana; yurdumun en yüce yerlerinden!

Bahtımı okumanı
Dilemek için geldim.
Bahtımı okur musun?
Kılıcım kesmez oldu,
Bilemek için geldim.
Sevgi kılıcıma kın,
Bir gönül dokur musun?
Bahtımı okur musun?
Bir de büyük ahdim var...
Ahdimi okur musun?

Der: –Yüzbaşı Böğü Alp!
Otuz üç yaşındasın...
Yüce bir er kişiyi,
Öldürmek düşündesin!
Çoktandır, gece gündüz
Bu işin peşindesin!

Yine der: –Dokuz yıla
Kalmaz olanlar olur.
Dokuz yıl daha geçer,
Erken doğanlar ölür.
Ve bir gün katı kılıç
Kuşanmak günü gelir!...

Siz bolluk beklersiniz,
Kıtlığın ünü gelir!
Ayın gökte üç parça
Olacak anı gelir!...
Sizin sonunuz gelmez,
Acunun sonu gelir!...

Kırk yiğit görüyorum
Bir ulu şehir içre...
Gönülleriniz bunlu
Bir çetin kahır içre!...
Kan gövdeyi götürür
Saray ve ahır içre!...
En son vuruşursunuz
Bir coşkun nehir içre!...

Adınız unutulmaz,
Dillerde kalır.
Sesiniz unutulmaz
Sellerde kalır.
Renginiz unutulmaz,
Güllerde kalır.
Kokunuz unutulmaz,
Yellerde kalır.

Böğü Alp'ın Kıraç Ata'dan dönüşü, Kara Kağan tarafından çağrılışı, elçilerin Batı Kağanlığına doğruluşudur:

Böğü Alp uzanırken keçeden yatağına,
Beyler toplanıyordu Kağan'ın otağına,

Ötüken'de olağanüstü bir şey var bugün,
Ya akın hazırlığı ya bir toy, ya bir düğün...

Böğü Alp olanlardan habersiz, döndü durdu.
Yorgun olduğu hâlde, hep uyku arıyordu.
İşte Kıraç Ata'nın kor parçası gözleri,
Sonra, usu eriten, yürek yakan sözleri...
Yüzbaşının içinden bir türlü çıkmıyordu.
Bugün uyku nedense yüzüne bakmıyordu!

Bu sırada bir ulak hızla girdi içeri,
Böğü Alp'ın önünde dizledi yağız yeri.
Der:

–Yüzbaşı Böğü Alp! Kağanım seni ister!
–Buyruk Kağanımındır! Düş önüme! Yol göster!

Atlar mahmuzlanınca bir solukta vardılar,
Büyük otağ önünde dizgin kasıp durdular.
Bugün her zamankinden kalabalıktı otağ...
Bu otağ dediğimiz, dokuz direkli bir dağ!
Alaca, dev bir doğan yere inmiş sanılır,
"Çadır" deyip geçenler, elbette ki yanılır.
Dışı, yedi renk üzre süslenmiş, yedi bölüm,
Eteği, kitap gibi okunur ince kilim...
Tepesinde bir gök tuğ, gönderinde kurt başı...
Mermer bulamayan el, anıt yapmış kumaşı!

Otağa girmek için, diz vurulur kapıda.
Çün, gökte olmuşların ruhu var bu yapıda!
Kurt başlı ikişer tuğ yükselir iki yanda,
Demek ki Türk Kağanı otağdadır o anda!
Gök ve kızıl tuğ sağda, ak ve kara soldadır...
Tuğlar burada yoksa, Türk Kağanı yoldadır.

Açılınca bezekli keçeden iki kanat,
Konuşur gök yüzünü yere indiren sanat...
Karşıda, dibe doğru, Kağanlık tahtı vardır.
O tahta oturanda, Türklüğün bahtı vardır!...

Eşiği atlayınca yine bir diz vurulur,
Kalkınca dokuz adım atılır ve durulur!
Burada, bir kez daha, diz vurulunca yere,
Ayak üstü kalkılmaz Türk töresine göre.
Kağan dinelmek için bir işaret verirse,
Kalkılır... Oturulur, eğer yer gösterirse!

Tanıyabilmek için her yönüyle otağı,
İçinden seyretmeli dokuz direkli dağı!...
Eni doksan kulaçtır ve doksan kulaç boyu,
Bu otağda kutlanır, Türk'ün düğünü toyu.

Duvarlar, pencereler, kapılar... Hepsi keçe!...
Böyle dokuz bölüme ayrılmıştır iç içe...
En süslü, en genişi, tahtın bulunduğu yer,
Burası, orduların Çin'e salındığı yer!...
Yüzyıllardan beridir her yılın, her güz ayı,
Kağan burada toplar, en büyük kurultayı!

Dokuz kazığa bağlı ve dokuz direklidir,
Bumun Kağandan beri, bu töre süreklidir!
Sorduk bir Alp Eren'e:
–Niçin böyledir? diye,
Dedi:

–Bak densizlerin bana sorduğu şeye!
Neyse damarlarda kan ve göğüslerde yürek,
Odur, otağımızı yücelten dokuz direk,
Atalar töresince, yürütülünce işler,
Direk, dokuz yüz olur, otağ, gökçe genişler!..."

* * *

İşte, Ulaklar başı Börü Tarkan yanında,
Böylesine bir otağ içre adım atıldı!
Türk töresine uygun bitti, saygı töreni,
Ve Yüzbaşı Böğü Alp, Kağan'a tanıtıldı!
Bütün gözler bu kumral saçlı Yüzbaşıdaydı,
Ona bakarken özge nesneler unutuldu...

Kağan övünçle bakıp Yüzbaşı Böğü Alp'a,
Dedi:
–Yeni yumuşun buduna kutlu ola!
Seni Batı iline üçüncü elçi seçtim,
Yarın, tan ağarırken çıkacaksınız yola!

Gereken akça, azık, giyim, at, pusat... hazır,
Dilerim heninizi, Gök Tanrı mutlu kıla!

Böğü Alp diz vurarak dedi:
–Buyruk senindir!
Kağanım, beni her an yumuşa hazır bula!...

Sonra, geriye doğru dokuz adım çekildi...
Otağın kapısına tam dokuz adım kala,

Bir kez daha diz vurup saygıladı Kağanı,
Yine geri çekildi bakmadan sağa, sola...

Kapıya kadar gidip çıktı yüce otağdan,
Ve atına atlayıp sürdü vermeden mola...

Batı Kağanına gitmek üzere hazırlanan elçileri
Kara Kağan'ın denetlemesidir:

Üç elçi, yanlarında yardımcıları ile
Kağanın görüşüne hazır duruyorlardı.
Bugün, gözleri özge bir parıltı içinde,
Bugün, yürekler daha hızlı vuruyorlardı!
Çin'e en az, dokuz kez akın etmişti bunlar,
Batı Gök Türk iline, ilk kez varıyorlardı!

Derken, kurt uluması gibi bir ses cınladı,
Kağanın geldiğini hemen herkes anladı.
Elçiler, atlarından inerek diz vurdular,
Üç kez soluk aldıktan sonra dimdik durdular!

Kağan baktı, birinci elçi Tunga Teğin'e,
Şöylesine söz etti, ünlü Gök Türk Beyine:

–Batı Kağanı olan, Tüng Yabgu kardaşıma,
Yürekten sevgimizi söyle, özüm adına.
Otağına varınca, saygı ile selâmla,
Önünde yağız yere diz vur, dizim adına.

Hem şu bitiğimi ver, hem armağanlarımı,
En güzel sözleri de, ona sözüm adına.
İyice anla, öğren... Neler düşündüğünü,
Gönlünden geçenleri oku, gözüm adına.
Olursa güreş, yarış, yay germe gösterisi...
Güçlü olduğumuzu göster bazum adına!

* * *

Günlerce, kona, göçe... Tatlı bir güz sabahı,
Batı Gök Türk iline gün doğarken varıldı.
Ulaklar at teperek uçtular doludizgin,
Elçilerin geldiği kente haber verildi.
Az sonra bu haberi aldı, Tüng Yabgu Kağan...
Ve davullarla kösler dokuz defa vuruldu.
Elçileri almaya gelenlerle beraber
Batı Gök Türk ilinin başkentine girildi.
Bir bayram sevinciyle doldu bütün yürekler,
Meydanlara bezekli kalıçalar serildi!

Elçilerin, Tüng Yabgu Kağan'ın otağına girişleri, Kağan tarafından kabul edilişleri, kendilerini tanıtıp armağanlarını verişleridir.

Kağanın otağına yaklaşınca, durdular;
Atlarından inerek saygıyla diz vurdular.
Sonra otağa doğru dokuz adım yürüdü,
Kapılar açılınca Yabgu Kağan göründü!...
Teğinlerle Tarkanlar sağlı, sollu durmuştu,
Yarkın Katun, Kağanın sağına oturmuştu!
Tarkanların önünde gök yeleli bir Bozkurt
Görkemiyle dururdu ak saçlı Dedem Korkut!

Doğu elçilerine bakarken bütün gözler,
Kağanın karşısında yere vuruldu dizler!
Bu sırada, Tüng Yabgu Kağan kalktı ayağa,
Dedi:

–Doğudan gelen elçiler bu otağa,
Soydaşım Kara Kağan adına ün verdiler,
Hem de gelişleriyle yurdu şenlendirdiler!

Yabgu Kağan sözünü söyleyip bitirince,
Kalktılar; Tunga Teğin söze başladı önce:

–Ben ki, Kara Kağan'ın elçisi Tunga Teğin
Elçilik yumuşuyla çıktım yüce katına.
Kağanım içten gelen selâmlarını sunar,
Hem Tüng Yabgu Kağan'a, hem de Yarkın Katuna!
Bir de bitig getirdim, diyeceğim söz de var.
Daha yücelik versin Tanrı yüce kutuna.
Şu nice savaş görmüş altın kakmalı kılıç,
Dilerim uğur versin Türklerin Bozkurduna.
Şu, uslu uslu duran dokuz avcı doğanın,
Her biri, avlarının peşinde bir fırtına...
Şu, kılıçlarımızın hakkı ipek kumaşlar,
Kaftan olsun, Tüng Yabgu Kağanımın sırtına!

–Ben ki, ikinci elçi, Binbaşı Işbara Alp!
Selâmlarım Kağan'ı derin saygılarımla.
Gümüş saplı bir bıçak, bir de bu altın kemer,
Armağanımdır sana gönül duygularımla!

–Ben, Yüzbaşı Böğü Alp! Selâmlarım Kağan'ı!
Umarım küçümsemez sunduğum armağanı.
Kağan'a tam yüz yıllık şu oku sunuyorum,
Azlığından ötürü yüksünmez sanıyorum!
Doğu Gök Türk ilinde kıtlıklar olmasaydı,
İçimize uğursuz Çinliler dolmasaydı,
Yüceliğine uygun olurdu bu armağan...
Yoksulluğumuz için bağışla bizi Kağan!

Kağan'ı kıvandırdı Böğü Alp'ın sözleri,
Dedi:

–Yoksul olmasın kişilerin özleri!

Yürekler bay oldukça bilmeyiz yoksulluğu.
Er kişiyi yüceltir gönüllerin bolluğu!

Ayrı budun değildir Doğu, Batı Türkleri,
Ayrı görünseler de yine birdir kökleri!

–Yüce Kağan! Sözünle bizlere kıvanç verdin!
Bizimle Çin'e akın ederse senin ordun,
Yoksulluk denen nesne el çeker Ötüken'den...
Akınlarda çerinle yardım dileriz senden!...

Tüng Yabgu Kağan çerilerinin davul ezgisi ile vuruşmaları... Elçilerin bu işe şaşmalarıdır:

Toplanmıştı başkentin genci yaşlısı... Bütün...
Otağın bulunduğu alanda ertesi gün.
Elçilerin önünde Tüng Yabgu'nun çerisi,
Yapacaktı burada bir savaş gösterisi.

Önce yaya olarak ayrıldı biner çeri,
Bini Oğuz güçlüsü, bini de Türgiş eri!
Üç adım aralıkla karşılıklı durdular,
Davulcular birer kez davullara vurdular.
Sağ eller kabzaları kavrarken ilk vuruşta,
Davullar ikinci kez yine gümledi işte!...
Keskin bir ıslık sesi duyuldu iki yandan,
Sanki, iki bin şimşek çaktı iki bin kından!...
Bin Oğuz, davulların üçüncü vuruşuyla,
Saldırdı bin Türgişe, savaş haykırışıyla!
Bin kalkan, bin kılıcı karşıladı bir anda.
Yaman bir cenk ezgisi başlıyordu alanda!...

Güm güm hey!... Şırak şırak!...
Güm güm hey!... Şırak şırak!...

Hey hey hey!... Yürek yürek!...
Hey hey hey!... Yürek yürek!...

Bir beste ki, and olsun gövde içre can durmaz,
Can içre od düşürür, damar içre kan durmaz!

Kılıç gösterisinden sonra kargılı bin er,
İki takım hâlinde atlarına bindiler.
Kargılarının boyu iki kulaç kadardı,
Sol ellerde çelikten, büyük kalkanlar vardı.
Bu bin erin beş yüzü yağma çerileriydi,
Öbür beş yüz atlı da çiğil börüleriydi.
Davulun vuruşuyla saldırıya geçtiler,
"Hayda!... Hayda!... Diyerek kanatlanıp uçtular...
Kargılar kalkanlara değdikçe çıkan sesler,
Çomaklar vuruldukça gümleyen büyük kösler...
Bir buşku velvelesi salıyordu havaya,
Dağlarda yankılanıp dönüyordu ovaya.

UYGUR ALKA

Onbaşı Alka'nın attan düşüp ölmesi,
öldüğü hâlde, yarışta birinci gelmesidir.

Elmacık kemikleri
Biraz fazla çıkıktı.
Elâ gözleri gibi,
Kaşları da çekikti.
Doğan gagası burnu,
Öne doğru büküktü.
Kumral saçları omuz
Başlarına döküktü.
Ona bundan ötürü
Uygur Alka derlerdi.
Utangaçtı, yüzüne
Sıkça baksam terlerdi
Atına atlayınca,
Bir ok gibi fırlardı.
Dokuz kulaç kılıcı
Şimşek gibi parlardı.
Aşk ile nağra atsa,
Sanırsın gök gürlerdi!

O gün otağ önünde
Güreşler yapılmıştı.
Künde, sarma, elense...
Yağız yer tepilmişti.
Güreşi gözleyenler,
Buşkuya kapılmıştı.
Sonunda Böğü Alp'ın
Alnından öpülmüştü!

Sonra okçu erlerin
Yayları gerişleri,
Us almaz çabuklukla
Ok alıp sürüşleri,
En uzak noktalarda
Hedefi görüşleri,
Görülmeye değerdi,
Şaşmadan vuruşları...

Budunun hey!... Hey!... Diye
Coşup haykırışları
Arasında başladı,
İşte at yarışları:

Kağanın otağından beş bin adım ilerde,
Otağdan bakılınca görünecek bir yerde,
Dikili ok tuğlardan birisi alınacak,
Hiçbir yerde durmadan otağa gelinecek!
Önce kim getirirse ak tuğlardan birini,
Kağan ona verirdi atının eyerini;

Böğü Alp, Sançar, Yağmur, Alka, üç yağız çeri...
Bunların yanısıra, Batının yirmi eri...
Atlarına binerek dizildiler alanda,
Davul üç kez vurunca atlılar aynı anda,
Dikili ak tuğlara doğru açtılar kanat,
Uçuyordu bozkırda şimdi, yirmi yedi at!...

Az sonra atlılardan birkaçı geçti öne,
Henüz tuğ kaldırarak dönen yoktu bu yöne.
Doğululardan Alka, en önde yarışıyor,
Ardında bir Batılı son hızıyla koşuyor
Derken, Onbaşı Alka yetişip tuğu kaptı,
Tam döneceği sıra, nasıl oldu, ne yaptı!...
Sımsıkı kavradığı tuğu düşürdü yere!
Bu, at üstünde doğan bir Türk erine göre,
Önemli sayılmazdı, nitekim, Alka birden
Üçe kadar sayınca tuğu kavradı yerden!...
Fakat, bir ok hızıyla ardından gelen çeri,
Omuzuna çarpınca, boyladı yağız yeri!...
İşte bu kez, Alka'nın Uygur'a benzer başı!...
Bulmuştu kara yerde, kör olası bir taşı!...
Genç Alka bayılmıştı!... Görmüyordu ucunu,
Özgeye kaptırmıştı binicilik tacını!...

Atlılar bir bir gelip tuğları alıyorlar,
Sonra gerisin geri yarışa dalıyorlar...
Son tuğun gönderini kavrayan Doğuluydu,
İnce kaşları çatık, gözleri buğuluydu.
Atlı, Uygur Alka'yı baygın görünce yerde,
Silindi, gözlerini örten buğulu perde.
Düşünmeden, atının dizginlerini kastı
Ve dizgin kasmasıyla o anda yere bastı!

Atıyla avucunda tutanlar bir ülkeyi,
Baygın da olsa, ata bindirirdi Alka'yı!...
Alka, bayılmak değil, ölse de binmeliydi...
Bir Türk'ün at üstünden ölüsü inmeliydi!...

Nitekim bir solukta bindirildi atına...
Şimdi Alka'nın atı, at değil, bir fırtına,

Bir şimşek öfkesiyle bozkırı biçiyordu...
Demin geçtiklerini yeniden geçiyordu!

Onbaşı Uygur Alka, olanlardan habersiz,
Çakır gözleri baygın, göz bebekleri fersiz
Doludizgin uçarken sola doğru eğildi!
Alka, attan düşecek yiğitlerden değildi.
Çin'e tutsak olunca götürüldüğü ilde,
Elleri arkasından bağlı olduğu hâlde,
Bir subayın atına sıçrayıp binen Alka,
Üç gün üç gece sürüp yurduna dönen Alka...
Alnı taşa vurmakla bayılmış olsa bile,
Varmalıydı otağa, elinde tuğu ile...

Alka'nın sola doğru eğildiğini gören,
Sonra yıldırım gibi ona doğru at süren
Yiğit Onbaşı Yağmur, artırarak hızını,
Bir kartal gibi tuttu Alka'nın omuzunu!...
Kaldırıp kır atının bıraktı yelesine...
Yer, gök tanık değildi, yarışın böylesine!...

Atlıların dönüşü coşturmuştu budunu...
Pek çoğu bilmiyordu öndekinin adını!
Nal sesi, at soluğu döğerken göğüsleri,
Çınladı kulaklarda, Alka!... Alka!... sesleri!

Attan düşüp başını taşa vurduğu hâlde,
Onbaşı Uygur Alka yarışı kazanmıştı!

Sağ elinde dizginler, sol elinde tuğ vardı.
Başı, soylu atının boynuna uzanmıştı.
Hemen atından inip tuğ dikmesi gerekti,
Çünkü: Can pahasına bu işe özenmişti.
Fakat Onbaşı Alka atından inmiyordu,
Birinci geldiğine sanki sevinmiyordu!

Kızdı Tunga Teğin'le Binbaşı Işbara Alp,
Onbaşı Uygur Alka atından inmeyince...
Yabgu Kağan'a karşı saygısızlık demekti,
Bir yiğit, başardığı işe sevinmeyince...

Ötüken'in bu yaman binicisi hakkında,
Böyle düşünmüşlerdi Doğulu beyler önce...
Fakat bin kez pişmanlık duydular biraz sonra,
Yanına yaklaşıp da olanları görünce!...

Onbaşının ağzından sıcacık, ince bir kan,
Sızarak kır atının döşüne akıyordu.
Her zaman dalgın bakan çakır gözleri şimdi,
Yine dalgındı ama, mânâlı bakıyordu!
Uygur yüzlü Onbaşı, ne acunu görüyor,
Ne artık yüreğinde şimşekler çakıyordu!

Onbaşı Alka, bütün yavru Bozkurtlar gibi,
Bu savaş dünyasına at üstünde gelmişti.
Dirliğince at, kılıç, ok, mızrak, kargı, bıçak...
Her girdiği yarışta, üç almayı bilmişti!
Onbaşı Alka, bugün son yarışında bile,
Bir ün kazansın diye, at üstünde ölmüştü!...

YAMTAR'IN TARTIŞMASI

Şu Batılı soydaşlar çok konukseverdiler,
Her günleri bir şölen, her günleri toy düğün...
Kımız, ayran, et kurut, meyve... Öyle boldu ki,
Bunca aş görmemişti Yamtar şimdiye değin!
Andıkça Ötüken'de aç kaldığı günleri
Durmadan tıka basa yiyordu dokuz öğün!

Sançar'dı şimdi onun en yakın arkadaşı,
Hep ondan soruyordu Yamtar, kuruyu-yaşı!

İkisi de Onbaşı Derse'nin evindeydi,
Bir evde birbirine uymayan iki konuk!
Biri, Çin ülkesini yese de doymamaktan,
Biri hiç umulmadık anda gülmekten sanık!
Birinin yüzü güleç, konuşkan, biraz da saf...
Öbürü, bir zemheri gecesi kadar donuk!
Benzer yönleri de var bu iki onbaşının,
İkisinin de gönlü, Çinli derdinden yanık!

Konuklarını her gün gezdiriyordu Derse,
Ve Yamtar soruyordu nerede, neyi görse!...

Birlikte gezerlerken bir sabah yine üçü,
Bir ağacın altında kalabalık gördüler...
Yamtar meraklanmıştı, "Bunlar da kim?" deyince,
Üçü de atlarını o tarafa sürdüler...
Kırka yakın Türk vardı ağacın gölgesinde,
Atlarından inmeden önce selâm verdiler...

Bunların arasında, sakallı iki koca,
Çevresindekilere bir şey anlatıyordu.
Sözleri Türkçe ama, anlaşılması pek zor...
Böyle olduğu hâlde, yine dinletiyordu!...

Yamtar ta yanlarına sokularak dinledi,
Bir nesne soracaktı, fakat Derse önledi:

–Bunlar, Rum ülkesinden gezginci iki papaz...
Türk ilini dolaşır gezerler böyle her yaz!
–Rum ülkesi mi dedin? Hiç duymamıştım bunu!
–Bu papazlar söylerler çok büyük olduğunu.
Üç yaşını kıyısız denizler çevirirmiş,
Birçok budun onlara her yıl vergi verirmiş!
Hele bir şehirleri varmış ki, Bizans adlı,
Kara taştan yapılar olurmuş yedi katlı!
Bu şehir, on bin tümen çeriyle alınmazmış,
İçindeki kişinin sayısı bilinmezmiş!...

–Peki, papaz ne demek?
–Saygı gören kişidir.
Benzetmek olmasın ya, Kamların* bir eşidir!

Onbaşı Yamtar şimdi daha çok ilgilendi,
Derse'nin sözleriyle epeyce bilgilendi.

* Kam: Din işlerin yöneten:

Papaz, "İsa Yalavaç, Meryem, Tanrı..." dedikçe,
Yamtar sabırsızlandı, baktı papaza dikçe:

–Bana bak koca papaz! Yalavaç dedin durdun,
Yalavaç ne demektir?

–Tamam iyi ki sordun!
Yalavaç dediğimiz Tanrı'nın elçisidir.
Hem bize gönderdiği doğruluk ölçüsüdür!
–Ne? Tanrı, Kağan mı ki elçisi olsun bre!!...
Türk Tanrısı bir elçi göndermiş diye yere,
Ben hiç işitmemiştim! Sen işittin mi Sançar?
–Hayır!
Demek papazın sözlerinde yalan var!...

Rum papazı sesine iyice düzen verdi,
Gök Türkleri İsa'ya inandırmaktı derdi.

–Sizin, bizim Tanrımız diye bir nesne yoktur
Hepimizi bir Tanrı yarattı, Tanrı tektir!
Yamtar bu kez büsbütün şaşırmıştı. Dedi ki:
–Türklerle Çinlilerin Tanrısı bir mi peki?
–Evet!...
–Papaz! Hiç usun kalmamış gibi başta...
Bu Tanrı hangimize yardım eder savaşta?
–Tanrı savaşanları hem sevmez, hem korumaz.
Budunlar hep kardeştir, başka töre yürümez!
–Ne dedin? İt sürüsü kadar Çinlilerle ben
Nasıl kardeş olurum! Papaz, çıldırdın mı sen?
–İnsanlar hep kardeştir... İsa böyle söylüyor...
–Açık konuşsana be! İsa da kim oluyor?
–İsa, hem elçisidir Tanrı'nın, hem de oğlu!

–Bre Papaz! Bu İsa, hangi töreye bağlı?
Tanrı, hangi katunla evlendi ki o doğdu?
Bu soruyla papazın başına ateş yağdı...

Dedi:

–Tanrı evlenmez!
–Peki, Yalavaç İsa,
Acuna nasıl geldi? Ana, baba olmasa!...
Diye, Onbaşı Yamtar papazlara bağırdı.
Papaz der:

–Anası var. Onu Meryem doğurdu!...
–Tanrı'nın katunu mu, bu Meryem dediğiniz?
–Hayır.
–Öyleyse belli ne haltlar yediğiniz!...
Hem Tanrı'nın katunu değil diyorsun Meryem...
Ama, İsa'yı Meryem doğurdu diyorsun hem!
–Evet! İsa'yı Meryem doğurdu dedim, doğru.
–Hem de İsa Yalavaç, bu Tanrı'nın öz oğlu!....
Yanlış anlamadımsa böyle demiştin...
–Evet!...
–Bunlar hangi töreye uz düşer? Bre kavat!...
İsa, Tanrı'nın oğlu... Onu doğuran Meryem...
Ama, Meryem Tanrı'nın katunu değildir hem!...

Sözlerinin sonunu getiremedi Yamtar,
Tartışmayı sessizce dinlemiş olan Sançar,
Öyle bir kahkahayla çınlattı ki alanı...
Sanki yıldırım düştü!... Yoktur bunun yalanı...
Bir yandan katılırken, bir yandan söyleniyor:
–Bre Yamtar! Papazlar seninle eğleniyor!...

Bu bunağın Tanrısı Meryem'le evlenmeden,
Yalavaç dedikleri İsa nereden doğar?
Hangi şaşkın budundur inanır bu yalana,
Bu uydurma nesneler kimin usuna sığar?
Bunun Tanrı dediği, Meryem'in otağına
Gizlice sokularak girmiştir yatağına!
Kara Kağan duymasın diye saklıyor bizden...
Karabudak uçmağa varmadı mı bu yüzden!...

Onbaşı Yamtar dedi:
–Bana bak koca papaz!
Bu söylediklerimi unutma, bir yere yaz!
Acunda kutlu yasa, Türklerin töresidir.
Tanrı'nın evi olmaz! Gönülde durasıdır!...
Ulu Tanrı doğurmaz!... Doğrulmaz!.. Biliniz!
"Oğlu vardır" demeye nasıl varır diliniz?
Yalan söyleyenlerin özünde güman olur...
Türkler Rum'a gelirse, hâliniz duman olur!

İçing Katun'un Onbaşı Pars'la tartışması... Türk gençlerinin gönüllerine, Çin bozgunculuğu karışması... Gök Türk çerilerinin biribirleri ile vuruşmasıdır:

Güzelliği dillerde dolaşan Almıla'nın.
Pars'la evleneceği duyuldu Ötüken'de...
Şen King sararıp soldu ya hele İçing Katun,
O sanki yalın ayak geziyordu dikende!
Kara kara düşünüp hayaller kuruyordu,
Gün dağlardan aşıp da, karanlıklar çökende.

Isbara Alp Batıdan dönünce bugün, yarın
Sevinçleri göklere çıkardı Bozkurtların...
Çünkü o Tümenbaşı olacaktı dönüşte,
İçing Katun'u yakan gece, gündüz... Bu, işte!
Işbara Alp'ın kızı eş olursa Şen King'e,
O zaman kendisi de hem kaynana, hem yenge
Hem de bir Tümenbaşı dünürü olacaktı.
Artık her attığı taş yerini bulacaktı!...
Ne yazık ki bunların gerçekleşmesi zordu,
Aşılması gereken birçok engeller vardı!
Onu en çok kudurtan Almıla'nın tutumu...
Bir gün dedi:

–Tez olun! Hazırlayın atımı!...
Kara Kağan'ın Çinli at uşakları hemen
Çok süslü, güzel bir at getirdiler Katun'a.
Bir binbaşı, ayrıca dokuz görevli çeri,
Katun'u saygı ile bindirdiler atına!
Bugün onun albızca bir işi olduğunu
Bakanlar anlıyordu karganmış* suratına!

Bozkırda ağır ağır atını sürüyordu...
Binbaşıyı çağırıp buyruklar veriyordu.
Böylece gide gide bir koruya vardılar,
Almıla ile Pars'ı bir arada gördüler!...
Katun'un geldiğini onlar da görmüşlerdi,
Katun'a doğru dönüp yere diz vurmuşlardı!

İçing Katun Onbaşı Pars'a doğru yöneldi,
Pars, dizini kaldırıp karşısında dineldi!...
–Onbaşı Pars sen misin?
–Evet Katun!
–Bak dinle!
Almıla üzerine konuşalım seninle!
–Buyur Katun!
–Bu kızla evlenmek diler misin?
–Evet Katun!
–İstesem gönlünden siler misin?
–Hayır!... Gökten indirsen güneşi, dolunayı,
Çin devletini versen, bırakmam Almıla'yı!...
–Onbaşı! Buyruğuma karşı mı geliyorsun?
Bu kızdan vazgeçmezsen sonunu biliyorsun!
–Katun! Bütün sonuçlar yağız yere girmektir.
Düşündüğüm tek nesne, Türk gibi can vermektir!
Katun yanında duran Binbaşıya buyurdu:
–Tutun şunu!
Onbaşı, kılıcını sıyırdı:

* Karganmış: Mel'un.

–Deşerim!... Davranmayın eğer usunuz varsa!...
Bir Binbaşı, dokuz er sokulamadı Pars'a!
Fakat buyruk verince Binbaşı, dokuz ere,
Dokuzu da atından atlamışlardı yere...
Dört yönden Onbaşıyı sararlarken bir anda,
Almıla da atına atladı öbür yanda!
Ve sürdü binicisiz atların üzerine,
Ürküttü... Kamçısını şaklatıp her birine!
Dokuz at dağılınca, dokuz er kaldı yaya...
İçing Katun, öfkeyle bakarken bu olaya,
Almıla bir solukta vardı Pars'ın yanına,
Dedi:

–Gelsin hele, kim susamışsa kanına!...
Pars bunu fırsat bilip atlamıştı atına,
Kılıçlar sıyrılınca, koptu kanlı fırtına!

Kırk sayıncaya kadar, dokuz er, bir Binbaşı,
Kılıç tokuşturdular, iki atlıya karşı!...
Katun'un öfke dolu yüreğinde kırk albız*,
Diyordu: "Olmasaydı şu Almıla denen kız!
Onbaşı çerilerce kıskavrak tutulmuştu,
Elleri bağlanarak deliğe itilmişti."

Hem Pars, hem de Binbaşı almıştı birer yara,
Bu kanlı çarpışmaya vermek gerekti ara.
Eğer uzatırlarsa, olurdu daha beter,
İçing Katun buyurdu:
–Binbaşı! Artık yeter!
Sonra Pars'a dönerek:
–İçing Katun'a karşı,
Gelmenin sonucunu göreceksin Onbaşı!

* Albız: Şeytan.

–Yağız yere girmektir bütün sonuçlar bence,
Ha bir gün sonra olmuş, ha bir-iki gün önce!

Dağılan atlarını toplarken dokuz çeri,
Onbaşı, Almıla'yla beraber döndü geri.

Gün henüz mor dağların üstüne iniyordu,
Bu sırada Batı'dan elçiler dönüyordu!...
Daha duyulmamışken İçing Katun'un işi,
Ötüken'e yayıldı elçilerin dönüşü.
Almıla babasına anlatınca olayı,
Babası dedi:
–Elbet bulunur bir kolayı!
Vakit çok dardı, fakat gönülleri genişti,
Hemen Pars'ı çağırıp bazı şeyler konuştu...

Az sonra iki atlı uçuyordu bozkırda.
Anayurt Ötüken'den, yeni bir anayurda
Batı Gök Türk iline doğru uçup gittiler...
Çinli Katun yüzünden, yurttan kaçıp gittiler!...

Kara Kağan kimseye sormadan, nasıl, niçin...
Onbaşı Pars'ın hemen yakalanması için,
Yasavullara buyruk verirken geç kalmıştı;
Pars'la Almıla belki bir günlük yol almıştı!

KITLIK

Kıtlık yüzünden ocakların sönmesi...
Gökten görülmemiş belâların inmesi...
Ötüken'de her işin tersine dönmesidir:

Her yaz Ötüken'de serin esen yel,
Bu yıl ortalığı kastı-kavurdu.

Ekinler sarardı başak vermeden,
Yel, ürün yerine saman savurdu.

Koyun, kuzu geviş getirmez olmuş,
Azgın boğaların boştu avurdu.

Yemyeşil bir uçmak durağı iken
Tamuya dönmüştü Türklerin yurdu.

Kış geldi, bu kez yel, tipi diyerek
Çoluk-çocuk, dana-doluk hep kırdı.

Yazda Çin'e akın düşünülürken,
Bu kıtlık, budunu pek yaman vurdu.

Sanki Kağanımız yüreksiz diye,
Gök Tanrı göndermez oldu Bozkurdu!

Üç sayıncaya kadar, aç duramayan Yamtar,
Tam üç gündür ağzına tek lokma koymamıştı.

Dirliğince hep iki yağı ile savaşmış,
Yine de dilediği gibi hiç doymamıştı.

Yağının biri Çinli, ikincisi açlıktı,
Yamtar, özge nesneyi yağıdan saymamıştı.

Aç da olsa, ölse de... Çinliye kin gütmekten
Bir an geri durmamış ve bir kez caymamıştı.

Yamtar bugüne değin kılıç hakkı olmayan
Bir lokma azık için albıza uymamıştı.

Ötüken'deki tutsak Çinliler zengin olmuş,
Türkleri vuran kıtlık, onlara değmemişti!

Yurdun ıssı açlıktan ölürken Çinli toktu...
Yamtar böyle töreyi kimseden duymamıştı!

Pek öfkeliydi bugün,
Yüreği sanki taştı.
İki eli böğründe,
Sağı-solu dolaştı.
Çadırından çıkınca
Börü'yle karşılaştı.
Gök Börü der: –Hey!... Yamtar!
Açlık gücümü aştı!
Kırıldı davar-doluk...
Can evime od düştü!
Söyle, bu nice hâldir?
"Evet bu nice işti???"

Yamtar dedi: –Gök Börü!
Durma, ardımdan yürü.
Bir atım kaldı; onu
Keselim gelsin sonu!...
"Görelim Tanrı neyler,
neylerse güzel eyler!..."

Yürüdüler, girerek birbirinin koluna...
Az ilerde saptılar ahırların yoluna.
Fakat çoktan ölmüştü Yamtar'ın koca atı,
Dört ayağı havaya dikilmişti kaskatı!...
Çok düşünmeden atın derisini yüzdüler,
Sonra iki budunu demir şişe dizdiler.
Yaktıkları ateşte çevirdiler iyice,
Artık gitmeliydiler, ilerliyordu gece.
Etleri üleşerek döndüler evlerine,
Evleri zindan oldu bu Gök Türk devlerine!...

Gök Börü'nün açlıktan sayrı düşen karısı,
Altı kızı ve iki oğlunun da birisi...
Geri dönmemek üzre, acundan göçmüşlerdi!...
Kımız yerine, ölüm şerbeti içmişlerdi.
Yamtar'ın da karısı, üç oğlu, iki kızı...
Dokuz ok yarasından daha derin bir sızı.
Bırakarak Ötüken devinin yüreğine,
Alın yazılarının uymuşlar gereğine!...

Ölüm yağıyor gökten, her çadır yas otağı...
Toy, düğün, dernek yurdu, şimdi ölüm yatağı...
Ötüken... Kutlu ülke... Yüce ünlüler yurdu...
Kimin yüzünden oldu böyle bunlular yurdu!...

Açlıkla, yoksullukla
İki yıl daha geçti.
Uğursuz olaylarla
Nice yiğitler göçtü.

Kara Kağan ne öldü,
Ne doğru yolu seçti!

Kıraç Ata demişti:
–Kötü günler gelecek!
Kıtlık yüzünden nice
Yavru kurtlar ölecek!
Gök Tanrı ince ayı,
Üç parçaya bölecek!
Kağan'a dokunmayın,
O, tasadan ölecek!...

Gelmişti kötü günler...
Yaralar çok derindi.
Açlıktan ölen öldü,
Ölmeyenler süründü.
Ötüken, her gün yeni
Bir tasaya büründü.
Bir gece, gökyüzünde
Ay üç parça göründü!...

* * *

Kıraç Ata demişti:
–Bir ulu şehir içre,
Gönülleriniz bunlu
Bir büyük kahır içre.
Kan gövdeyi götürür,
Saray ve ahır içre!

Kırk er vuruşursunuz
Bir coşkun nehir içre!...

Böğü Alp soruyordu.
Kendi kendine şimdi;

"Ulu şehir neresi,
Kırk er acaba kimdi"

İSYAN

Sırtarduşların, Dokuz Oğuzların, Bayırkuların...
Baş kaldırışları, soydaşlarını öldürüşleri,
dostlarını ağlatıp düşmanlarını güldürüşleridir:

Bayırku, Dokuz Oğuz, Sırtarduş urukları
Birgün baş kaldırdılar, ağır vergi yüzünden;
Kıtlığın ardı sıra, gelişen her bir olay,
Gök Türk Kağanlığını sarsıyordu özünden!
Kara Kağan, bir elçi gönderdi Tulu Han'a,
Ismarladı; –Tez varsın âsilerin izinden!...
Tulu Han, pek gönülsüz karşıladı buyruğu,
Yüksünür gibi oldu, Kağan'ın bu sözünden!
Der:

–Çerimiz hem arık, hem az, hem aç durumda...
Âsiler kırk bin çeri çıkarır en azından!..
Hem karşımızdakiler, Çin çerisi de değil,
Gökte güneş tutulur, nallarının tozundan!
Dokuz Oğuz, Sırtarduş, Bayırku çerileri,
Kişiyi, ya yürekten vururlar, ya gözünden!
Elçi:

–Pek tasalanma! Kür Şad'ın tümeniyle
Işbara Han tümeni katılacaklar sana!...
Sen Çuluk Kağan gibi bir atanın oğlusun,
Börü Tarkan olarak derim ki Tulu Han'a:
Devlete baş kaldıran boyunlar kopacaktır.
Yağız yer, uçtan uca boyansa dahi kana!...
Kulak ver ki, bu sözler bir Kağan buyruğudur,
Demin dediklerini, söylememiş ol bana!...

Tulu Han sararmıştı; zoraki bir gülüşle
Der; –Buyruk Kağanındır! Her yumuş* minnet cana.

* Yumuş: Vazife, görev.

Ne çetin savaştır, ne kötü çağdır...
Gönülde yaradır, yürekte dağdır.
Sırtarduş, Bayırku ve Dokuz Oğuz
Çerisi, bir yürek, bir kol, bir ağız...
Gök Türk ordusuna karşı durdular,
Ve soydaş soydaşa yaman vurdular!

Savaş başlayalı on iki gündü...
Sanki gökyüzünün bağrı delindi!
Bir anda su kesti, bütün yan yöre,
Geçit vermez oldu en küçük dere.
Arık, aç ve yorgun Gök Türk çerisi...
Yiğitçe uçmağa vardı yarısı!...
Ölenler öldüler, kalanlar üzgün,
Çünkü: Çok geçmeden başladı bozgun!
Gök Türk çerileri, kimisi atlı,
Kimi yaya, kimi yarım pusatlı...
Vuruşa vuruşa çekiliyorlar.
Bir yandan kırılıp dökülüyorlar...
Yağarken yağmurla karışık dolu.

Tuğla ırmağının en büyük kolu,
Taşmış!... Ne kıyısı belli, ne dibi...
Zincirden boşanmış hergele gibi,
Alabildiğine akıp gitmede,
Çakıl, çâlı, çırpı... Söküp gitmede!...
Köpürüyü sorarsan, o şimdi ancak,
Ya ecel beşiği, ya bir salıncak...
Dalga tos vurdukça sallanır durur,
Köprü sallandıkça seller kudurur!

Bozguna uğrayan Gök Türk ordusu,
Ancak bu köprüden çekilebilir.
Azgın dalgalarla sarsılan köprü,
Bir anda yerinden sökülebilir.

Üstüne ilk adım atan çeriler
Boz-bulanık suya dökülebilir.

Suyu geçemezse sağ kalan erler,
Gök Türk Devleti de yıkılabilir!

Köprüye varırken Gök Türk ordusu,
Kudurmak da ne ki, çıldırmıştı su!...

Köprünün başında Yamtar'la Yumru,
Durdular, toprağa çakılır gibi.
Irmak, öyle hızlı akıyordu ki,
Değildi yüzüne bakılır gibi.
Buna, "akıyor" da denilmezdi pek,
Bir dağdan ovaya dökülür gibi,
Coşup çağlıyordu bir çamur seli...
Değildi önüne çıkılır gibi!...
Göz göze geldiler Yamtar'la Yumru,
"Bu köprü az sonra yıkılır" gibi!

Ne köprü başında suya bakmanın,
Ne çok düşünmenin gereği vardı.
Çünkü: Bel bağlanan ağaç köprünün
Ne ayağı, ne bir direği vardı!
Fakat, iki Türk'ten, her birinin, bir
Aygır başı kadar yüreği vardı
Yamtar buyruk verdi, girdiler suya,
Suyun yıldırım tek süreği vardı!...

Su dediğimize bakmayın, ırmak,
Öfkeden kudurmuş, boz bir çamurdu.
İki dev girince korkmuştu sanki,
Hızı yavaşladı ve bir an durdu!
Bir, iki, üç... Derken bütün hızıyla
Yamtar'la Yumru'nun göğsüne vurdu!
Bu kez daha fazla artmıştı hızı,
Yıkıp yutmak için iki Bozkurt'u!

Katran gibi akan çamur seline
Karşı direnişle, göğüs gerdiler!
Köprü yıkılmasın diye iki Türk
Gövdeleri ile duvar ördüler!
Az sonra, ırmağın iki yanından
Yıkılan köprüye omuz verdiler!

Su yavaşlamıyor, hep aynı hızda...
Ağaç köprü ise iki omuzda!
Dirliğince böyle sağlam olmamış,
Bir kez böyle rahat nefes almamış...
Her soluk alışta esneyip durur,
Irmağı sorarsan, hâlâ kudurur...

Köprü dediğimiz öylesine dar,
Öyle ki, bir atlı geçecek kadar!
Dokuz Oğuzlara yenilen ordu,
İşte bu köprüye bel bağlıyordu!...

Gök Türkler, atlı, yaya... Bozulmuş kaçıyorlar...
Omuzlar üstündeki köprüden geçiyorlar!
Bir yandan ok atarak oyalanırken yağı*
Yağının oklarıyla dökülüyordu çoğu!
Kür Şad, Üçoğul, Sançar, Böğü Alp, Işbara Han...
Yağmur, Sülemiş... Baştan ayağa kıpkızıl kan!...
Tutmuşlardı köprünün başını sağlı-sollu,
Biraz zaman kazanmak istedikleri belli.
Bir ara, mahmuz vurup altındaki yağıza,
Böğü Alp tek başına çıktı Dokuz Oğuz'a!
Bu çıkış, saldırıyı durdurdu bir an için,
Böğü Alp ünledi: –Hey!... Hemen karşıya geçin!...
Kendisi de, yüzgeri ederek yağızını,
Köprünün bu başında alabildi hızını!
Böğü Alp geçti ama köprünün bu başına,
Birden, gözü takıldı bir yiğit soydaşına...

Yağı: Düşman

O, henüz geçmemişti, pek niyeti de yoktu.
Gözlerini silerek dönüp iyice baktı...
Karşı kıyıda kalan Onbaşı Sülemiş'ti,
Sülemiş, Ötüken'e dönmemek dilemişti!...
Beyler, bütün çeriler... Baktılar ona doğru...
Saplanan oklar ile orman gibiydi bağrı!...
Sülemiş biraz daha düşmemek için yere,
Elleriyle asıldı belindeki kemere...
Kanlı parmaklarıyla onu çözüp çıkardı,
Kendisini, köprünün korkuluğuna sardı!...
Sevinçliydi Sülemiş, düşmek korkusu yoktu.
Yamtar, suyun içinden, onun hâline baktı,
Dedi: –Dayan Sülemiş! Çal kılıcı durmadan!
Ben köprüyü bırakmam; sen uçmağa varmadan...
Sülemiş, dar köprünün ağzında bağlı durur.
Göğsündeki oklarla, yüreği dağlı durur...
Köprüyü geçmek için yaklaşan her bir yağı,
Düşüyordu, köprüye ulaşmadan ayağı!...
Son damla kanına dek, kelle biçti, kol kırdı...
Sonra öbür yandaki Gök Türklere haykırdı:
–Selâm Tanrıdağı'na!... Ve selâm Ötüken'e!...
Ruhlarımız uçmakta buluşur bir gün yine!...

BOZGUN

Gök Türkler'in, Çin'e son bir kez daha akın edişleri... Bozkurtların, toptan ölümegidişleridir:

Bu yıl da Türkeli'ne erkence geldi bahar,
Fakat açlık dinmedi, bitmedi türlü belâ.
Çin'e akın etmeden doymak umudu yoktu.
Fakat akın buyruğu verilmiyordu hâlâ!

Bu buyruk geciktikçe artıyor dedi-kodu...
Kinle anılıyordu Kara Kağan'ın adı!
Akın edilmesini istemiyordu Katun,
Bu Katun yüzündendi başa gelenler bütün!
Onun eliyle doldu çaşıtlar Ötüken'e,
Onun eliyle döndü gonca güller, dikene!

Şimdi hangi beylerin, neler konuştuğunu,
Kimin ileri gidip haddini aştığını,
Çinli uşaklarından öğreniyordu her gün...
Böğü Alp'ın adını duyunca Katun birgün!
Anladı bu işlerin çok sarpa sardığını...
Böğü Alp'ın iyice ileri vardığını,

Dinleyince ürperdi!... Dedi:
–Neyse gereği,
Tez elden yapılmazsa, Bozkurtların yüreği,
Hızlı çarpmayagörsün, gök çöker, yer yarılır...
Ne yanından geçilir, ne önünde durulur!...

Kara Kağan'a yakın beylerden, Uluğ Tarkan,
Kağan'ın otağına çağrıldı sabah erken!
Katun, Uluğ Tarkan'a duyduğunu anlattı,
Birçok nesneleri de kendiliğinden kattı.
Uluğ Tarkan gün boyu Böğü Alp'ı aradı,
Bulup konuşmak için Ötüken'i taradı.
Gün batımına yakın onu bulduğu zaman.
Böğü Alp'ı orada sorguya çekti hemen:

–Hey! Binbaşı Böğü Alp! Yeter atıp tuttuğun!
Kağan'la Katun için doğru mu söz ettiğin?
–Evet! Doğrudur Tarkan!
Öyleyse düş ardıma!
–Geliyorum! Bin canım feda olsun yurduma!

Henüz iki-üç adım atmışlardı ki beyler,
Bir ulak, Böğü Alp'ın önüne gelip durdu.
Uluğ Tarkan, "Bu da ne?" der gibi bakınırken,
Ulak atından inip dizini yere vurdu.
Dedi:

–Yarın çerinin toplanması gerekir!
Çin üstüne akın var!... Kara Kağan buyurdu!

Bu akın haberiyle, Böğü Alp buşkulandı,
Hem de Uluğ Tarkan'ın sözünden kuşkulandı!

Dedi:
–Yüce otağa götürmen için beni,
Kağan mı buyruk verip görevlendirdi seni?
–Hayır, Katun buyurdu!
–Öyleyse gelmiyorum!
–Neden?
–Neden mi? Çünkü: Gelmek bana yaramaz
Beni yarın orduya çağırırken Kağanım,
Katun, özge iş için sana buyruk veremez!
–Böğü Alp! İçing Katun bana buyruğu verdi!
–Verse ne çıkar? Beni karşısında göremez!

Tarkan çok direnmedi; dirense de boşuna...
Böğü Alp'la vuruşmak hiç gelmezdi işine,
Baktı ki güvendiği bütün umutlar söndü,
Binbaşıyı orada bırakıp geri döndü.

AKIN VAR

Bozkurtlar uludu: Hey, hey heyyy!...
Akın var... Akın var... Akın var!...

Kişnedi kısraklar, aygırlar...
Yerde toz, göklerde çakın var!...

Göğsünde al açar güllerin,
Heyy bre!... Alnında akın var!

"Kılıcım kırıldı" deme ha!...
Elde yay, sadakta okun var!

Gam yeme pusatın yoğise,
Düşmana az daha yakın var!

Öç odu dolunca gönlüme,
Eyyy ölüm!... Ne güzel kokun var!

KUŞKU

Akına gelmemişti Işbara Han ordusu,
Kür Şad'ın tümeni de görünürlerde yoktu.
Tulu Han'a gelince, Kağan'a yağı olmuş,
Şu anda Çinlilerin sarayında konuktu.
Yağımızın bu denli güçlendiği bir çağda,
Kötü yönetilmekten Türk'ün bağrı yanıktı.
Böylesine bir akın görmemişti Böğü Alp,
Yalnız Böğü Alp değil, buna herkes tanıktı.

Türklerin ancak vardı iki tümen çerisi,
Şen King'in buyruğuna verilmişti birisi!
Ordu bir gün yürüyüp konak yerine erdi,
Geceydi... Ay ışığı altında mola verdi.

Böğü Alp dedi:
–Ay Bey! Niçin iki tümenle
Akına çıkılmıştır! Bunu biliyor musun?

Işbara Han'la Kür Şad, niçin yok aramızda?
Kasten bırakılmıştır! Bunu biliyor musun?

Böylesine bir akın yaparsa Türk ordusu,
Şimdiden yıkılmıştır! Bunu biliyor musun?

Benim umudum yoktur bu savaşın sonundan.
Belimiz bükülmüştür! Bunu biliyor musun?

Bu gördüğün çeriler, artık Bozkurtlar değil,
Dişimiz sökülmüştür! Bunu biliyor musun?

Binbaşı Ay Bey dedi:
–Böğü Alp! Bunları, sen,
Kara Kağan'a, bir de Katun'a sormalısın!
Şu anda, ordumuzda Tümenbaşı bulunan,
Çinlinin Şen King adlı itine sormalısın!

ÇİN ORDUSU

İki gün sonra ordu,
Uyang dağına vardı.

Gün doğmamıştı daha,
Az kalmıştı sabaha.

Çin ordusu belirdi;
Bulut gibi gelirdi....

Çaşıtlardan birisi,
Der ki: – Bu Çin çerisi,

Hem sıkı giyimlidir,
Hem, iyi doyumludur.

Bu ordu, hemen hemen
Vardır beş-altı tümen!...

Üç katlı Çin ordusu
Çok sayılmaz doğrusu.

Kara Kağan'a göre:
"Çabuk serilir yere...

Fakat, Tulu Han nerde?
Gel de yanma bu derde!...

Öbür yanda olmasa,
Yok bizim için tasa."

BEKLEYİŞ

Yedeğe ayrılmıştı
Böğü Alp sağ geride.

Ay Bey, ilk saldırıya
Görevli ileride.

Kara Kağan, Ay Bey'den
Biraz daha beride,

Dikmişti üç tuğunu...
Hiç ses yoktu çeride!

HÜCUM

Ay Bey'in buyruğuyla bin atlı, bir solukta,
Çin ordusuna karşı yorgaya kaldırıldı.

Yağıyla aramızda dokuz yüz adım kala,
Alanda dokuz yerden borular çaldırıldı.

Bin atlı, bin yay üzre sürdüler oklarını,
Bir Çinli tümenine, dörtnala saldırıldı.

Yağıyla aramızda iki yüz adım kala,
Atlıların geriye dönmesi bildirildi!

Bu kez geriye doğru at süren çerilere,
Bir buyrukla, ince ay biçimi aldırıldı!

Bu fırsatı kaçırmak istemedi Çinliler,
Nitekim arkamızdan dizginler dolduruldu!...

İyice girmişlerdi ince ay kıskacına,
İçlerinden dediler: –Gök Türkler yıldırıldı.

Çinliler, Gök Türklerin kaçtığını sanmakla,
Kargalar, solucanlar, tilkiler... Güldürüldü.

Az sonra, bir buyrukla geri döndü bin atlı,
Böylece Çin tümeni, ikiye böldürüldü!

Çinliler şaşırmıştı beklenmedik dönüşten,
Şaşırmak ne kelime, öfkeden çıldırıldı!...

Bin atlının elinde bin kılıç parlıyordu,
Kimi tutsak edildi, kimisi öldürüldü!...

KARŞI HÜCUM

Çinlilerin, Ay Bey'i iki yandan çevirip
Sarmak istedikleri, açıkça belli idi.

Arıklamış atlarla savaşan çerimizi
Yormak istedikleri, açıkça belli idi.

Önlerine dikilen canlı Türk duvarını
Yarmak istedikleri, açıkça belli idi.

Tam ortada bulunan Kağan'ın üç tuğuna,
Varmak istedikleri, açıkça belli idi.

Böylece, Çinlilerin bizi, yüreğimizden
Vurmak istedikleri, açıkça belli idi!

* * *

Savaşa katılmayan Binbaşı Böğü Alp'ın
Gözleri, bu sırada Ay Bey'e çevrilmişti.

Ay Bey bütün gücüyle, dalarken Çinlilere,
Can evine saplanan bir okla devrilmişti!...

Böğü Alp bu durumda bekleyemezdi artık.
Ay Bey'in ölümüyle yüreği kavrulmuştu.

Yumru'ya buyruk verdi: –Saldırış borusu çal!...
Bin ok, yıldırım gibi bir anda savrulmuştu!...

Böğü Alp'ın erleri, büyük Çin ordusunun
Ardına düşmek için doludizgin sürdüler.

Kısa bir şaşkınlıktan sonra Çinli subaylar,
Bin atlının önüne iki tümen verdiler!...

İki tümen üstüne varırken Türk çerisi,
Bir tümenin de soldan geldiğini gördüler!

Böylesine bir savaş görülmemişti belki,
Biz Çinlileri sardık, onlar bizi sardılar!...

Kağan'ın tuğları da yükselince havaya,
Biribirine girdi şimdi bütün ordular!...

SONSUZDA BULUŞMAK

Kulaklar duymazdı özge sesleri,
Bu çetin savaşın gürültüsünden.

Gözü kamaşırdı sanki güneşin,
Türk kılıçlarının parıltısından!

Erlik türküleri bestelenirdi,
Dökülen kanların şarıltısından!

Ok vınlamasını duymak ne mümkün,
Köpüren atların horultusundan!

Şimdilik en büyük şikâyetimiz,
Yaralanan Çinli dırıltısından!...

* * *

–Yüzbaşı Yağlakar!
–Buyur Binbaşım!...
–Sol taraftan gelen hücumu dindir!
Yüzbaşı son hızla dönerken sola,
Gür sesiyle dedi:
–Buyruk senindir!

Solumuzdan gelen bu Çin tümeni,
Yedekte bulunan on bin çeriydi.
Onları durdurmak görevi alan,
Yarı aç ve yorgun yüz Türk eriydi.
Yüzbaşı Yağlakar, "Olmaz" demedi,
Savaş alanları erlik yeriydi!
Nitekim, Yüzbaşı hiç düşünmeden
Buyurdu: –Ok yağdır, sonra kılıç çek!
Kirişler dokuz kez doldu boşandı,
Dokuz soluk alıp verinceye dek!...
Yüz er saldırınca on bin Çinliye,
Bu durumda geri dönülmezdi pek.
Yerine gelsin de verilen buyruk
Varsın içimizden dönmesin bir tek!
Bir anda yüz kılıç sıyrıldı, hayda...
Yüz gövdeden yüz baş ayrıldı, hayda!...
Şimşekten öteydi bizlerdeki hız,
Meğer ne güzelmiş ölüm denen kız!
Ona varmak için yarışıyoruz...
Vuruşuyoruz ha... Vuruşuyoruz!...
Bir görev uğruna can dediğin ne?
On bin Çinli değil, Çin dediğin ne?
Artık geri dönmek usumuzda yok.
Usumuzda yalnız, biraz daha çok
Dayanıp yağıyı oyalamak var...
Yağıyı, kanıyla boyalamak var!...

* * *

Ölümle eğlenen bir bölük çeri,
Geri dönmediler o günden beri!..
Birgün Bozkurtların başlarsa çağı,
Yüzbaşı Yağlakar elinde tuğu,
Ardında yüz erle katılır bize.
Birlikte yürürüz büyük denize!...

KARA KAĞAN'DAN KARA HABER

Savaş alanından kuzeye doğru,
Yırttı ufukları bir kara çağrı!
Kağan'dan Kür Şad'a bir kara haber,
Düştü Ötüken'e tanla beraber!...

Ulak dedi: –Kür Şad! Ordu bozuldu!
Barış için, Çin'e bitik yazıldı!
Bir elçi yollandı Çin başbuğuna,
Ordumuz çekildi Uyang dağına!...

Kür Şad der: –Barış mı? Yazık buduna!
Tanrı'nın verdiği Gök Türk adına
And olsun! Bozkurtlar öldü demektir!
Ölmek ne! Sonumuz geldi demektir!
Tanrı bağışlar mı böyle Türk'ünü?
Ve hızla başından çekti börkünü,
"Barış ha!... Barış ha!.." diyerek, yere
Var gücüyle vurdu... Vurdu... Üç kere!...

Bozgun haberini duyunca budun,
Toplandı kız, kızan, er kişi, kadın...
Dediler Kür Şad'a: –Buyruk ver bize,
El ele, kol kola, omuz omuza...
Vuralım yağıyı, nerde bulursak!
Minnet canımıza, şehit olursak!..

Kür Şad der: –Ordumuz bozulabilir,
Toparlanıp yağı ezilebilir.
Korkulacak nesne bozgun değildir,
Yüreğim bu yönden üzgün değildir...
Kağan çekilerek Uyang dağına,
Barış teklif etmiş Çin başbuğuna!
Türk Kağan'ı barış isterse Çin'den,
Yarışı kaybettik sayılır dünden!...

Sonra der: –Oturmak yaraşmaz bana...
Hemen ulak salın Börü Tarkan'a,
Hemen, hiç durmadan buraya gelsin,
Benim görevimi kendisi alsın!

Az sonra otağa gelince Tarkan,
Kür Şad yola çıktı o sabah erken!...

SON ÇARE

Bir yüzbaşı, iki er, at uşağı ve ulak...
Kür Şad'ın yanı sıra uçtular Çin'e doğru.
Hiç mola verilmeden, dere tepe aşıldı...
Bir gündüz, bir de gece... Yüzleri güne doğru...
İkinci gün, tan vakti güneye kıvrıldılar,
Sürdüler, Uyang dağı denilen yöne doğru.
Ortalık kararırken varmışlardı orduya,
Ordunun gücü yoktu, yeni bir üne doğru!
Az sonra, otağ içre diz vurulurken yere,
Kara Kağan'ın başı eğikti öne doğru!

Dedi:
–Kaybettik!...
–Neyi?
–Bilmez misin? Savaşı!...
–Kaybolanı düşünmez Türk devletinin başı
–Ya neyi düşünmeli?
–Kazanmayı!
–Ne ile?
Kazanmak... Söylemesi kolay geliyor dile...
Elimde, yorgun ve aç, yaralı on bin atlı...
Karşımda azığı bol altı tümen pusatlı!

Beylerin çoğu öldü, ne ayak kaldı, ne baş...
Bu kadar çeri ile kazanılır mı savaş?
–Kağan! Buyruk verirsen eğer şu anda bana,
Bir ulak göndereyim hemen Işbara Han'a!
Bütün atlılarını toplayıp yola çıksın,
Burada yarasızlar, yaralılara baksın...
Sonra, talihimizi bir kez daha deneriz,
Tanrı yardım ederse, Çinlileri yeneriz!...

–Hayır! Bin kez denesek, yine başa çıkılmaz!
Devletin geleceği, talihe bırakılmaz!...

–Bir talih denemesi, barıştan yeğdir bize!
Bir umuttur... Gecemiz belki döner gündüze!...
Fakat barış yaparsak, uçurumdur önümüz,
Umutlarımız söner, kararır her günümüz!...

–Ben, barış yapmak için elçi yolladım Çin'e!...
–Kağan! Bunu yapmakla çok kötü ettin-yine!...
Çok şey isteyecekler Çinliler şimdi bizden.
Onların istekleri düşürür bizi gözden!
Buyruk ver, Ötüken'e bir ulak gönderelim,
Bütün çerimiz gelsin, bir gözdağı verelim!...
Bizimle doğru-dürüst konuşurlarsa iyi...
Yoksa göze alırız kanlı bir denemeyi!

Kağan düşünüyordu, avuçlarında başı,
Kararsızlık yüzünden kaybetmişti savaşı.
Yine de kararsızdı, ne desin bilmiyordu,
Kesin bir buyruk vermek, içinden gelmiyordu...
Bir ara kımıldadı bol tüylü, kızıl börkü,

Sonra Kür Şad'a dönüp:
–Dediğin olsun peki,
Dilediğin gibi yap!...
Kür Şad diz vurdu yere,
Hemen dışarı çıkıp buyurdu iki ere:
–Sen Börü Tarkan'a git! Sen de Işbara Han'a!...
Bütün çerileriyle katılsınlar Kağan'a!...

Dizler yere vuruldu:
–Buyruk senindir Kür Şad!
Sonra kuzeye doğru kanatlandı iki at...
Sonra, bir yüzbaşıyla kendi at uşağına
Seslenerek bir şeyler söyledi kulağına!...
"Dilediğin gibi yap!" diyen Kara Kağan'dı,
Öyleyse her nesneyi yapması olağandı.
Nitekim, yüzbaşıyı Batı Gök Türk iline,
Yollamıştı, soydaşlık böyle günde biline...
Kendi at uşağı da yoldaştı yüzbaşıya,
Yarı geceye doğru başladılar koşuya!...

Kür Şad hiç uyumadı tan ağarıncaya dek,
Yaralı çerileri yoklayıp sordu tek tek...
Kimi baygın yatıyor, inliyordu kimisi,
Açlıktan yarı ölü durumdaydı kamusu...
Böğü Alp... Son savaşta dev kesilen kahraman,
Kırkıncı yarasını dağladıkları zaman,
Bayılmış... Kansızlıktan beti benzi solmuştu,
Kocamış Tunga Tegin, cenk yerinde kalmıştı!...

UMUT VE İMAN

Kür Şad'ın buyruğuyla üç onbaşı, iki er,
Bütün Türk ordusunu saydılar birer birer...
Şen King'i er yerine koymadıkları için,
Onbaşılardan biri dedi:
–Saymadan geçin!
Kağan, Kür Şad, Böğü Alp... Bunların sayısı üç,
Diğer beyler ölmüştü! Düşünmesi bile güç.
Yüzbaşı sayısı dört, onbaşı yirmi birdi...
Çeriler, tam dokuz bin sekiz yüz elli erdi!
Bunlardan altı yüzü, artık savaşamazdı
İyi bakılmazlarsa, birisi yaşamazdı!

Bu altı yüz çeriyi bir tarafa ayırıp
Ötüken'den gelecek azıklarla doyurup
Burada bekletmeden, göndermeliydi yurda.
Şimdi dokuz bin üç yüz er kalıyordu burda!
Eğer, Börü Tarkan'dan gelirse iki bin er,
Çerimizin sayısı, on bir bin üç yüz eder...
Katılınca bir tümen Işbara Han atlısı,
Yapılacak demekti, savaşın en tatlısı!...

Fakat yine Kür Şad'ın talihi olmadı yâr...
Çünkü: Ne Işbara Han, ne bir tümen çeri var!...

Işbara Han'a gidip orduya dönen ulak,
Gelecek yardım için, neler söylüyordu bak:
–Kür Şad! Buyruğun üzre, Işbara Han'a vardım.
Uzanmış yatıyordu! Onu çok sayrı gördüm!
Bize katılamadı; çünkü, bitikti işi...
–Peki, yardımımıza gelen çeri kaç kişi?
–Bin dört yüz!...
–Nasıl olur? Bir tümen er ne oldu?...
–Kür Şad! Işbara Han'da, yirmi tek çeri kaldı!
Onların da atı yok. Çünkü, geçen yılki kış,
Ne binilmeye aygır, ne er kişi bırakmış...
Kür Şad bunluydu ama, sarsılmıyordu özü:
Dedi: –İşler pek kötü: Tanrı korusun bizi!
Bu sırada altı yüz ağır yaralı çeri,
Üç erin buyruğunda gönderilirken geri,
Ötüken atlıları ufukta göründüler,
Az sonra iki bin er atlarından indiler...

On iki bin yedi yüz kişiydi bütün ordu.
"Nasıl etmeli..." diye Kür Şad, düşünüyordu.
Yapılabilecek şey, zamanı uzatmaktı,
Mümkün olduğu kadar eli çabuk tutmaktı.
Belki, Batı Kağanı gönderir çerisini...
Göndermezse, Gök Tanrı bilirdi gerisini...

İyi yönetmek için, yapılacak savaşı,
Kür Şad, yüzbaşılardan dokuzunu binbaşı,
Birçok onbaşıyı da o gün yüzbaşı yaptı.
Sonra, Çinli Şen King'in çadırına at tepti.
Dedi:
–Bugünden sonra otağda kalacaksın!
Hem de Kara Kağan'ın yaveri olacaksın...
Şen King kızdı; bir şeyler mırıldandı içinden...
İşte tam bu sırada elçi gelmişti Çin'den!...

TUZAK

Kür Şad, Şen King, Böğü Alp... Kağan'ın yanındaydı,
Az sonra, Çin elçisi otağın önündeydi...
Türkçe bilen bir subay gelmişti yanı sıra,
Çin elçisi, her sözün üstünde dura dura,
Konuşmaya başladı:

–Saygı Türk Kağanına!
Sağlık dilemek için gönderildim yanına...
Acun oldu olalı, nice ulu Kağanlar...
Savaş meydanlarında dökmüştür nice kanlar!
Bozgun denen nesnenin tadı olsa da ağu,
Bu ağudan tatmıştır o başbuğların çoğu!
Bir talih işidir bu yenilmek veya yenmek...
Barış için şart nedir? İstiyoruz öğrenmek!...

Kür Şad, Çin elçisinden duyunca bu sözleri,
Dedi: –Yarına kadar beklesinler bizleri!
Hemen cevap verilmez şu bunlu sıramızda;
Düşünüp taşınalım biz kendi aramızda.

Umulmayan teklifler beklerken Kara Kağan,
Elçinin "Şartınız ne?" diyerek sorduğu an,
Yüreği ferahlamış, gülmüştü asık yüzü...
Çin elçisine dedi: –Yalnız bırakın bizi!
Konuğumuz olarak şimdi dinlenin varın,
Size şartlarımızı bildireceğiz yarın!...
Kür Şad, Çin elçisinin sevinmedi sözüne;

Sevinmek şöyle dursun, kuşku girdi özüne!
Yüreği sıkılmıştı, neden bilemiyordu.
Özündeki kuşkuyu atıp silemiyordu.
Binbaşı Böğü Alp'ın kansız yüzüne baktı,
Onun yüreğinde de bir ferahlama yoktu.
İkisi de Şen King'e diktiler gözlerini,
Sanki o sıkıyordu, onların özlerini...
Sanki onun yüzünden bütün Türkler bunluydu,
Neden mi? Sormayınız! Çünkü: Şen King, Çinliydi!..
Yalnız Çinli olması yeter, artardı bile;
Çünkü: Töreleriydi; kötülük, yalan, hile!...
Kişi dediğin, bir kez olmaya görsün Çinli
Her Türk, ister istemez olurdu ona kinli!...

* * *

Çin elçisi, oranın en yüksek bir yerine
Kurdurdu çadırını iki Çinli erine.
Bir de aşçısı vardı, bu elçinin yanında;
Aşçı olur mu diye bu savaş meydanında,
Türkler hem gülümsemiş, hem de şaşırmışlardı.
Çinlilerse, çabucak, aşı pişirmişlerdi!...
O çevrede bulunan iki yaralı ere,
İyilik olsun diye, kendilerine göre,
Pişirdikleri aştan götürmüşlerdi biraz.
Karınları aç olan erler, etmediler naz...
Aşçı hem güler yüzlü, hem de boşboğazdı çok;
Çinli değilmiş gibi, nedense gözü de tok!
Türklere aş verirken diyordu:
–Yiyin, yiyin!...
Böylesine aş yapan bulunmaz bencileyin!
İki er, bu sözlere pek kulak asmıyordu;
Fakat, boşboğaz Çinli yine de susmuyordu:
–Belli ki yaranız çok; hem derin! Vah vah...
Yazık!
Erlerden biri dedi:
–Ne yarası be!... Çizik!...
Ve kanlı giyiminin açarak arasını,
Gösterdi böğründeki dağlanmış yarasını...

Çinli aşçı, kendini ötelere fırlattı:
–Ne çizgi? Bu oyuk!... Diye bir çığlık attı.
–Bu yara, bu kadarcık aşla sağalmaz; yiyin!
Kaç yaralınız varsa, tamamını söyleyin...
Söyleyin, onlara da götürelim bu aştan...
Söyleyin, aş yetmezse, yaparım yeni baştan!...
–Yarasız er mi olur? Yaralıyız hepimiz!
Hem yara ne? Ölmeye gelmedik mi topumuz?
–Yazık yazık... Bizden de öldü binlerce çeri;
Kalanları da Çin'e gitti gerisin geri...
–Bizim de yarımız yok! Şaşacak ne var bunda?
Yoksa, savaşta ölmek suç mu sayılır Çin'de?
–Yakında yurdunuza dönersiniz sanırım?
–Ulan Çinli, konuşma!... Bozuluyor sinirim!
Seni uslu sanmıştık; çok alıkmışsın meğer!
Yurtta ne işimiz var? Geri dönseydik eğer,
Yurtta kalanları da getirmezdik buraya.
Savaş başlayacaktı, elçi girdi araya...

* * *

Kür Şad ile Böğü Alp çeriler arasında,
Gezinip konuşurken gecenin yarısında,
Ateş yakıldığını gördüler birdenbire;
Hem epeyce yakındı bulundukları yere!...

Kür Şad, gece orduda ateş yakılmasını,
Değil ateş yakmayı, çakmak çakılmasını
Bile yasaklamışken, sırası mıydı şimdi?
Buyruğa karşı gelen bu saygısızlar kimdi?...

Böğü Alp'la birlikte o tarafa sürdüler,
Elçi ile bir Türk'ü tartışırken gördüler.
"Od yakmak yasak!" derken nöbetçi Türk çerisi,
Özge nesneler diyor, Çinlilerden birisi...
Asıl şaşılacak şey, aşçı, bu geç zamanda,
Yemek pişiriyordu, kocaman bir kazanda!...

Kür Şad ile Böğü Alp hızla oraya vardı,
Onları gören çeri, dizini yere vurdu.
Dedi:
–Kür Şad! Çinliler anlamıyor dilimden;
Neredeyse bir kaza çıkıyordu elimden!
Kür Şad, der nöbetçiye:
–Ateşi hemen söndür!
Nöbetçi diz vurarak dedi:
–Buyruk senindir!

Kür Şad, bu kez dönerek elçinin dilmacına,
Dedi:
–Çeri olarak gelmedin mi acuna?
Geceleyin orduda od yakılmaz! Töredir!
Gecenin yarısında, aş pişirmek de nedir?...

Dilmaç subay, elçiye açınca bu sözleri,
Kür Şad'a dönüp dedi:
–Bağışlayın bizleri!
Savaş törelerini bilmez bizim çerimiz;
Verdiğiniz buyruktan olmadı haberimiz!...

Hem Kür Şad, hem Böğü Alp... Yorgundular iyice;
Bir yere uzandılar yarılanırken gece.
Az sonra mışıl mışıl uyurlarken ikisi,
Şöyle konuşuyordu dilmaçla Çin elçisi:

–Öldüklerine göre, Gök Türklerin yarısı,
On bin kişi kalmıştır, Kara Kağan çerisi.
Geride kalanlar da çağrıldığına göre,
Türk ordusu çıkmıştır ancak on beş bin ere!
Görevini başardı; şu biçim aşçı yine...
Türklerin sayısını haber vermekle Çin'e!
Kür Şad söndürtmeseydi yaktığımız ateşi,
Diyecektik, Türklerin yaralısı kaç kişi!...

–Daha ne istiyoruz; bu kadarı da yeter.
Bir tuzak kurulmazdı Türklere bundan beter!...

TUZAĞIN İÇİNDE

Kür Şad'ı dal uykudan uyandıran bir ulak,
Diyordu:
–Kağan seni otağda bekliyor; kalk!
Gün doğmuş; ortalıkta derin sessizlik vardı,
Bir uyku hâlsizliği içinde bütün ordu...
Ötüken'den orduya getirilen son azık,
Akşamdan dağıtılıp tüketilmişti; yazık!...

Kür Şad, eşkin atını otağa doğru sürdü;
Böğü Alp'la Şen King'in geldiklerini gördü.
Yine Çinli Şen King'e nedense kin duymuştu.
Otağda olmasını uğursuzluk saymıştı!...

Çin'den gelen elçiye vermek için bir cevap
Yapılan toplantıda Kür Şad, Şen King, Böğü Alp...
Kağan'ın huzurunda diz vururlarken yere,
Önce Kür Şad söz aldı, Türk töresine göre:
Dedi:

–Kazanmışlarken Çinliler son savaşı,
Barış yapmak değildir Türk Kağanının işi!
Üç gün önce burada yetki vermiştin bana;
Bu yetkiyle bir ulak yolladım Tulu Han'a!
Batı Türk iline de iki elçi gönderdim;
Yardım istensin diye onlara buyruk verdim.
Yardım gelinceye dek Çin elçisi beklesin;
Eğer bekleyemezse çadırını yüklesin!
Sözümü dinlerseniz, vazgeçelim barıştan;
Savaşmak yeğdir bize Çinliye yalvarıştan!...

–Yadım geleceğini umar mısın Batı'dan?
–Barış dilemektense Çinli gibi kötüden,
Türk Kağanından çeri istedim; belki gelir...
Gelmezse ne yapalım? Sonunu Tanrı bilir!...

–Çinliler barış için elçi yollarken bize,
Yeniden savaşmayı almamalıyız göze!
Bir daha yenilirsek, bundan kazancımız ne?

–Yeniden kavuşuruz kaybettiğimiz üne!
Yarı yarıya öldük; bu yetmiyormuş gibi,
Bizleri kınasın mı yedi kat yerin dibi?
Bizi tanımaz olur Türk illerinde bir boy;
Bizim için ne söyler, bizden türeyecek soy?
Benim bildiğim budur: Çinliyle barış olmaz!
Eğer barış olursa, Türk Kağanlığı kalmaz!...
Yeni bir hayat vardır, her yeni başarıda;
Bu ara bir şakırtı duyuldu dışarıda...
Sonra, otağ kapısı birdenbire gerildi,
Bir nöbetçi çerinin diz vurduğu görüldü!...

–Yüce Kağan! Görüşmek diler Yüzbaşı Yamtar!
Kağan düşündü... "Bunda yaramaz bir haber var..."

Dedi:
–Gelsin!
Az sonra, Yamtar girdi içeri,
Bir dev görkemi ile dizledi yağız yeri!
Der: –Kağan! Çin elçisi, az önce burdan kaçtı.
Bu haberi duyunca, Kağan'ın benzi uçtu!

Bakıştılar Kür Şad'la Böğü Alp aynı anda;
Konuşmaya güç yoktu sanki Kara Kağan'da...

–Nöbetçiler yok mudur? Hem nasıl kaçırmışlar?
–Bütün nöbetçilere bir ağu içirmişler!...
–Peki, Yüzbaşı Yamtar! Nasıl anladın bunu?
–İşitmiştim elçide çok azık olduğunu...
Biraz istemek için giderken yanlarına,
Baktım nöbetçilerin okunmuş canlarına!

Kağan, buşku içinde dinlerken bu haberi,
Bir yüzbaşı, Kağan'ın otağından içeri
Girdi soluk soluğa... Bu, Yüzbaşı Yağmur'du.
Tahtın önüne gelip dizini yere vurdu,
Der:

–Kağan! Çin elçisi, kurmuştur bize pusu;
Güneyden üstümüze geliyor Çin ordusu!...
Kara Kağan öfkeyle otağından fırladı,
–Tuğlar kalksın!... Borular çalsın! Diye gürledi.
Sonra der:
–Tez geçelim birliklerin başına!

Sonra, binlerce mahmuz değerken at döşüne,
Acundan silmek için Bozkurtların izini
Bir tamu velvelesi kapladı yeryüzünü...
Bir avuç Türk erini sardı yedi kat yağı,
Erlik niceymiş meğer, seyretti Uyang dağı!
Gök Türk çerilerinin çoğu dünden yaralı,
Yara-bere gam değil; çoktan bahtı karalı.
Hemen düşürmek için Bozkurtları ağına,
Saldırıyor Çinliler Kağan'ın üç tuğuna!
Kağan, Kür Şad, Böğü Alp... Yalın kılıç öndeler;
"Olmak veya olmamak" dedikleri gündeler...
Bir Gök Türk çerisine, yedi Çinli düşmede,
Bir Gök Türk'ün bağrını, yedi kargı deşmede!
Her an seyrekleşmede, erimekte sıralar,
Anlatılmaz, görmeli... Ne renktedir buralar...
Anlatılmaz Görmeli... Bu son savaşta bizi;
Gökler toz-duman içre, bozkırlar kan denizi!...

KAĞANSIZ ÜLKE OLMAZ

Kür Şad, bir göz ucuyla dört bir yönüne baktı,
Kağan'ı kurtarmaktan özge umudu yoktu
Bağırdı:

–Yumru!...
–Buyur!...
–Çal bir toplan borusu!...
Kağan'ın çevresine gelsin Gök Türk çerisi!...

–Buyruk senindir Kür Şad...
Üç kez üflendi boru...
Kağan'ın çevresine toplandı bütün çeri...

Kür Şad der:
–Kara Kağan! Kesildi umudumuz;
Biz ölsek de Kağansız kalmamalı yurdumuz.

Yüzbaşı Selçik!
–Buyur!...
–Yüzbaşı Yamtar!...
–Buyur!...
–Kağan yurda dönmeli, aşarak dere, bayır!
Az yaralı erlerden dokuzar çeri seçin

Sıyırın kılıçları ve Kağan'a yol açın
Kağan'ın kaçtığını anlamamalı yağı;
Onun için burada kalmalıdır üç tuğu!...
–Buyruk senindir Kür Şad!
Ve oklar kirişlendi;
Yirmi keskin vınlama... Yirmi Çinli şişlendi.

Ortalık kararırken bir tümen yarılmıştı;
Yağının az olduğu bir yere varılmıştı...
Yamtar bütün gücüyle haykırdı:
–Kara Kağan!...
Çin tümenini yardık, kurtuluyorsun, davran!...

İki Çin subayının, Yamtar'ın sözlerinden,
Bir şeyler sezdikleri belliydi gözlerinden!
Çünkü: Buyruklar verip dağılan erlerine,
Geldikleri görüldü tekrar üzerlerine...

Amansız boğuşmanın tekrar kızıştığı an,
Çinli subayın biri bağırdı: "Kieli Han..."
Dilleri dönmüyordu Kara Kağan demeye,
Bu yüzden "Kieli Han" diyerek ünlemeye
Başlayınca Çinliler, zor duruma girildi...
Üç yüz Çinliye karşı, yirmi göğüs gerildi!

Yüzbaşı Selçik baktı, Kağan'ın kurtulması
Mümkün değil! O hâlde ileri atılması
Ve yalan söyleyerek ölmesi gerekliydi!
Selçik hem yakışıklı, hem arslan yürekliydi.
Ortaya atılırsa "Kağan benim" diyerek,
Ölecekti... Kim bilir kaç yüz kargı yiyerek.
Düşündü... Gam değil bu... Kağan kurtulsun yeter....
Fakat yalan söylemek... Ölümden bin kez beter!...

Düşündü... "Düşünmeye zaman yok... Varmalıyım...
Kağan benim... Diyerek atımı sürmeliyim..."

Selçik, Yağma boyundan yiğit bir Yüzbaşıydı;
Her Yağma eri gibi yakışıklı kişiydi.
Bu yüzden Çinlileri kolayca kandırması,
Söylediği yalana hemen inandırması
Mümkündü... Var gücüyle mahmuzladı atını...
Selçik'in ünü tuttu göğün yedi katını!...
–İt suratlı Çinliler Kara Kağan benim hey!...
Bize göre uçmaktır, ölüm dediğiniz şey!...

Bir yandan haykırırken bir yandan biçiyordu...
Kılıcına uğrayan kelleler uçuyordu!

Çinliler inandılar Selçik'in yalanına,
Bakmadılar Türklerin geride kalanına.

Hep birden ona doğru saldırıldı, sarıldı...
Tutsak edilmek için, önce atı vuruldu.

Selçik yaya kalsa da, vuruşuyordu, yine;
Meydan okurcasına, Çinliye... Bütün Çin'e!...
Güzel yüzü, gövdesi... Baştan ayağa kandı;
Bir kargı dürtüşüyle, baştan ayağa yandı!...
Dizleri üzerine düşerken yağız yere,
Bir kızıl doğan gibi, ruhu uçtu göklere...

Tanrı'ya ulaşırken, Tanrı'nın verdiği can,
Ötüken'in yolunu tutmuştu Kara Kağan...
Yamtar dedi:
–Yurt için giden cana bakılmaz;
Kağanı sağ oldukça Türk budunu yıkılmaz
Sonra geriye doğru dönerek at saldılar,
Çinlilerin içine hışım gibi daldılar.

Yüzbaşı Sançar'ın son gülüşü... Çinli kargılarının göğsünü delişi... Büyük ruhunun Tanrıdağı'na yükselişidir:

Bozkırdan bir uğursuz kasırga geldi, geçti.
Yalnız gelip geçmedi, bağrımı deldi geçti!
Nice bin yıldan beri doğup batan güneş de,
Böylesini görmüşse, sorun söylesin, işte...

Şu bozkır, şu yağız yer, şu sarı toz bulutu...
Şu, on bin şehidimin yattığı cenk meydanı...
Bir kötü çığır içre yorulan bahtımızın,
Bozkurtları öldüren, tamuya denk meydanı!...
And olsun gökte gezen dokuz yıldız üstüne,
Görülmemiştir böyle, bir kızıl renk meydanı!

Bozkurtlar ocağının sönmeyen odu Kür Şad,
Şu anda, dayanılmaz acılar çekiyordu.
Gövdesinde sekiz yer kanarken şırıl şırıl,
Yerde göllenen kanı toprağı yakıyordu.
Dünü, önceki günü düşündükçe derinden,
Od dolu gözlerinde şimşekler çakıyordu.
Düşmüşlerdi yalancı Çinlinin tuzağına,
Düşündükçe, gönlüne karanlık çöküyordu.

Yıllardır sürüp giden nice uğursuzluklar,
Orduları bitirmiş, devleti yıkıyordu!
Koca Türk ordusundan kalan üç bin tutsağın,
Yaralarından, hâlâ kanları akıyordu!...

Kür Şad'ın yüreğinde onmaz bir sızı vardı,
Yağız yer kan denizi, gökler, kan kokuyordu!...
Kara Kağan kurtulup gitmişti Ötüken'e,
Fakat, Türkeli'nde kim buyrultu okuyordu!...
Bozkurtlar ocağının sönmeyen odu Kür Şad,
Od dolu gözleriyle alana bakıyordu:

Böğü Alp, kahramanlık anıtı gibi durmuş,
Gözlerini, ufukta bir yere dikiyordu.
Yanında bir yüzbaşı, kapanmış yüzükoyun,
Kanlı dirseklerini toprağa kakıyordu.
Sağ bacağı kopmuştu!... Fakat yağıya karşı,
İnlememesi için, dişini sıkıyordu!
Onun yanında Sançar, göğsünü bastırıyor,
Bastırdıkça, göğsünden taze kan çıkıyordu!
Her zaman gülümseyen Yüzbaşı Yağmur, şimdi,
Koca Yamtar'a bakıp boynunu büküyordu...
Yamtar... Her bir pusattan dokuzar yara almış!...
Her yara, gövdesinden, dokuz can söküyordu!
Hele göğsünü delip küreğinden çıkan ok,
Onun dev soluğunu, bir anda tıkıyordu!
Bu saplı duran okla, Yamtar'ın yüreğini,
Her soluk alışında, yılanlar sokuyordu!...

Yüzbaşı Üçoğlul'un kan içinde omuzu,
Yüzüne dayadığı sağ eli, kıpkırmızı...
Sıcak gözyaşları da karışarak kanına,
Dirseğinden süzülüp damlıyordu yanına!...
Gök Börü... Ellerini bastırmış sol gözüne...
Gözünden boşanan kan, akıyordu yüzüne!...
Çökmüş, iki diziyle toprağı dövüyordu...
Sol gözünü çıkaran Çinliye sövüyordu...
Yumru... Biraz ilerde yarı baygın yatıyor,
Göğsünden sızan kanlar, toprağı ıslatıyor...

Kür Şad, Bozkurt soyundan geldiğinden ötürü,
Dost, düşman arasında sayılırdı hatırı!
Onun için, Çinliler almamışlar atını,
Böyle tanımışlardı Bozkurtların kutunu!...

Kür Şad, bunlu gözlerle alana baktı... Baktı...
Sağ kalan üç bin Türk'ten, yarasız olan yoktu!
Şen King görünmüyordu beylerin arasında,
Sıvışmış olmalıydı o bozgun sırasında!...

Kür Şad, bin bir güçlükle atından indi yere,
Buyruk verdi, yarası az olan iki ere...
Üçü birden Yamtar'ın baş ucuna vardılar,
Göğsünde duran oku zorlayıp çıkardılar!...
Ok çıkınca, yerinden kıpkızıl kan boşandı...
Koca dev, yüzükoyun yağız yere döşendi!...

Ağır yaralı erler uçmağa varıyordu.
Çok kan kaybedenlere acun kararıyordu!
Kür Şad dedi:
–Kurtarmak gerekir bu canları!
Ölenlerin sırtından çıkarın kaftanları!...
Ölen koç yiğitlerin kaftanları sıyrıldı,
Kumaş, deri... Ne varsa, lime lime ayrıldı!

Yırtılan parçaları tutuşturdular orda,
Dokuz ok kızdırdılar, meydana gelen korda!

Kür Şad önce Yamtar'ın dağladı yarasını,
Gün alçalıncaya dek kesmeden arasını,
Kızdırılan oklarla her yarayı dağladı...
Kimisine em sürdü, kimisini bağladı.

Gün batımına yakın kızarırken gökyüzü,
Güneye doğru sürdü Çin atlıları bizi...
Biz ortada, Çinliler her iki yanımızda,
İki tümen geride, bir tümen önümüzde!...

Çin başkentine kadar, yaralı, aç ve susuz...
Çin başkentine kadar, gece, gündüz uykusuz!..
Çin başkentine kadar... Yürüyecektik yaya!...
Kan sızdıra sızdıra, can sızlaya sızlaya!...

Kür Şad'ın buyruğuyla, hafif yaralı erler,
Ağır yaralıların kollarına girdiler.

Ansızın basmak için bir gece Ötüken'i,
Türkeli'ne yürüdü, atlı bir Çin tümeni!
Yurtta kalan çocuklar, kocamışlar, kadınlar...
Çin ordusuna karşı ne yapacaktı bunlar?

Kür Şad, hem düşünüyor, hem çare arıyordu,
Bir yandan, Gök Tanrı'ya şöyle yalvarıyordu:

"Düzeni bozulmasın diyerek yağız yerin,
Yüce buyruğun üzre, can verdi bunca erin!
Körpe yavrukurtları, gelinleri, kızları...
Çinliye tutsak edip yüksündürme bizleri!

Tuğlarla yeryüzüne yayılsın diye adın.
Tanrım!... Yakarışını kabul eyle Kür Şad'ın!"

Yakarışı bitince Kür Şad irkildi birden,
Kaç defa doludizgin geçmişlerdi bu yerden!...
Kaç defa, akınlarla fethetmişlerdi Çin'i
Sanki çıldıracaktı, hatırladıkça dünü....
Yüreği çarpıyordu, ölümcül vuruşlarla,
Ünlemek istiyordu acı haykırışlarla...
Ünlemek istiyordu... Ağzında kaldı sözü,
Önce kızardı, sonra sarardı kanlı yüzü!...
Tutsak olduklarını hatırlarken bir daha,
Gürledi yeri, göğü çınlatan bir kahkaha!...

Üç bin tutsağın birden başından gitti usu...
Durdular... Yer, gök durdu... Ve durdu Çin ordusu!

Görmeden bilmişlerdi... Yüzbaşı Sançar'dı bu.
Fakat kahkaha değil, bir zağlı hançerdi bu!
Şaşkına dönerlerken Çinliler bu arada,
Sançar'ın iki eli, göğsündeki yarada,
Kanlı parmaklarıyla bastırıp sıkıyordu...
Dirseklerine doğru kızıl kan akıyordu!...
Bu kan... Bu kahkahalar... Bir daha vurdu bizi!
Tamudan taşra çıkan alevler sardı bizi!...
Bir anda, Bozkurtların gözleri yalazlandı,
Yaralı yüreklerin atışları hızlandı!...

Dört yönleri yağıyla çevrili, tutsaktılar!...
İçlerini çekerek ufuklara baktılar...
Ne Ötüken, ne ordu, ne devlet, ne kut vardı...
Ne, Sançar'ı bindirip koşturacak at vardı!

Türk'ün bahtı sönmüştü. "Ne yer kalmıştı, ne yâr!..."
Bu sırada, Gök Börü haykırdı:
–Sançar!... Sançar!...
Sançar, yere diz çökmüş, en coşkun ve en şakrak
Kahkahalar atarken diyordu:
–Şu işe bak!...
Tavşanlar tutsak etmiş götürür Bozkurtları...
Kargalara in olmuş, doğanların yurtları!...
Yere batası acun tersine mi döndü be!...
Şu uyuz köpekler mi Bozkurtları yendi be!...

Çinlileri şaşırttı, tutsakların durması,
Kahkahalar atarak, Sançar'ın haykırması,
İki Çinli subayı kuşkulandırdı önce...
Sançar'ı göstererek bir şey dediler Çince...
Sonra, üç-beş Çinlinin geldikleri görüldü,
Ne yapacaklar diye, bütün gözler gerildi...

Çin ordusu da gelse, Sançar değil oralı,
Sanki usu gitmişti tutsaklığı göreli.
Kanlı yumruklarıyla dizlerine vurmada,

Katılarak gülerken, bir yandan haykırmada:
–Öküz kadar Yamtar'ı keçi kadar Çinliler
Tutsak etmiş götürür!... Nerde Ötükenliler?....

Sançar'a doğru gelen Çinlilerden birisi,
Belki de, içlerinden en güçlü, en irisi,
Sançar'ı vurmak için kargısını fırlattı;
Yumru, hemen atılıp uçan kargıyı tuttu!...

–Tek dur! Bir yaralıya, kargı sançılır mı, hiç;
Savaşta neredeydin, ulan kancık dölü!... Piç!...

Çinli içerlemişti; çipil gözleri döndü...
Bu sırada Yumru'nun başına kılıç indi!...
Arkasındaki Çinli savurmuştu kılıcı;
Yumru'yu sarstı, fakat değildi can alıcı.

Sancar, kahkahalarla katılırken diz üstü,
Yediği kargı ile kapaklandı yüz üstü...
Yüzünü bulamıştı yerdeki kanlı çamur;
En soylu bir mayadan oluşan soylu hamur,
Yiğit Sançar'ın gönlü... Güldükçe coşuyordu.
Tam öldü sanılırken, o, yine yaşıyordu!
Yine doğruldu bir kez dizleri üzerine;
"Vur" dedi Çinli subay, erlerinden birine.

Çinli, bütün gücüyle, almak için hıncını,
Alnı budur diyerek indirdi kılıcını!...

–Ulan!... Kılıç dediğin öyle mi çalınır be!
Bir kılıç savuruşta dokuz can alınır be!...
Bunlara mı yenildik? Yazıklar olsun bize!...

Bu ara, Gök Börü'yle Yamtar geldi göz göze...
İki Bozkurt oğlunun öç sancıları tuttu;
Tutsak olduklarını ikisi de unuttu...
Öç odu, kin dumanı kavradı yürekleri,

Sançar'ı vuranları vurmaktı dilekleri.
İkisi aynı anda, aynı hızla fırladı;
Böğü Alp, aynı anda, "Durun!" diye gürledi.
Durdular... İki Bozkurt yere çakılır gibi...
Döndüler... Can evinden yürek sökülür gibi!

Bu sırada bir Çinli sadağına el attı;
Sonra Sançar'a doğru, var gücüyle fırlattı.
Arkadan savrulan ok saplandı küreğine;
Sıcacık üç yudum kan, damladı yüreğine...
Sançar, oku yiyince, kahkahasını kesti;
Bozkurtların yüzünde bir tamu yeli esti...
Hayır! Ölmedi!... Bir an soluğu kesilmişti;
Ok, sırtını delince, büzülüp kasılmıştı!
Az sonra, koca Bozkurt, bir yay gibi gerildi,

Ayakları üstüne dinelirken görüldü...
Üçüncü soluğunu almamıştı ki daha,
Kanlı dudaklarından boşanan bir kahkaha,
Dalga dalga taşarak, bütün bozkırı sardı...
Ta... Uzak denizlerin kıyılarına vardı!...
–Yüzbaşı Sançar'a bak! Çaresiz ki o denli,
Sırtından vuruluyor! Vuran da kahpe Çinli!
Bunları haykırırken iki-üç adım attı,
Yine kahkahalarla yeri, göğü çınlattı...
Koca Bozkurt ölümle, olurken senli-benli,
Karşısından ok çekti, bu kez başka bir Çinli!
Ok, Yüzbaşı Sançar'ın deldi kanlı göğsünü;
Sançar, bütün gücüyle yükselterek sesini,

Bağırdı:
–Çinlinin de yiğiti varmış meğer!
Seni Tarkan yapardı, Kağan görseydi eğer...
Son olarak, boynuyla omuzunun arası,
Kılıçla yarılınca, geldi ölüm sırası!
Yana doğru kaykılıp başını yere kodu;
Göz bebeklerindeydi, yüreğindeki odu!

Kesik kesik solurken yine katılıyordu.
Sağdan, soldan, geriden... Oklar atılıyordu!
O güldükçe, Çinliler kudurmakta öfkeden;
"Neden alay ediyor bu Türk bizimle, neden?"
Diyerek, bir... Bir daha... Bir daha vuruyorlar!...
Kuduz köpekler gibi havlayıp duruyorlar!
Az sonra, öç volkanı, kin dalgaları söndü...
Kahkahalar kesildi... Zorlu fırtına dindi...
Bozkırı derin, bunlu bir sessizlik kapladı...
Çinliler, tutsakları bir araya topladı.
Sonsuz bozkıra doğru, sessiz... Akıp gittiler...
Arada bir, geriye bakıp bakıp... Gittiler...

UÇMAK

Sançar'ın yüce ruhu
Yüce Tanrıdağı'nda,
Törenle karşılandı
Tanrı'nın otağında.
Solunda: Ayzıt, Umay...
Bozkurt anam, sağında.
Dokuz gün konuklandı
Erenler uçmağında.

Sonra, buldu kendini
Ergenekon bağında.
Kılıcı belindeydi,
Okları sadağında
Gözleri, Bozkurtların
Yükselecek tuğunda!...

Onun düştüğü yerde,
Ayaydın gecelerde
Kahkahalar duyulur.

Rüzgârın sesidir bu;
Bir çağrı kösüdür bu...
Dalga dalga yayılır...

Bu ses, bu kös, bu çağrı...
Geldikçe bana doğru,
Kara bağrım oyulur!

Bozkurdum!... Sanadır ün!
Oraya vardığın gün,
Kutlu düğün sayılır!

KÜR ŞAD İHTİLÂLİ DESTANI

Bu küçük kitabın konusu, Nihal ATSIZ'ın "BOZKURTLARIN ÖLÜMÜ" adlı büyük romanından alınmıştır.

Niyazi Yıldırım GENÇOSMANOĞLU

1. baskı:	Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara, 1970. (Eser bağımsız olarak basılmıştır.)
2. baskı:	Ötüken Yayınları, İstanbul, 1972. (Bozkurtların Destanı ile beraber.)
3.baskı:	Ötüken Yayınları, İstanbul, 1976. (Bozkurtların Destanı ile beraber.)
4. baskı:	Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1979. (Bozkurtların Destanı ile beraber.)
5. baskı:	Kamer Neşriyat, İstanbul, 1989. (Destanlar Burcu ile beraber.)

Milâdın yedinci yüzyılında Doğu Gök Türk Devleti yıllarca süren kıtlıklar ve yoksulluklar yüzünden zayıf düşmüş, ezelî düşmanımız Çinlilerin Türkeline soktukları fesatlarla nihayet yıkılmıştı.

Yapılan son savaşta Gök Türk ordusu, Çinlilere yenilerek kılıçtan geçirildi. Sağ kalan on bin yaralı er ve ünlü Gök Türk beyleri de tutsak edilerek Çin başkenti Sİ GAN FU'ya götürüldüler.

Çin ordusu Gök Türkelini ve Ötüken'i yağmaladı. Yurtta kalan çoluk-çocuk, kadın, erkek bütün Türkleri toplayıp Si Gan Fu'ya götürdüler.

Gök Türkler, Si Gan Fu'da on yıl tutsak yaşadılar. Tutsaklığın onuncu yılında, Bozkurt soyundan ünlü bir bey olan Kür Şad, kırk arkadaşıyla bir ihtilâl hazırlayarak bir gece Çin sarayına saldırdı.

Tarihlerin ve destanların kaydettiği bu en büyük kahramanlık olayında kırkı da şehit oldu. Fakat, ülküleri gerçekleşti. Türk milleti tutsaklıktan kurtularak tekrar atalar yurdu Ötüken'e yerleştiler ve yeniden büyük bir Türk devleti kurdular.

Bu küçük kitap, Kür Şad'ın ve kırk yiğit arkadaşının büyük destanını anlatmaktadır.

Gök Türklerin Çin başkenti Si Gan Fu'da
on yıl tutsak kalışları, kırk yiğidin Kür
Şad'ın çevresinde tek yürek oluşları...
Kurtuluşu erkekçe ölmekte buluşlarıdır:

KIRK YİĞİT,
BİRER BİRER
DEVRİLECEKLER...
FAKAT,
BİRGÜN YİNE
DİRİLECEKLER!..

Gece...
Si Gan Fu'dayız,
Bin üç yüz elli yıl önce...
Bir Çin kentidir Si Gan Fu,
Bu,
Sarı su
Demektir Çince...

Çindeyiz...
En kara bir gündeyiz.
Bir kara duman tutmuş bahtımızı,
Karanlık içindeyiz...

Çin'e tutsak olalı
On yıl geçti aradan.
Ne katıymış canımız,
Ölmedik bu yaradan...

On yaşına basmıştı Çin'de doğanlarımız,
On yaşında tutsaktı yavru kurtlar..
On yıldır töresiz,
Bayraksızdı yurtlar...
On yıl olmuştu yıkılalı
Gök Türk Kağanlığı.
Çöreklenmişti Asya bozkırları üstüne,
Koyu bir Çin karanlığı...
Yıkılmıştı Ötüken'de otağlar,
Türk budunu yaslıydı.
On yıldır gerilmiyordu yaylar,
Kılıçlar paslıydı.
Koca kurtların başları avuçlarında,
Elleri böğürlerinde Bozkurtların,
Deli kurtlar usluydu...

Tutsaklık acısı ile kavrulanların geçmişi düşündükleridir:

Yıl, milâdın altı yüz yirmi dördü...
Büyük bozgundan birkaç yıl önce...
Orta Asya yaşanılmaz bir yerdi.
Ak saçlı kadınlar, ellerini vurup dizlerine,
Yerle gök üstüne ağıt derlerdi.

Yeşil yurt çöldür şimdi
Denizler göldür şimdi
Odumuz, ocağımız
Savrulur, küldür şimdi...

Güneş alınlarda bir kızgın yazı...
Kalmamıştı dirliğin tadı, tuzu.
Bir yel esmişti ki öylesine,
Tersine dönmüştü evrenin çarkı.
Bozulmuştu yerin, göğün düzeni,
Sarmıştı budunu bir büyük korku...
Açlıktan kırılıyordu çoluk-çocuk,
Ölüler doldurmuştu evi-barkı...
Bir kızıl tamuya dönmüştü bozkır,
Ne koyun kalmıştı, ne yılkı...
"Delinse yer, çökse gök..."
Dayanılırdı belki...
Beterin beteri varmış meğer,
Çin'e tutsak etmişti Tanrı, Türk'ü!...

Tutsak bir Türk için atsız, pusatsız, savaşsız geçen her yıl, bin yıl kadar uzundur ve utanç vericidir:

On yıl oldu Çin'deyiz.
Bir karanlık indeyiz.
Ne kılıç, ne ok, ne yay...
On yıl bu, dile kolay...

On yıllık tutsaklığın
Utancı içindeyiz.

Tutsaklık, ok yarasından acı, em fayda etmez bir sancıdır. Fakat kurtuluş için yaşamak boyun borcudur:

Yıl, milâdın altı yüz kırkı...
Gece.
Si Gan Fu'dayız...
Si Gan Fu, Çin'dir..
Çin'de geceler,
Kör bir kuyu gibi derindir...
Bir sarı kâbus böler uykuları,
Uykular tedirgindir...

Dayanılmaz on yıllık tutsaklığa!

Bizi on yıl yaşatan,
Bir kutlu kindir!

On yıllık tutsaklıktan sonra, gönüllerdeki Türklük odunun parlamaya, yüreklerin göğüsleri zorlamaya, Bozkurtların derinden derine gürlemeye başladığıdır:

Yıl milâdın altı yüz kırkı...
Gece yarısı...
Bir Bozkurt ünledi geceye karşı:
"Var mı tutsaklığın ölümden farkı???"

Yıl, milâdın altı yüz kırkı.
Si Gan Fu'dayız.
Bir deli kurt ünler geceye karşı:
"Sanmayın uykudayız!!!"

Yıl milâdın altı yüz kırkı...
Gece...
Bir koca kurt ünler geceye karşı:
"Kurtuluş uğruna kılıçlar keskin,
Boyunlar kıldan ince!!!"

Yıl milâdın altı yüz kırkı...
Gece...
Si Gan Fu...
Yavru kurtlar ünler geceye karşı:
"Uuuuuuuuuuuuuu!!!!"

Kurt ulurdu
Kurt ulurdu
İt ürür, kurt ulurdu.
Bir Bozkurt yol gösterse,
Tutsaklar kurtulurdu.

Tahtadan yapılmış Çin evleri... Tutsaklar mahallesinde Kür Şad'ın evi... Ve bu evde kırk Türk'ün kılıçlar üstüne ant içtikleridir:

Si Gan Fu kenti...
Si Gan Fu kentinin sokakları dar,
Bir özge ağıta gebedir şimdi,
Si Gan Fu sokaklarında kaldırımlar!..

Koyu bulutlar dolaşmakta
Sivri kulelerde,
Bulutlarda yıldırımlar...

Yıl, milâdın altı yüz kırkı.
İndi Si Gan Fu sokaklarına bir gece,
Dağları bekleyen korku!

Si Gan Fu kentinde tahtadan bir ev,
Tutsaklar mahallesinde..
Yüz bin tutsak bir ağızdan söyleşir,
Bu bir evin sesinde...

Si Gan Fu kentinde tahtadan bir ev,
Bu evde biri.
Bir kasırga gücü var nefesinde...

Si Gan Fu kenti...
Ve tahtadan ev...
Bu evde biri.
Pençeleri Asya kadar kocaman,
Yumrukları Tanrıdağ kadar iri!..
Yüz bin yürek atmadadır göğsünde..

Si Gan Fu kentinde tahtadan bir ev,
Bu evde toplandı bir gece kırk dev.
Ortada biri..
Adlarıyla çağırarak kırk eri,
Sordu:

"Ölüm mü, dirlik mi?"

Kırkı bir ağızdan "ölüm" dediler!

Bir uçmak tadıydı dillerindeki,
Sonra el attılar kemerlerine,
Bir anda sıyrıldı bellerindeki!!
And içeceklerdi Türk töresince,
Gömgök kılıçlardı ellerindeki!...

Üç kez dediler:

Gök girsin, kızıl çıksın
Gök Tanrı sen tanıksın!
Gök girsin, kızıl çıksın
Gök Tanrı sen tanıksın!
Gök girsin, kızıl çıksın
Gök Tanrı sen tanıksın!

Ve Türk budunu yaşasın diye
Kıyamete dek,
Birleşti kırk yürek!..

Kırk yiğit ihtilâlci, akşamları gezintiye çıkan Çin Kağanını tutsak edip Türklerin kurtuluşunu sağlayacaklardı. Fakat, büyük talihsizlik!.. O gece, yağmur yağmaya ve görülmemiş bir hızla rüzgâr esmeye başlamıştı. Çin Kağanı, bu durumda gezintiye çıkamazdı. Kırk er, sözleşilen yere gelmiş bulundular.. İşin kötüsü, içlerinden birinin kavşıta gelmeyişiydi!!! Kırk Gök Türk'ün artık geriye dönüş olmadığını anlamaları ve Çin sarayına yürümeleridir:

Tutsak olur
Tutsak olur
Türk nice tutsak olur?
Kurtuluş olmaz deme
El ele tutsak olur!

Gece...
Bir yağmur başladı ince ince...
İğri sokaklarda karanlık,
Zifir gibiydi.
Rüzgâr esiyordu alabildiğine...
Rüzgâr, yüzümüze küfür gibiydi!

Çin'deydiler..
Ne kötü gündeydiler.
Yürüdü kırk yiğit Çin sarayına,
Beyler öndeydiler!..

Adımlar atılmıştı bir kez,
Dönmezdi.
Öç odu tutuşmuştu yüreklerde
Sönmezdi.
Yalındı kılıçlar.. Kana girmeden
Kına konmazdı.

Çin'di bu,
Kindi bu,
Kandı bu
Suyla yunmazdı!!!

Tutsaklık yarası kansız onmazdı!

Yağabildiğince yağmur,
Esebildiğince rüzgârdı...
Yürüdü kırk yiğit Çin sarayına,
Ölümden öte ne vardı!!!

Geceydi,
Uyuyordu Si Gan Fu kenti,
Geceydi...
Ölüm, her zamanki gibi iki heceydi.

Geceler güzeldi Asya bozkırlarında,
Çin'de işkenceydi...

Kara bulutlar yığıladursun
Çin göklerine..
Tanrı Dağları'nın karlı yamaçlarından
Derinden derine
Bozkurtlar sesleniyordu..

Yürüyordu kırk yiğit Çin sarayına,
Destanlar tarihi yeniden
Süsleniyordu...

Kara bir duvar gibiydi karanlık...
Karanlık göğüsleniyordu.

Değişmezdi Tanrı yasası,
Yeni bir hayat,
Yeni dökülecek kanlarla besleniyordu!!!
Karanlıktı, rüzgârdı, yağmurdu...
Yay kirişleri ıslanıyordu!

Yalın kılıçtılar...
Tepeden tırnağa hınçtılar..
İçlerinde ak saçlı koca kurtlar,
Nice savaş görmüş baturlar vardı.
Bazıları delikanlı gençtiler..

Bilirlerdi niçin doğdular,
Nerde öleceklerdi...
At üstünde doğmuşlardı,
Yerde öleceklerdi!!

Atları yoktu,
İlk kez
Yaya döğüşeceklerdi!!!

Isırıyordu rüzgâr, kırbaçlıyordu yağmur...
Kan kokuyordu karanlığın
Kara dişlerinde...
Kurtuluşun türküsünü uluyordu Bozkurtlar
Yay kirişlerinde!..

ÇİN ÜLKESİ

Çin ülkesinde Çinli sayısını
Bilen yoktu.
Kaç kadın, kaç er kişi vardılar!
Kırılsalar kırk tamu doldururdular.

Genişti Çin ülkesi...
Kırk gün at tepilse mola vermeden
Bir baştan bir başa erişilmez!

Azığı, akçası, ürünü boldur
Fakat pazarlığa girişilmez!
Savaşta bir Türk'e kırk Çinli düşer.
Teke tek vuruşulmaz!

Tanrı da ezelden düşman yaratmış
Barışılmaz!!

Bu gece yine o, sayısızca çok...
Ve ihtilâlciler hepsi kırk kişi!
Neylerse güzeldir Tanrı'nın işi...
Karışılmaz!!!

ÇİN SARAYI

Çin sarayı taş duvarlar içinde
Ve demir kapılıydı.
Kırkların içinde Yumru'yla Yamtar
Dev yapılıydı.

Birer kaya parçası kucaklamış her biri
Her kaya bir Çinli evinden iri!

Bunlarla kırarak demir kapıyı,
Alacaklar saray denen yapıyı..

Rüzgârdı, yağmurdu, karanlıktı...
Yol, yıllar kadar uzun,
Her şey bir anlıktı...

Aynı hızla atıyordu yürekler,
Aynı ezgi idi dudaklardaki.
Kindi, öfkeydi ayaklardaki...

Yürüyordu kırk yiğit,
Yağıyordu yağmur, boğuyordu yel...
Ve uzun saçları rüzgârda tel tel...

Ok... Kargı... Kılıç saraya doğru...
Bir gök tuğ yükselir Tanrıdağı'ndan,
Ardınca yoldadır, "elli milyon ruh"
Biri sorar:

"Gidiş nereye doğru?"
Alp Er Tunga der:
"Oraya doğru!!!"

KÜR ŞAD

Ben,
Bumun Kağan'ın torunu,
Çuluk Kağan oğlu Kür Şad!
Otuz bile değil yaşım!

Çin'de tutsaklığa dayandım on yıl,
İşe yarar diye başım!!!
Azığa, akçaya eğilmez boynum,
Savaştır aşım!

Irkım almadıkça Çin'den öcünü,
Ölsem de yine bitmez savaşım!!!

Bir Bozkurt oğluna dirlik yaraşmaz...
Tutsak yaşıyorken bunca soydaşım!!!

BÖĞÜ ALP

Az konuşur,
Öz konuşurdu.
Sorulmadan söze karışmaz,
Yeri geldiğinde uz konuşurdu!

Şaşmazdı doğru bildiğinden,
Bilmediğini danışırdı.

Yardımlıydı dostalarına,
Düşmanıyla amansız vuruşurdu!
Kılıç sallamada, kargı sançmada
Yoktu üstüne...
Oklaşır, güreşir, yarışırdı!...

Beydi.
Bey olduğu için öndeydi!

Düşünüyordu on yıl önceyi...
Böğü Alp, on yıl öncesinden
Biliyordu bu geceyi...

Kıraç Ata'ya gitmişti birgün,
Kocamış Kam, okumuştu ona
Geleceği!...

Demişti:
Yıkılacak Gök Türk Kağanlığı,
Çökecek üstünüze Çin karanlığı!..

Demişti:
"Çin'de...
Bir ulu kent içinde
Kırk er görüyorum!..
Aralarında sen de varsın!
Yağmur yağıyor...
Döğüşeceksiniz!!!"

GÖK BÖRÜ

Son savaşta,
Bir Çinli okuyla delinmişti
Gözünün biri!
Tek gözüyle gelmişti Si Gan Fu'ya
Deli Gök Börü...

Bir gün, bir Çinli subay,
"Tek gözlü" diyerek edince alay,
Gök Börü'nün deliliği tuttu,
Çinli subaya bir tokat attı!.
Patlamıştı gözü Çinli subayın...
Bundan sonrasını artık sormayın...

Bir kütüğe bağlayıp
Tam yüz değnek vuruldu!
Sarı alevli ocaklarda
Şişler kızdırıldı!!

Şişler...

Bir yılan gözü gibi kıpkızıldı...
Saplandı Gök Börü'nün göz bebeğine
Ve üç damla göz yaşı düştü yüreğine
Çin... Çin... Çin! diye.
Uğuldadı sonsuzluğa dek gökler...
Kin... Kin... Kin!... diye.

YAKARIŞ

İki gözden yoksun deli Gök Börü, on yıl boyunca durmamış, Gök Türk çocuklarına güreşmeyi, oklaşmayı, kılıçla vuruşmayı, bıçak ve kargı sançmayı öğretmişti. Kür Şad tarafından ihtilâle katılması kabul edilince sevincinden deliye dönmüş, yetiştirdiği genç savaşçılarla Kür Şad'ın katına giderek ant içmişlerdi.Gök Börü, ihtilâlden bir gün önce evinin bir köşesinde oturdu. Ellerini göğe açtı ve şöylece yakarmaya başladı:

Karaların, denizlerin,
Göklerin Tanrısı!
Rüzgârların, şimşeklerin,
Türklerin Tanrısı!
Öcüm yağıda kalmasın,
Budun tutsak olmasın,
Gücünden güç ver bana!

Türk Tanrısı!
Acunun tek Tanrısı!
Özge nesne istemem...
İstersem hiç ver bana!

Eşimi aldın,
Yüreğim yaralandı.
Gözlerimi aldın.
Gündüzüm karalandı,
Yüksünmedim.
Çinliden gayrı yarattığından
Tiksinmedim!

Gerçek Tanrı!
Gökcek Tanrı!
Sönmez ışığından bir damlasını
Yoluma fırlat.
Dokuz yıllık karanlığımı
Aydınlat!!!
Kana kana vuruşabileyim.
Doya doya kırışabileyim...
Ululuğunu saç,
Gözlerimi aç.
Dileğime erişebileyim.

Türk Tanrısı!
Acunun tek Tanrısı!..
Çok değil,
Öcümü alıncaya dek,
Yağıyla döğüşüp ölünceye dek,
Esirgeme ışığını...
Damarlarımda kan tükeninceye dek!

Tanrı'nın esirgemesi ve bağışlaması Gök Börü'ye erişti... Dokuz yıldır pınarları kurumuş gözlerden yaşlar süzülmeye başladı!!! Gök Börü yakarışını şöyle tamamladı:

Ulular ulusu Tanrı!
Gönüller dolusu Tanrı!

Kuruyan gözlerime yaş verdin,
Yağıyı gösterdin!

Gözlerimin yaşını silme.
Dol gönlüme, eksilme...

Budunu yerindirme,
Yağıyı sevindirme!

BADRUK

En yaşlıları Badruk,
Ellibeşindeydi.
Bu gece dirliğinin
En tatlı düşündeydi...

Tutsak olarak ölmekti
En korktuğu şey!!
Mutluydu şimdi kocamış Badruk.
Çünkü:
Niçin yaşadığını bilecekti.

Ötüken'i görmeyecekti belki...
Fakat, bir ülkü uğrunda
Vuruşarak ölecekti!!!

* * *

Yalın kılıçtılar,
Tepeden tırnağa hınçtılar!
Ağırlık etmesin diye,
Almamışlardı kalkanlarını...
Atılmıştı kınlar!

Üçlerle yediler kimdir bilmeyiz.
Fakat KIRKLARdı bunlar!!!

Yağmur yağıyordu,
Zifir karası bulutlardan...
Bir deli yel savuruyordu karanlığı,
Alıp götürüyordu aydınlığı
Umutlardan!..

Kırk yiğittiler...
En önde biri.
Kırk yiğittiler...
En önde biri,
Başını öfkeyle çevirdi geri
Ve sert bir buyrukla bölündü gece:

"İleri!!!"

Soluğu kesildi karanlığın,
Yürekler kımıldadı.

Çakıldı toprağa öfkesi ilk adımların,
Bilekler kımıldadı.

Kırk yiğittiler,
En önde biri...

Karanlığı göğüsleyip ittiler...
Bir dağ görkemiyle börkler kımıldadı!

Bir Bozkurt ünledi Ergenekon'dan,
Şehitler uyandı sinlerinde...
Gökler kımıldadı...

Ve Çin uykusunda korkulu bir düş,
Türkler kımıldadı!!!

Çin sarayının önündeydiler...
Ya olmak, ya ölmek günündeydiler!

Yağlı çıraların sarı aydınlığında
Muhafızlar dolaşıyordu.
Yedi-sekiz kişi kadar vardılar...
Kırk Bozkurt yavaşladı ilkin,
Sonra durdular...

Kür Şad buyruk verdi öndekilere,
Yaylar gerildi!..
Delindi karanlık tam on yerinden...
On Çinli muhafız yere serildi.

Kırk yiğit koşarak, açık kapıdan
Girdiler sarayın iç avlusuna...
Sevinçten uçuyor gibiydiler.
Şaka değil,
Savaş derlerdi buna!

On yıl ne gürz, ne kargı tutulmuştu.
Ne de kabzalara el atılmıştı.
Ve bilekler, yay germeye hasretti!
Ayrılık, gayrılık bitti bu gece...
Çinliler de sayıca pek cömertti!

Çin sarayının iç avlusu...
Burda muhafızlar sayıyla değil,
Avlu dolusu!

Ben on kat diyeyim, siz yirmi deyin!.
Fakat ne önemi var böyle şeyin?

Beş bin yıldan beri yetmiş ulusa
Tek başına çıkmak Türk'ün kaderi!
Değişecek miydi sanki bu gece
Kırkın kaderi?

Sonsuzluğa kadar sürüp gidecek,
Tanrı'nın övdüğü ırkın kaderi!
Sen mazlum insanın umut kapısı,
Çinli, insanlığın çirkin kaderi!..

Yeni bir buyrukla gerildi kırk yay
Art arda üç kez!!!

Al kana boyandı saray avlusu...
Bu anı yaşayan yiğitler ölmez!

Gönlünde öç odu yananlar, vurun!!!
Bu gün, ya bir daha gelir, ya gelmez!!!

Bugün öç almanın eşsiz tadını,
Senin öz mayandan olmayan bilmez!

* * *

Uyandı saray...
Uyandı Si Gan Fu...
Bütün Çin uyandı...
Kırk yiğit geçerek geniş avluyu,
Tunç kapıya dayandı!

YUMRU elindeki kocaman taşı
Var gücüyle indirdi...
Arkasından YAMTAR dev öfkesiyle
Vurdu kapıya!

Fakat ne kapının kırılacağı vardı,
Ne tükeniyordu Çin çerisi...
Kırıldıkça geliyordu gerisi!

İLK DÜŞENLER

Kızışıyordu savaş.
Büyüyordu kan...
İki taraf hâlâ oklaşıyordu,
Hâlâ çıkmamıştı kılıçlar kından!!!

İlk vurulup düşen TURUMTAY oldu!
Onun arkasından ARBUZ'la KABAN
Verdiler can!

Sonra YEKE, ALP KAYA, KALALDURUK,
Ve kocamış ak saçlı BADRUK...
Bir bir devrildiler.

Omzuna saplanan ok, vız geliyordu
Onbaşı AY KUTLUK'a.
Ölse de gam yemezdi artık,
Ermişti mutluluğa...

* * *

Çinliler çoğaldıkça
Türkler azalıyordu!
Fakat kurtlar yine kurt,
İtler ittiler!

Bir bir düşüyordu
Bozkurt soylular...
Ölüyorlardı ama,
Yiğittiler!!!

Çinliden kir gidiyordu,
Türk'ten kan!

İşte, Onbaşı EMEN, İLAÇIN, KUTAN...
Şehittiler!

KARA BUDUNDAN İKİ ER

Kara budundan
İL KAYA ile
ÖKÜŞ KARA AKÇI..
Biri kargıcıydı,
Biri bıçakçı...
Yan yana vuruşuyorlardı.

Biri kılıç yemişti omuz başından,
Birinin kan sızıyordu kaşından!

KARA AKÇI attı kılıcını...
İki kargısından birini
Aldı eline.
En öndeki zırhlı Çin subayını
Gezledi...

Kin dumanı çökmüştü gözlerine.
Gerildi sağ kolu...
Gerildi göğsü...
Kan yürüdü parmak uçlarına dek!
Ve uçtu kargısı KARA AKÇI'nın
Geberdi bir köpek!

Bu kez öbürünü attı kargının..
Bütün gücüyle...
Ardından haykırdı öç sevinciyle..

Almıştı öcünü gülebilirdi!
Almıştı öcünü ölebilirdi!

* * *

Dört bıçağı vardı İL KAYA'nın.
Üçünü art arda savurdu...
Her biriyle bir Çinliyi devirdi!

Fakat atamadı dördüncüsünü...
Oklar delik deşik etti göğsünü!

Önce kaykıldı geriye doğru,
Sonra toparlanıp atıldı ileri...
Bir kan pınarına dönmüştü bağrı!

Son bıçağı elindeydi sımsıkı,
Gömgök!!!
.....
.....
Gücü kesilmişti İL KAYA'nın!
Çöktü diz üstü

Dinelmek istedi, kalkamadı...
Uzandı yüz üstü!
Sürüne sürüne vardı duvara..
Bıçağı elinde gömgök,
Göğsünde dokuz yara!

İL KAYA hıncını alamamıştı
Son bıçak yerini bulamamıştı!
Buldurmak gerekti yerini,
Sonra yummalıydı gözlerini!

Dönüp sağına,
Bir kez daha baktı bıçağına...
Baktı...
Baktı...
Yanıbaşında saray duvarı,
Elindeki bıçaktı!

Sisli gözleriyle çevresini yokladı...
Öptü bıçağını önce,
Sonra kokladı!

Sağ elinde bıçak,
Gömgöktü...
İL KAYA,
Karabudundan
Bir Türk'tü!!!

Bir kez daha öptü bıçağını,
Bir kez daha kokladı...

Bir kez daha...
Sisli gözleriyle,
Çevresini yokladı.....
Ve.....
Üç kez...
Salladı son bıçağını taş duvarlara!!!
İL KAYA üç kez,
Çin sarayını bıçakladı!!!

Almıştı öcünü, ölebilirdi....
Tutsaklık yasını silebilirdi!

ON ALTI YAŞINDA ONBAŞI GÖKTAŞ

Savaş sertleşiyor,
Hızlanıyordu.
Oklar, kargılar, kılıçlar
Sabırsızlanıyordu.
Talih gülüyordu Çinliye,
Türk'e nazlanıyordu!

UTAR, TOKUŞ, TANRIVERMİŞ...
Ölmüşlerdi peş peşe...
Yüzlerine vurmuştu övünçleri,
Acılar yüreklerde gizleniyordu!

YAMTAR'la YUMRU demir kapıyı
Durmadan dövüyorlardı...
Hem dövüyor...
Hem sövüyorlardı!

Az ötelerinde ONBAŞI GÖKTAŞ..
Son okunu sürdü yayına!
Gezleyip attı,
Ok saplandı bir Çinli subayına!

Son oktu.
Gerisi yoktu!!
Oysa ki vuruşmalıydı sonuna dek.
Kullanmalıydı kılıcının kınına dek!

Hiçbiri yoktu,

Son pusatı,
Son attığı oktu!

GÖKTAŞ, sol elinde yayı,
Döndü fırdolayı...

ONBAŞI AY KUTLUK yatıyordu solunda,
Cansız!
Yedi ok saplıydı gövdesine..

Birine asıldı ONBAŞI GÖKTAŞ!..
Çekti!!
Çekemedi!!!
Son gücüyle asıldı...
Çekemedi.

YAMTAR'ın oğlu ONBAŞI GÖKTAŞ,
Öfkeliydi...
Öfkesini dökemedi!

Kolları düştü iki yanına,
İnleyerek çöktü genç onbaşı!
İlk kez savaşıyordu dirliğinde,
Henüz on altıydı yaşı!!!

Onu, eritiyordu her an
Sol böğründen giden kan!!!

Son bir kez açıp gözlerini
Baktı...
AY KUTLUK'un göğsündeki oklara...
Uzattı elini, eremedi.
Ve,
Bütün gücüyle haykırdı YAMTAR'a:
–Hey baba!.....

Dev YAMTAR'ın devce çevrildi başı,
Al kanlar içinde gördü GÖKTAŞ'ı!..
Koca taş parçası kaldı elinde...
Vuramadı!

Dili tutulmuştu Göktürk devinin,
Bir şey soracaktı...
Soramadı!

Bir yürek sancısı aldı usunu.
Ve kucağındaki dağ yavrusunu
Fırlattı kabaran Çinli seline...
Sonra sağ elini attı beline!
Çekti kılıcını en yüce hazla,
Düştü Çin çerisi yirmiden fazla!!!

Arkasından YUMRU izledi onu,,
Fakat geliyordu KIRKLAR'ın sonu!

Çin seli gittikçe kabarıyordu..
ÇAĞRI ile ONBAŞI KIZIL BUKA,
Uçmağa varıyordu!!!!!!!

* * *

Binbaşı BÖGÜ ALP
Kılıçla vuruşuyordu,
Savaşıyor denilmezdi,
Yarışıyordu!..

Ne ölse, gam yerdi,
Ne yaşarsa, sevinirdi
Türk olduğunu bilirdi ancak!
Onunla övünürdü!!!

Kıraç Ata'ya gitmişti bir gün,
Sormuştu geleceğini Türk'ün.
Kocamış Kam,

Demişti:

"Bir akşam,
Çin'de,
Bir ulu kent içinde,
Kırk er görüyorum!
Aralarında sen de varsın...
Yağmur yağıyor...
Irmağın kıyısında döğüşüyorsunuz!!!"

* * *

İki tarafın da okları bitmiş,
İki kat çoğalmıştı Çin çerisi...
Bir Bozkurda yaraşan yiğitlikle,
Uçmağa varmıştı kırkın yarısı!
Yirmi Göktürk,
Yirmi kat Çin çerisi...
Bir bakıma çok sayılmazdı ama,
Geliyordu gerisi!.....

Çin sarayının avlusunda yirmi Gök Türk'ün dört yüz Çinliyle vuruştuğu sırada, KÜR ŞAD'ın BÖĞÜ ALP'a seslenişi. KÜR ŞAD'la birlikte on beş çerinin atlara binişidir:

–Binbaşı Böğü Alp!
–Buyur Kür Şad!
–Beş kişiyle sen düşmanı oyala...
Onbeşimiz dalalım gizli yola!
Budur kalan elimizde son fırsat!!!
–Buyruk senindir Kür Şad!!!

* * *

Böğü Alp, Çinlilere dalarken kılıcıyla
Bir yandan çevresine bakındı göz ucuyla..
Ünledi:

–Yamtar, Yumru,Sungur, deli Gök Börü!!!
Verin omuz omuza, yaklaşın beri.

Yeni savaş düzeni alırken bunlar,
Kür Şad'ın arkasından yürüdü on beş çeri!

Beş yiğit saldırıya
Geçti yeni bir hızla.
Gök Börü, iki gözü
Olanlardan da fazla
Kırıp geçiriyordu!

Sungur, babası gibi
Rasgele saldırmıyor.
Ustaca vuruşlarla
Kelle uçuruyordu...

İri gövdesiyle ortada
Yüzbaşı Yamtar.
Esrik bir dev gibi saldırır!

Uzun kılıcı döner havada,
Değse de değmese de öldürür!!

Yumru, Böğü Alp'ın at uşağıdır,
Yamtar'dan aşağı kalmaz irilikte...
Bir savaşta, yıkılan bir köprüyü
Omuzlayıp tutmuşlardı birlikte!!!!

Sarayın demir kapısını
Beraber zorlamışlardı.
Yoldaşları kan dökerken
Kendileri terlemişlerdi.

Şimdi, canla başla
Bu utancı silmek için vuruşuyordu!
Yumru'nun korkusu tutsak ölmekti!
Bu fırsat bir daha geçmezdi ele
Yumru, ölmek için vuruşuyordu!!!!

KÜR ŞAD'a gereken zaman kazandırılmıştı. Artık, buradan ayrılıp gidenlere katılabilirlerdi. Böğü Alp, kapıya yaklaşmaları için buyruk verdi. Fakat, Gök Börü ile oğlu SUNGUR'un çevresini, Çinliler sarmış, çekilmelerine imkân bırakmamışlardı. Yamtar, ister istemez ölüme bırakılmış olan andasına baktı ve kaşlarını çatarak bağırdı:*

"Gök Börü!
Gözünü çıkaran Çinli yanında!!"
Buşkulandı Ötüken delisi,
Bir alev dolaştı kanında...

Sevinçten kudurmuştu sanki.
Attı kalkanını yere,
Savurdu kılıcını hınçla
Gök Börü'nün kılıcı çarpıştı havada,
Bir başka kılınçla!

Kılıcı kırılan Gök Börü,
El yordamıyla düşmanına yaklaştı...
Bir aç kurt gibi atılıp
Çinliyle kucaklaştı!

* Anda: Kan kardeşi

Daha deliydi Ötüken delisi
Daha deli...
Bahtiyar.. Sevinçli.. Öfkeli!

Kızgın şişle gözünü oyandı bu!
Kırbaçlanması için,
Giysilerini soyandı bu!
Tutsaklık acısı üstüne,
Gök Börü'yü on yıl karanlıkta
Koyandı bu!!!

Çinlinin gırtlağına
Geçirdi parmaklarını,
Yere yıktı!
Kasıklarını bastırıp dizleriyle
Göğsüne çıktı!

"Tanrı'nın işini görüyor musun?
Kancık dölü!!!"
Derken bıçağına gitti sağ eli...
Sıyırdı hızla..
Çinlinin dışarı fırlayan gözlerine
Daldırdı hazla!!!
Daldırdı...
Daldırdı...
Daldırdı...
Kırktan fazla!

* * *

Gök Börü'nün oğlu Sungur,
Vuruşuyordu.
Bir elinde babasının attığı kalkan...
Birinde kılıç.

Gövdesi al kan!!!
Kırk Çinli,
Baba ile oğula kılıç üşürdüler
Ve ilkin,
Sungur'u düşürdüler!

SUNGUR, dört yaşındaydı
Çin'e gelirken!
Öndördüne basmıştı bu yıl..
Ötüken'in silik hayali
Vardı gözlerinde,
Ölürken!

* * *

Gök Börü almıştı öcünü.
Başı ve gövdesi paramparçaydı.
Fakat mutluydu.
Öcünü aldıkça kişi,
Ölüm tatlıydı!

Sağ kalan on sekiz ihtilâlcinin gizli yoldan saray ahırına inişleri ve atlara binişleridir:

At üstünde doğup
At üstünde ölürlerdi.
Şölene, toya, düğüne
At üstünde gelirlerdi.
Altınla atı yan yana görseler,
Atı alırlardı.

Azıklarını atlarına yedirir,
Kendileri aç kalırlardı.
Vatan gibi, bayrak gibi...
Pusat gibi, avrat gibi...
Atı kutsal bilirlerdi!!!!

On sekiz Göktürk, nefes nefese
Koşuyordu.
Gizli yolda.

Günlerce susuz kalmışların
Suya koşmaları gibi çölde...

Saray ahırını bekleyen,
Yirmi at uşağı, şaşırdı önce.
Fakat, gelenlerin az olduklarını görünce,
Değişti durum.
Davrandılar pusatlara!

Önce ABI düştü, sonra YIRIM!!!

Kısa bir çarpışmadan sonra,
On iki Türk bindi atlara.

Bozkurt ocağının sönmeyen odu,
Çuluk Kağan oğlu KÜR ŞAD,
Altında bidevi at,*
Buyurdu:
–Çengşi!...Tuğrul!.. Yamtar!.. Yumru!!!
Dört ağızdan tok bir ses duyuldu:
–Buyur!!!
–Her biriniz dikilin bir kapıya.
Biz dışarı çıkana dek bekleyin,
Ardımızdan gelenleri oklayın!
Bu son fırsat, ya bizim, ya Çin'indir!

Dört ağızdan tek ses karşılık verdi:
–Buyruk senindir!!!

* Bidevi: Soylu

Çin sarayının geniş ahırında dört Türk'ün yaptığı savaş ve Yamtar'ın yediği son aş:

Ahırın dört kapısının her birine,
Bir er dikildi.
Az sonra saldırdı Çinli çeriler,
Yaylar gerilerek oklar çekildi...

Dördü de biliyordu ki,
Buradan öte kurtuluş yoktu!
Her kapıya yığılan Çin çerisi,
Üç yüzden çoktu!

O hâlde,
Kazandırılmalıydı gidenlere
Gereken zaman...
Bırakılmamalıydı nöbet yeri,
Dökülmeden son damla kan!

Daha çok Çinli öldürülmeli
Pahalı satılmalıydı can!
Üç yüz değil, üç bin Çinli de gelse,
Vermemeliydi aman!

Erlik budur, ülkü budur, ün budur!!!
Budur iman!

* * *

Yirmi birinci Çinli'yi düşürürken Yumru,
Tuttuğu kapının önüne,
Bir kargı saplandı böğrüne!!!

Yaman bir acıyla kıvrandı.
Kıvrandı... Ve kılıcına davrandı.
İki eliyle havaya kaldırıp kılıcını,
İndirdi son hızıyla...

Tepeden tırnağa böldü Çinliyi...
Fakat kendisi de yığıldı yere
Dayanılmaz bir sızıyla!!!

Çengşi, Tuğrul ve Yamtar
Yumru'nun öldüğünü gördüler!
Ve Çinliler, ahırın içine
O kapıdan girdiler...

Çengşi, Tuğrul ve Yamtar..
Buyruk verilmeden geri çekilip
Yan yana durdular!

Üç Göktürk, üç yüz Çinliye karşı
Cephe kurdular!!!

Çengşi, Tuğrul ve Yamtar..
Önlerinde üç yüz Çin çerisi...
Ve sırtları yemliklere dayalı
Kılıç savurdular!!!

Önce TUĞRUL düştü,
Az sonra ÇENGŞİ...
Uçmağa vardılar!!!

Şimdi, üç yüz Çinli...
Dev Yamtar tekti!
Bir kurta saldıran,
Üç yüz köpekti!

Yamtar, sırtını dayadığı yemliğin sağlamlığını denemek için eliyle yoklayıp bakınca, gözleri parladı! Orada at uşaklarından birinin bıraktığı kızartılmış bir et parçası duruyordu!.. Yamtar, sevindi ve eti oradan aldı...

Ötüken devi Onbaşı Yamtar...
Bir elinde et parçası,
Bir elinde kılıç,
Durmuyordu hiç.

Hem savaşıyor, hem yiyordu!
Ve kendi kendine şöyle diyordu:
"Yiyecek buldukça yaşamak yeğdir."

İri bir lokma kalmıştı elinde,
Bir kılıç indi bileğine!
Et düştü yere...
Öfkeyle kükredi Yamtar,
Saldırdı Çinlilere!!!

Fakat,
Sağ bileğine gelen ikinci kılıç
Pusatsız bırakmıştı Yamtar'ı...
Ötüken devi Yüzbaşı Yamtar
Pusatsızdı!

Aradı yerdeki et parçasını...
Onu yiyemezse ölüm tatsızdı!

Birden,
Gördü et parçasını!
Ve aldı yerden.
Isırdı!
Tepeden tırnağa kan içindeydi...
Kılıçlar durmadan iniyordu...
Yamtar, aldırmıyor, eti yiyordu!

Yarı aç yaşamıştı dirliğince..
Fakat aç ölmek istemiyordu!!

Bu et parçasını almak için,
Üç yüz çeri değil, gelse bütün Çin
Vermeyecekti!

Aç gitmeye niyeti yoktu
Tanrı katına...
Bunları düşünürken Yamtar,
Birden kükredi,
Ve elindeki but parçasını
İndirdi bir Çinlinin suratına!!!

Sonra tutup birini boğazından
Dilini bir karış çekti ağzından!

Göktürk devi Yamtar,
Anlaşılmaz bir korku salmıştı.
Yaklaşamıyordu Çinliler artık,

Tepeden tırnağa kan içinde,
Kaftanı yırtık!!!

Kıpkızıl bir destan deviydi YAMTAR!!!
Pusatsızdı.. Düşmüştü börkü...

Üç yüz pusatlı Çinli
Öldüremiyorlardı bu, pusatsız Türk'ü!!!

Tepeden tırnağa kan içinde
Ve pusatsız...

Ölüm saçıyordu Çin sarayına!

Bu sırada bir Çinli ok sürüp yayına,
Fırlattı...
Ok, Yamtar'ın göğsüne battı!!
Değdi yüreğine!..

Arkadan gelen bir başka ok,
Saplandı küreğine!!
Yamtar,
Yüz yıllık bir çınar gibi sarsıldı..
Bir eliyle göğsünü bastırırken
Öbürüyle yemliğe asıldı.

Kan süzülüyordu şakaklarından.
Kan doluyordu gözlerine...

Ve bir dağa yıldırım düşer gibi,
Oklar yağıyordu üzerine!!!

Başındaydı usu,
Yoktu ölümden korkusu.
Az önceki et parçasını düşündü....
Onu bitiremeden ölürse,
Üzülürdü doğrusu!

Yemlikten çekerek elini,
Sildi kan dolu gözlerini...
Ve bir ok değerken kalçasına,
Uzandı yerdeki et parçasına!

Onu yiyemeden ölürse,
Çinliler sevineceklerdi.

Aç öldürdükleri için bir Türkü,
Övüneceklerdi!

Yiğitçe vuruşmaktan korkanlar,
Lâyık olamazlardı övünce...

Yamtar, son lokmayı çiğneyip
Tükürürken suratlarına,
Haykırdı Çince!!!..

–Karnım tok.....!

Ötüken devi YÜZBAŞI YAMTAR,
Yüz yıllık bir çınar gibi
Serilip kaldı...

Yiğitlik ufkunda bir bayrak gibi
Gerilip kaldı....!

SONSUZ KOŞU

Yıl, milâdın altı yüz kırkı...
Gece...
Tan yeri ağarmadan önce...

Kuzeye doğru, yalın pusatlı
On iki atlı
Uçuyordu...

Yağmur...
"Yağıyor" denemezdi..
Boşanıyordu.

Esiyordu bir karganmış yel,
Bozkır bir yapışkan,
Boz-bulanık sel...

Delirtiyordu atları...
Atların burun kanatları
Bir kara çadır ağzı gibi
Geriliyordu...

Si Gan Fu, Ötüken arası.. Yollar
Yumak gibi sarılıyordu!.

Gittikçe küçülüyordu Çin...
Gittikçe büyüyordu için için...

Derin derin soluyordu koca ülke!
Bu,
Akşamdan beri aldığı
İlk soluktu...

Ve yollar, bu soluğu
Kuzeye akıtan bir oluktu...

On iki Türk atlısının peşinden,
On iki ordu yürüdü Çin'den!..

Önde Vey ırmağı,
Arkada Çin...
Önde on iki atlı,
Arkada on iki bin!..

On iki Göktürk atlısının VEY ırmağı kıyısına vardıkları ve köprünün yıkılmış olduğunu gördükleridir:

Vey ırmağı derler
Bir ırmak vardır
Çin'le Ötüken arasında.
Sanılmasın bu, Orta Asya'da,
Herhangi bir ırmak gibidir.

Çin topraklarında uzayan
Hain bir parmak gibidir.

Suyu gelmez içilmeye,
Köprüsü geçilmeye!...

Hele bu gece...
Akşamdan beri, yağan yağmurla
Çıldırmış gider

Bir azgın at gibi,
Başını kaldırmış gider...

GÜMÜŞ, atından atlayıp
Dayadı başını toprağa,
Dinledi yeri...

Dinledi.. Ordu ordu
Yaklaşan Çinlileri...

Dedi: "Geliyorlar hem de çok..."
Ne yeterince kargı var sançmaya;
Ne yeterince ok!..

KARA OZAN

Bilge bir ozandı.
Hem yiğitti...
İçli deyişleri
Hoş sözü vardı.

Tek başınaydı acunda
Ne oğlu, ne kızı vardı,
Boyun eğmezdi kimseye
Ne de Tanrı'ya nazı vardı.

Geri kalmazdı akınlardan,
Her savaşta bir tutam
Tuzu vardı.

Kılıcı kırılmış,
Okları bitmişti....
Omuzunda yalnız kopuzu vardı.

Kür Şad'ın önünde
Dizleyip yeri,
Dedi: "Ben durdururum Çinlileri!...

Siz geçit arayın ırmakta
Kurtuluş yok böyle durmakta"

Ve hemen atına atlayıp
Sürdü geri...
Kayboldu karanlıkta...

Gitti... Gitti... Gitti...
Kara Ozan böylesine bir yiğitti...

Az sonra durdurup atını,
Atladı yere..
Bir tümseğe bağdaş kurup oturdu

Aldı kopuzunu...
En ince teline vurdu... Vurdu...
Ve bütün tellerde gezindi parmakları

Kara Ozan, hem deyiş söylüyor,
Hem kopuz çalıyordu...

"Kırış günü gelince*
Gönül şöyle hoş olur,
Söz kılıçla okundur,
Gayrı sözler boş olur.

Gönül nedir? Bir gonca..
Hayat dikendir onca.
Yaşamaya doyunca
Can, görünmez kuş olur.

Bozkurt bizim ünümüz;
Şan doludur dünümüz.
Gelince son günümüz.
Bütün dirlik düş olur.

Kırk kişiydi çerimiz,
Düşüp kaldı yarımız.
Baş koyacak yerimiz
Yağız yerle taş olur.

Kara Ozan, söz uzun...
Feryadı çok kopuzun.
Bir bir andıkça, gözün
Kanlı kanlı yaş olur.."

* Bu deyiş, "Bozkurtların Ölümü" adlı romandan aynen alınmıştır.

Karanlık bozkırda, kopuz sesini duyan Çinlilerin Kara Ozan'ı görmeleri... Başına toplanıp durmaları... Yüzlerce itin bir kurda ürmeleri... Ve Kara Ozan'ı vurmalarıdır:

Türkleri kovalayan Çin atlıları,
Kopuz sesini duyunca durdular.
"Neyin nesidir" diye meraklanıp
O yana at sürdüler...

Kara Ozan dalmış söylüyordu...
Çinliler çevresini sardılar!..

Bir Göktürk, bozkırda, gece yarısı
Kopuz çalıyordu yağmur altında!
Çinliler şaşırmış bakıyordular...

Kuşkulanmadılar önce...
Fakat bir Çin subayı
Şakağındaki kılıç yarasını görünce
Sordu, Çince:

"Kimsin, buralarda ne arıyorsun?"

Kara Ozan aldırmadı
Kimliğini bildirmedi.

Çin subayı yere indi atından
Karganmışlık saçarak suratından
Yaklaştı... Yaklaştı...
Tepeden tırnağa süzdü Ozan'ı
Süzdü iyice!

Lime lime olmuştu kaftanı;
Kan sızıyordu yarasından...
Belli ki savaşmıştı bu gece!

El attı kopuza, almak için...
Kara Ozan itti Çin subayını,
Dedi: "Bağışlasan Çin sarayını
Yine vermem!!!"

O, benim dilimdir, dinimdir hey!
Özge dine vermem!

O, benim töremdir, tuğumdur hey!
Ele güne vermem!

O, benim kinimdir, ünümdür hey!
Bütün Çin'e vermem!...

Çin subayı anlamıştı, onun
İhtilâlcilerden olduğunu..
El attı kılıcına...
Fakat boşuna!

Kara Ozan daha erken davranıp
Kopuzu indirdi Çinli'nin başına!..

Çinli, yıldırımla vurulmuş gibi düştü...
Ölmüştü...

Ortalık karıştı bir anda,
Paramparçaydı Kara Ozan..
Yüzüyordu kanda.

Atların ayakları altında
Çiğnendi gövdesi...
Hâlâ duyuluyordu boşlukta
Bir kopuz sesi...

* * *

Çobayıkmış'la Barmaklak,
Atlarını sürdüler suya...

* * *

Bu,
Dediğimiz su
Vey ırmağıdır...

Bu ırmak,
Gözümüzü oymak için uzayan
Çinli parmağıdır...

Çobayıkmış'la Barmaklak
Atlarını sürdüler suya...
Su, bir sarı yılan gibi
Dolandı bellerine...

Çobayıkmış'la Barmaklak
Kara budundan iki yiğitti.

Gövdeleri, kıyısız denizlere
Ve ruhları, Tanrıdağı'na gitti...

SONUNA KADAR

Hey!.. Hey!...
Hey... Hey de.. Hey... Hey!..
Dokuz kişiyiz!..
Ardımızda dokuz bin Çin atlısı,
Önümüzde Vey!..

"Olur mu?" demeyin;
Olur böyle şey!..

Acunda er olup
Ün almak var mı?
Ölümle evlenip
Olmadan güvey!..

Hey.. Hey!..
Hey... Hey de.. Hey... Hey!..
Dokuz kişiyiz!..

Ülkümüz uğrunda
Canlarımız pey!..

Ardımızda dokuz bin Çin atlısı;
Önümüzde bir sarı yılan gibi
Kıvrılan Vey!..
"Olamaz" demeyin..
Olur böyle şey!..

Yıl milâdın altı yüz kırkı
Gece...
Vay ırmağı kıyısında
Tan ağarmadan az önce

Dokuz Göktürk,
Çin ordusunu bekliyordu.

Alaca karanlıkta bozkır
Karaya kesti birden...
Çin ordusu bir kara bulut gibi
Kaynadı yerden...

Çin ordusu...
Tepeden tırnağa zırhlı,
Tepeden tırnağa pusatlı,
Sayısız atlı...
Yüreklerinde Türk korkusu...

* * *

Dokuz kişiden biri...
Görünce Çinlileri
Buyruk verdi yoldaşlarına.
"Atlan..."

Kabardı yelesi
Dokuz Bozkurdun...
Sarardı dokuz bin sırtlan...

Kabına sığmıyordu
Dokuz yiğit...

Gökler basıktı,
Yeryüzü dar...

Dokuz yiğidin biri,
Kılıcını uzatarak ileri

Haykırdı: "Sonuna kadar!.."
Ve dokuz gök, birden gürledi:
"Sonuna kadar..."

Yıl milâdın altı yüz kırkı...
Gece...

Vey ırmağının kıyısındayız,
Gün doğmadan az önce...

Ne yağmur yağıyor,
Ne rüzgâr esiyordu...
Pusatlar konuşuyordu yalnız,
Yer-gök susuyordu...

Kargılar, kılıçlar, oklar
Ölüm kusuyordu!...

İlkin Karabudak'la Yığaç,
Bir ormanda iki ağaç
Gibi düştüler...

Peşlerinden,
Gümüş'le Tunga devrildi...
Dört deli kurt,
Gerdeğe girer gibi gittiler ölüme!
Sarılıp öpüştüler!!

* * *

Yıl milâdın altı yüz kırkı...
Vey ırmağının kıyısındayız.
Doğuda sıradağlar çizgisi,
Havada bir ağıt ezgisi
Vardı!...

Ufukta güneş, çenesi ufka dayalı...
Bakıyor bozkıra...
Bozkır dokuz dilim nardı!...

Güneş,
Doğduğuna pişmandı bugün,
Güneş,
Güneş olduğuna yanardı!..
Göğe vurmuş kanımın kırmızısı...
Sanki göğün bağrı kanardı!!!

O gün orda yağan her damla yağmur,
O gece yağanı görse,
Kınardı!...

Kırk erin özünde
Bozkurt soyunu,
Sanki Tanrı bir kez daha
Sınardı!..

Bugün de vurulup düşen yiğidin,
Kökü o günlere varan çınardı!

O gün dökülen kan,
Bugün bende can...
Yarın deniz olur,
O gün pınardı!..

* * *

Birdenbire, YÜZBAŞI YAĞMUR,
Bir kılıç yedi ensesine...

Ve...
Kapandı atının yelesine!

Acıyla inledi Yüzbaşı,
Od düşmüş gibi yandı omuz başı...

Önce, derin bir "ah.." çekti,
Sonra, tutup saplanan kargıyı
Büktü!.

Kan sıcağı indi topuklarına...
Acısı büyüktü!

Durdu..
Bakındı çevresine
Ve kendisine
Kargı sançanı gördü!..
Çekerek atının dizginlerini
Art ayakları üstüne kaldırdı

Kükreyen bir arslan gibi,
Çinliye saldırdı!

Omuzundan çektiği kargıyı,
Çinlinin böğrüne daldırdı!..

Yüzbaşı YAĞMUR
Alamamıştı hızını.
Atladı Çinlinin sırtına,
Tuttu boğazını!

Geçirdi gırtlağına parmaklarını..
Sıkıyor... Sıkıyor... Sıkıyordu!..

Çinlinin elindeki bıçak,
Yüzbaşının sırtına
Girip çıkıyordu!

Yavaş yavaş ağırlaştı nabzı.
Kan süzülüyordu yenlerinden...
Kan taşıyordu çizmelerinden

Olan olmuştu.

Çinlinin vurduğu son bıçak,
Sırtında kalmıştı!

Çinlinin gırtlağı elindeydi,
Artık göremiyordu acunu..
Yüzbaşı Yağmur Bey,
Ölmüştü!

* * *

Kanıyordu BÖĞÜ ALP'ın
Kırk yarası...

Sırtında dokuz bıçak,
Göğsü bir kan deresi!..

Kesilmiş gücü...
Kaldırdı kılıcını, vuramadı!
Beline saplanan bir okla,
Karardı acun...

Atının sırtında duramadı,
Düştü!..

Kemerinde,
Atadan kalma bir bıçak vardı...
Sapı gümüştü.

Düşmesiyle atılması bir oldu...
En yakın Çinliye fırlattı bıçağı!
Bir Çinlinin daha karnını deşti!..

Sonra, serilerek çamurlu toprağa,
Gözlerini yumdu...

Son uykuya varırken mırıldanıyordu:

Bugün kara yere serilmek vardır...
Yarın, bir gün yine dirilmek vardır!...

Çıgay Börü ile Toluk Tüğe...
Biri beydi, biri kara budundan.

Kaftanları görünmüyordu kandan!

İlk akşamdan beri Çin devletine
Ölüm saçmaktaydılar!

Yumuşlar bitmişti artık,
UÇMAKTAYDILAR!

Yıl milâdın altı yüz kırkı...
Vey ırmağının kıyısı..

Bire indi Bozkurtların sayısı!.

Artık,
Boz-bulanık bir şey
Değildi VEY..

Kıpkızıl akıyordu!

Güneş, doğduğuna değildi pişman,
Sıra dağlar çizgisinin üstünden
Kür Şad'a bakıyordu...

* * *

Bumun Kağan'ın torunu,
Çuluk Kağan oğlu Kür Şad,
Kırkların başı..

Ölü Çinli yığınları üstünde
Vuruşuyordu.
Çin devletine karşı!

Hey!.. Hey!..
Yin de hey!.. Hey!..

Bir yanda Çin ordusu,
Öbür yanda Vey!...

Ortada Kür Şad!..

Olmaz böyle şey!...

Kim derdi ki Kür Şad,
Kemikle etti?

O bir kişi değil,
O bir devletti!..

Bayraktı, vatandı...
Bir özge candı...

Tepeden, tırnağa
Kıpkızıl kandı!..

Tanrı Kut soyunun
Altın halkası...

Yedi iklim üzre
Düşer gölgesi!...

Çinliye ölümdü,
Türk'e kalkandı!..

Bin üç yüz elli yıl
Önceki dünden

Odu gönlümüze
Düşen volkandı!..

Bozkurt ocağının sönmeyen odu,
Çuluk Kağan Kür Şad,
Korku bilmiyordu!

Ölümcül yaralar almıştı,
Ölmüyordu!..

Yanıbaşındaydı ölüm meleği,
Gelmiyordu!..

Güneş,
Sıradağlar çizgisindeydi.
Yükselmiyordu!..

Susamıştı...
Bağrı yanmıştı...
Bir dolu sağrak sundu
Ölüm meleği...
Eğilerek atının yelesine,
Uzandı...

İçti son damlasına dek!..
İçti... Ve kandı!

Bozkurt ocağının sönmeyen odu;
Çuluk Kağan oğlu Kür Şad...
Ölmüştü!...

Ölmüştü fakat yenilmemişti!

Kırk şehidin Tanrıdağı'na uçuşları ve Tanrı katında geçişleridir:

Gece...
Si Gan Fu'dayız...
Bin üç yüz elli yıl önce...

Si Gan Fu...
Bu,
"En büyük korku"
Demektir Çince...

* * *

Gece
Vey ırmağının kıyısındayız...
Bin üç yüz elli yıl önce...

Ne yağmur yağıyor,
Ne rüzgâr esiyordu...

Pusatlar da konuşmuyordu artık!..
Yer-gök susuyordu..

* * *

Dolun ayın şavkı vurmuştu suya;
Yalnız onun nabzı atıyordu...

Si Gan Fu'yla Vey suyu arasında,
Sayısız Çin ölüsü...
Kırk şehit yatıyordu!...

Birden!..
Bir uğultu koptu derinden...

Bir bulut indi yere...
Sis gibi.. Duman gibi!...

Kırk şehit toplandı Vey kıyısında:
Yeni bir iman gibi!

* * *

Kırk şehittiler...
En önde Kür Şad!..
Elinde kurt başlı tuğ vardı!..

Uzakta bir yeri gösteriyordu...
Uzakta bir dağ vardı!..

Dağda bir otağ vardı!..

"Oraya!" diye gürledi...

* * *

Yürüdü kırk şehit..
En önde Kür Şad...
Elinde kurt başlı tuğ vardı...

Bir Bozkurt ünledi Ergenekon'dan...
Bir Tanrısal türkü,
Evreni sardı...

"Delinse yer; çökse gök;*
Yansa, kül olsa dört yan...

Yüce dileğe doğru
Yürürüz yine yayan...

Dirilecek Bozkurtlar;
Bir ordu bütün Türkler...
Birleşip eski yurtlar,
Doğacak büyük Turan..."

* * *

Bu türküyle hâlâ
Doludur gökler...

Bir gün yine,
Söylesin diye Türkler...

Kür Şad ve kırk yiğit
Tanrıdağı'nda;
Atam Alp Er Tunga'nın otağında

Bin üç yüz senedir bizleri bekler...

* Bu parça "Bozkurtların Ölümü"nden değiştirilerek buraya alınmıştır.

NOTLAR

KÜR ŞAD İHTİLÂLİ DESTANI

1970'te ilk sayfada aşağıdaki ithaf yer almaktadır: "Kür Şad'ın ve kırk arkadaşının... Çin'e ve Moskof'a baş kaldırıp şehit düşenlerin...
Başta Osman Batur olmak üzere, bütün Türkistan mücahitlerinin ve Mehmetçiğin yüce ruhlarına küçük bir armağandır. N.Y.G."

Çin Ülkesi — 1970'de bu başlık yer almamaktadır.

Kür Şad — 1970'de bu başlık yer almamaktadır.

Gök Börü — 3. Gözünün: Gözünden (1972).

Yakarış — 1970'de bu başlık yer almamaktadır.

Badruk — 46. dize olan "Ya olmak, ya ölmek günündeydiler!" dizesinden sonra "Gökcek Tanrı" dizesi gelmiştir. 65. Çinlilerse: Çinliler de (1970, 1972, 1976, 1979). 85. Bugün öç almanın: Çinli öldürmenin (1970, 1972, 1976, 1979).

İlk Düşenler — 1970'de bu başlık yer almamaktadır. 5. Torumtay: Turumtay (1970, 1972, 1976, 1979).

Kara Budundan İki Er — 1970'de bu başlık yer almamaktadır.

On Altı Yaşında Onbaşı Göktaş — 1970'de bu başlık yer almamaktadır.
"At üstünde doğup
At üstünde ölürlerdi."
27. dizedeki "bidevi" kelimesi dipnotta "soylu"olarak açıklanmıştır (1970).

"Alırın dört kapısının her birine."
14. öldürmeli: öldürülmeli (1970, 1972, 1976).
"Ötüken devi Onbaşı Yamtar..."
17. dizeyi oluşturan "Pusatsızdı!"dan sonra "Tepeden tırnağa kan içindeydi" dizesi gelmektedir (1970).
19. yiyemezse: yiyemeden (1970, 1972, 1976, 1979).

Sonsuz Koşu

1970'de bu başlık yer almamaktadır.
"Vey ırmağı derler
Bir ırmak vardır."
4. "Sanılmasın" kelimesi 1970, 1972, 1976 ve 1979'da yoktur. 7. Hain: Sarı (1970, 1972, 1976, 1979).
8-9. : Suyu vardır, içilmeye / Köprüsü vardır, geçilmeye. (1970, 1972, 1976, 1979)
10. Hele: Fakat (1970, 1972, 1976, 1979)

Kara Ozan

32. tellerde gezindi: telleri gezdi (1970).
"Türkleri kovalayan Çin atlıları,"
15-16-17-18-19-20-21. dizeler 1970'de şu şekilde yer almıştır:
Kara Ozan karşılık vermedi
Çin subayına
Atından atlayıp yaklaştı
Tepeden tırnağa süzdü iyice
25. : Çinli subay el attı / Kopuzu almak için (1976, 1979).
"O, benim dilimdir, dinimdir hey!
Özge dine vermem!
O, benim töremdir, tuğumdur hey!
Ele güne vermem!" dizeleri 1970'de yoktur.
"Çiğnendi gövdesi..." dizesinden sonra "Hâlâ duyuluyordu boşlukta / Bir kopuz sesi" dizeleri gelmektedir. (1970).

Sonuna Kadar

10. : Ölüm denen kıza (1970, 1972, 1976).
"Yıl milâdın altı yüz kırkı..."
8. dokuz dilim: olgunlaşmış (1970).
15. Bugün: O gün (1970).
"Kanıyordu BÖĞÜ ALP'ın
Kırk yarası..."
27.: Görevleri bitmişti artık (1970, 1972, 1976, 1979).